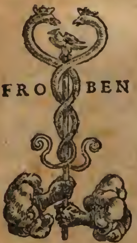
ספר הדקדוק

GRAMMATICA HEB.
ELIAE LEVITAE GERMANI

cõmodiori interpretatione quàm antea per ~~Sebast. Munsteri~~ uersa, ut etiam incipiẽtibus facile usui esse possit.

Item Institutio elementaria in eandem linguam ex Eliæ uarijs libellis concinnata.

BASILEAE APVD FROB. AN. M.D.XXXII. MENSE MAIO.

Add. Cubiculo Profess. Linguae Hebr. C. R.

SEBASTIANVS MVNSTERVS
lectori salutem.

QVVM olim nobilem illam Eliæ Leuitæ nactus essem Hebręam grãmaticã, amice lector, superstitiosius illam uerti, quàm ut hebraicari incipiẽtibus cõmodo esse potuerit. Verũ in uotis tum habebam, præceptoribus Heb. linguę, qui passim iuuentuti erudiendæ in academijs præficiebãtur, suppetias aliquas ferre, ne si nudum hebraismũ illis (ut mihi obue-nit) tradidissem, phrasi illius nõ assueti animum penitus despõdissent. Super-uenit paulo post libellus æque nobilis & utilis, cui idẽ Elias titulũ פִּרְקֵי fecit, qui tantum prędidij in re grãmatica mihi contulit, ut facile cernere licuerit citra cuiusuis Momi mordacẽ rephensionẽ, quid perperã à me esset uersum & ubi ab autoris mẽte esset discessum. Quod

cum animaduertiſſem, inſumpti labo/
ris nõ pœnituit, præſertim cum Hebra
iſmus ipſe ſaluus & integer è regione
uerſionis illius manſerit, & ſemper ue/
niam precatus fuerim, ſicubi me hallu
cinari contingeret, in huius tam extra/
neę linguę propagatione, à nullo Chri
ſtiano homine, aut à pauciſſimis, ijsq́
Chriſto ex Iudaiſmo renatis, iã à mul
tis annis ſatis cognitæ, boni id conſule/
rent ſtudioſi: cum ſcriptum ſit, כִּי אֵין
אָדָם אֲשֶׁר לֹא יֶחֱטָא Alioquin qua pu/
tas hodie amatores Heb. linguæ labo/
rarent grãmaticarum rerum penuria,
quamq́ curta illis eſſet domi ſupellex,
ſi ego periculũ non feciſſem in euulgan
da hac unica Eliæ grãmatica, & me qui
buſdã ingratis hominibus rodendum
expoſuiſſem, & præſertim cum unum
aut aliud exẽplar Romanæ æditionis
Germania tunc nõ uidiſſet, idq́ defor/
mi

mi & inexpolito charactere cognituq́ꝫ difficili eſſet excuſum & præterea à ne/ mine uerſum. Idem exemplar iam de/ nuo ſtudioſis communicamus, ſed lon/ ge alia ratione uerſum, ut uel à puero intelligi poſſet. Nam præter id quod loca quædã, in priori æditione non be/ ne reddita, caſtigauimus, etiam diffici/ les & inconſuetos loquendi modos de liniui, aut uno & altero uocabulo expli cui, nuſq́ꝫ ab autoris mẽte (quod ſciã) digreſſus: exempla Hebraice cum ſua interpretatiõe adſcripſi, & qd ĳs Elias cõteſtatum uoluit, oſtendi: & planè id pro uirili mea molitus ſum, ut Elias la/ tinos Hebraicam doceret grãmaticã. Quod aũt idem Elias paſſim meminit in hac grammatica quorundam libel/ lorum, nempe officiorum ſeruilium li/ terarum, Cantici, Specierum & pro/ prietatum, ſcias illos eſſe libros quos

 ſupe/

ſuperioribus annis typis Frobenianis euulgauimus cum hoc titulo, פרקי אליהו בכללים קצרים באותיות ובנקודות Perſtringunt enim naturas & proprie/tates literarum atq; punctorum. Dici uix poteſt quantam ſupellectilem ad diſcendam Heb. linguam hi quatuor ſuppeditēt libelli. Tu igitur lector, qui/cunq; es, qui cupis diſcere linguam ſanctam, hos libellos, quos coniunctos & ſimul excuſos inuenies, non excludas à ſtudio tuo. Difficultatē Cantici leniet tibi elemētariū iſtud quod huic gram/maticæ adiecimus, quin & grammati/ca ipſa plauſibilior tibi erit, ſi prius te exercueris in hac noſtra aut potius Eli ana elemētari inſtitutione. Nihil enim in ea poſuimus niſi quod certum & ſo/lidum eſſe cognouimus. Bene uale.

INSTITVTIO ELEMENTARIA IN HEBRAICAM linguã per Sebaſt. Munſterum.

Literæ apud Hebræos ſunt 22. quarum nomina & figuræ ſunt hæc.

Vau	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
u	h	d	g	b & f	a e i o u
ו	ה	ד	ג	ב	א
Lamed	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*	*Zain*
l	c uel k	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז
Zade	*Pe*	*Ain*	*Samech*	*Nun*	*Mem*
z	phe & p	a e i o u	ſ	n	m
צ	פ	ע	ס	נ	מ
Tau	*Sin*		*Schin*	*Reſ*	*Kuph*
t & th	ſ		ſch	r	k
ת	שׂ		שׁ	ר	ק

DE LITERARVM PROLATIONE.

א Cum hæc litera non ſit conſonans nec aſpiratio, diſtinctã prolatiõem

 à puncto

à puncto uocali sibi adiecto nõ habet: ut אַל al, אֶל el, אִם im, אוֹ o, &c.

ב Cum puncto uentrali, quod dages uocatur, ualet b, ut בַּל bal, בֵּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite, quæ raphe uocatur, laxatur in u consonantem: ut בַל ual בוֹ fo. Et quando non habet raphe nec dages, perinde est ac si haberet raphe. Nam in impressis libris raro adijcitur raphe, cum eiectio dages satis indicet literam leniter proferendam.

ג Cum raphe est g molle, & cum dages g forte, ut גַּם gam, גּוּ gu, גֵּר ger, גַּשׁ gasch. Sine raphe & dages ualet idem quod גֿ

ד Facit d latinum, lene cum raphe, & durum cum dages: ut דָּם dam, דּוֹר dor.

ה Est aspiratio lenis, ut הָ ha, הוּ hu, הֶם hæm, הֵן hen, &c.

Sine

ו Sine omni puncto est u consonans, ut וָ ua, וִ ui. Cum holem in capite est o, ut וֹ o, בּוֹ bo. Cum puncto schurec in uentre, est u uocale, ut בּוּ bu. Et quando habet aliud punctum uocale subscriptum, tunc punctus ille uentralis non est schurec sed dages, ut זָּ sa, זִּ si, & cætera.

ז Valet s gracile & non acutum, qualiter Latini literam s proferunt: in Germanica quoq; lingua frequens est si quis diligenter aduertat.

ח Est aspiratio fortis, quæ etiam in fine audiri potest, ut חָכָם hacham. Et nota quãdo hæc litera in fine dictionis punctatur, uox ipsa præcedit aspirationem, ut רוּחַ ruah & non ruha.

ט Valet t latinum, ut טַשׁ tasch, טוּר tur, & cætera.

י Aliquando est consonans i, aliquando uocale. Consonans est quando

habet proprium punctum uocale, ut יַד iad, יוֹר ior. Vocale est in fine dicti onis quãdo ipsum præcedit camez uel pathah, schurec uel holem : ut מַי mai, מָי mai, גּוֹי goi, בּוּי bui. Quiescit ue- ro quando ipsum intra dictionem aut in fine dictionis præcedit zere uel sæ- gol:ut בְּנֵי benê, בָּנֶיךָ benæcha.

כ Et in fine dictionis ךְ & ךָ cũ dages ualet c uel k, & sine dages ch, ut כָּכָה cacha, כָּמוֹךָ camocha, כָּמוֹךְ ca- moch.

ל Valet l latinum, ut לֹא lo, בַּל bal, & cætera.

מ Et in fine dictionis ם ualet m, ut מַד mad, מַיִם maijm.

נ Et in fine dictionis ן ualet n, ut נָא na, מִין min, מַן man. Inuenitur etiã nonnunquam camez sub nun finali ut אַשְׁמַרְתָּ pro אַשְׁמוּרְנָה

ס Valet s acutum & subtile, quale

Ephraitæ

Ephraitæ ſolum proferre poterant. La-
tini id non habent niſi qui à natura ſi-
bilatrice lingua utuntur.

ע Litera in gutture formãda, ſed quã
noſtrates Iudæi non aliter quàm
aleph proferunt, niſi cum finem dictio-
nis obtinet, ut רַע ra, a p nares formato.

ף Et in fine dictionis ף cum dages
ualet p, & abſq; dages ph, ut פַּג
pag, פַר phar, כַּף caph, & cætera.

ץ Et in fine ץ ualet z latinum, ut צַר
zar, צֹר zor, בּוֹץ boz.

ק Facit c uel k latinum, ut קַל kal,
קוֹל kol, & cætera.

ר Valet r latinum, ut נֵר ner, רַבִּי rab
bi, & cætera.

ש Cum puncto dextro quod iamin
uocatur, ualet ſch ſeu ſ craſſum, ut
שֵׁם ſchem, ſed cum puncto ſiniſtro
quod ſmol uocatur, non differt in pro-
latione à Samech, ut שַׂר ſar.

Cum

ת Cum puncto dages ualet t,ut תָּמָר tamar, ſed ſine dages ualet th, ut מֵת meth.

De punctorum pronunciatione.

VIRGVLA ſub litera, ut eſt, ‒ ualet à clarũ, uocaturq́ pathah. Sed ſi eadem habuerit punctũ in me/dio adiectum, ut ſic ‒ ualet à obſcu/rum, appellaturq́ camez. Porrò duo pũcta ſub litera hac diſpoſitione .. po/ſita, ualent e gracile. Quod ſi ſic : di/ſponũtur,ualent e breuiter raptum aut terminant ſyllabam,uocaturq́ ſcheua, alterum uero, ſcilicet e gracile uocatur zere. Tria uero puncta in hunc modũ ∴ diſpoſita,ualent æ,uocem ſcilicet me diam inter a & e, appellatq́ ſægol. At unus punctus ſub litera ualet i, uoca/turq́ hirec. Tria uero puncta ſic ⋱ or/dinata uocantur kybuz, ualentq́ uocẽ mediam inter u & i. Vnus punctus ſu

pra

pra literam positus, ualet o, uocaturq́ holem. Et item unus punctus intra literam, sed solum intra uau literam, ualet u uocaturq́ schurec, ut וּ Item ׳׳: ualet o breue, uocaturq́ hatephcamez: & ׳: ualet a raptum, sicut ׳׳: æ raptum, quorum primum uocatur hatephpathah & alterum hatephsægol.

De literarum multiplici diuisione.

LITERAE alphabeti sunt uiginti duæ, & ex illis quinq́ duplicantur in figura, nempe מְנַצְפַּךְ quæ in fine dictionis paulo aliam habent formam quàm in medio aut à principio. Nam צ פ נ כ extenduntur in hunc modum ץ ף ן ך & mem apertum clauditur tali figura ם Quatuor censentur gutturales, nempe אחהע & quatuor palati uidelicet גיכק Dentales uero hæ signantur זס שרץ Et istæ linguales דטלנת Porrò בומף labiorum officio potissimum

Finales

Gutturales

potiſſimũ utuntur, ideoq́ꝫ labiales uo-
cantur. Item alia partitione iſtæ unde-
cim גִּבְתַּב שְׁמוֹ אֵלְיָה uocantur ſeruiles,
& aliæ undecim nẽpe זַעַת קָצַר חָסֵר גַּט
appellantur radicales. Ex miniſteriali-
bus hæ quatuor אֶלְבַּשׁ ſeruiunt dunta
xat à capite dictionis,& aliæ octo à ca-
pite & calce. Rurſus quinque literæ
ſunt perpetuo lenes & nunquam dag-
geſſantur,ſcilicet quatuor gutturales &
res litera. Iſtæ uero ſex בְּגַד כְּפַת ſem-
per habent aut uirgulam raphe in ca-
pite per quam lenes & aſperę fiunt,aut
punctum dages in uẽtre per quod for-
tificantur. At hæ טַס שְׁקַץ גּוֹזְלִים ſuſci-
piunt quidem dages per quod uelu-
ti duplicantur quando proferuntur,ſed
nunquam ſuſcipiunt raphe per quod
in ſua prolatione laxiores fiant.

De

De punctorum uocalium distinctione.

PVNCTA uocalia numerantur decem apud Hebręos: quorũ quinq; uocantur תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת motus seu uoces magnæ, & quinq; תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ sunt ‥ zere, *uoces magnæ* ⫟ kamez, וּ uau schurec, וֹ uau holem uel holem absq; uau, & Iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harum natura est ut mox sequens scheua moueri faciant, ut אוֹמְרִים ômerim & non omrim: nec facile patiũtur post se punctulum dages nisi accentus ponatur iuxta eas, ut לָמוּת Proinde uoces paruæ sunt, – *Voces paruæ* pathah, ∴ sægol, . hirec, ⋱ kybuz seu schurec paruum, ⫟: hatephcamez: & hæ frequenter post se habent dages, & scheua mox illas sequẽs quiescit, contrariam scilicet uocum magnarum tenentes legem. Notãdum quoq; quod istæ quatuor literæ יְהוא expresse uel *Literæ ichu* implicite

implicite ſemper ſequuntur uoces ma/
gnas & nunquam ueniunt poſt uoces
paruas excepto ſægol: nã dicit̃ דְּבָרֶיךָ
& אֶגְלָח Eſt etiam natura literarum
יַחוּא ut literis בגד כפת mox ſequẽtib.
ſiue in una ſiue in duabus dictionibus
imponant uirgulã raphe, niſi primo ca
piantur relatiue, ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen
eius Parao, & שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius
Dina, & שְׁמִי בָּרַכְאֵל nomen meũ Ba/
rachel, aut ſecundo ponantur in pauſa.
Sunt & aliæ quædam exceptiones, de
quibus cõſule Canticũ Eliæ quartum.

De duplici dages.

DVAE ſunt ſpecies dages, unum
uocatur leue & alterũm forte. Le/
Dages leue ue ſolum habet locũ in בגדכפת idq́;
uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד
בְּרֵאשִׁית uel poſt ſcheua quieſcens, ut
תִּזְבּוֹר & illud nihil ſignificationis ha/
bet, ſed monet literam non aſpere ſed
duriuſcule

duriuſcule proferendam. Dages uero forte locum habet nedum in memoratis ſex literis בגד כפת uerum & in טס שקץ גוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dagges fortioris præter has quinq; אהחער nec eſt unquam ſine peculiari ſignificatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אִפּוֹל cadã pro אֶנְפּוֹל Sic מִבֵּית ex domo, pro מִן בֵּית Et אֶפָּקֵד uiſitabor pro אֶנְפָּקֵד Secũdo index eſt coniugationis Piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent dageſſatam: ut בִּלַּע deuorauit & הִתְבַּלַּע deuoratus eſt. Tertio, quando duæ poſteriores radicales ſunt ſimiles plerũq; altera tollitur relicto dages loco illius: ut à סָבַב dicitur סָבְבוּ uel per ſyncopam סַבּוּ circuierunt. Quarto, He litera emphatica uel articularis, quam Hebræi uocãt he הַיְדִיעָה id eſt, he cogni- Dages forte

 tionis

tionis uel demonſtrationis, etiam da/
geſſat mox ſequentem literam, ſi mo/
do capax ſit dages:ut נביא propheta,
הנביא Propheta ille uel talis & tantus.
Eadem litera cum eiſdem pūctis inter/
dum accipit̃ pro litera הקריאה id eſt,
uocatiōis, ut הדור O generatio. Quin
to uau hippuch, quod ſcilicet uertit fu/
turum in præteritum, imprimit literæ
fut. temporis punctum dages:ut יאמר
dicet, ויאמר & dixit: Excipiuntur fu/
tura coniugationis Piel:ut וידבר Et lo
quutus eſt. Item quando tau & teth in
cōiugatione hithpael cōueniūt,abſcon
dit̃ tau per dages in teth:ut p̄ תתטמאו
dicitur תטמאו polluemini:ubi tria ſunt
dages, primum eſt leue & nihil ſignifi
cat ſed duntaxat indicat tau non aſpe/
re proferendum:ſecundum repreſentat
literam tau: tertiū quoq; eſt dages for/
te ut ſecundū,unde & ſcheua ſub mem

mouetur, quod coniugatio ipsa exigit, quæ semper habet mediam dagessatam. Simile iudicium est de tau tertia radicali litera, quando in secunda aut prima persona prçteriti aliud tau accesserit, ut à שָׁבַת quieuit non dicit שָׁבַתְתָּ quieuisti sicut à פָּסַר dicimus פָּסַרְתָּ sed per dages tollitur tau unum & dicitur שָׁבַתָּ quieuisti, שָׁבַתִּי quieui. Sic à כָּרַת succidit, כָּרַתָּ succidisti &c. Notabis postremo & hoc, quod dages quãdo defectũ indicat, indicat literã defecisse quæ mox literam illam in qua ipsum ponitur præcedit. Sed literæ אֱהֱוִי quando quiescunt in uocalibus magnis; quod sæpe fit, præsertim Iod & he, solet quies præcedere literam quiescentem, seu quod idem est, quies indicat mox sequentem literã euanuisse. Exemplum primi: אֶטַּע plantabo, אֶגַּשׁ accedam: ubi dages in teth & gimel designat de

 fectum

fectum literæ nun (quæ ſola à fronte dictionis deficit) Nam radices ſunt נָגַשׁ & נָטַע Exemplum ſecundi, אֵשֵׁב ſedebo, אֹמַר dicam, עָשִׂיתָ feciſti: ubi zere ſub primo aleph cōplectitur Iod primā radicalem literam, eſt enim יָשַׁב radix uerbi: & holem ſupra ſecundum aleph includit aleph primā radicalem literam, nam aleph illud expreſſe ſcriptum conſtituit primam perſonam futuri temporis. Porrò in tertio exemplo hirec cum ſequente Iod includit literam he. Nam radix uerbi eſt עָשָׂה fecit. Sic hic קָם ſurrexit, quieſcit uau media radicalis litera in camez uoce magna. Eſt enim קוּם uerbi radix. Hæc

Literæ quietis diffuſius tractantur ab Elia Cantico quinto. Hinc igitur eſt, ut literæ אֶהֱוִי uocentur literæ quietis, quia plerunq; quieſcūt in uocibus magnis: & ut poſt literas illas non facile ſequitur dages,

ita

ita nec post uocem magnã. Et omnia illa quæ hic scribimus de literis אהוי intelligas necesse est de uau & Iod quiescentibus non mobilibus. Iod mobile aut uau mobile uocant Hebræi, quando pro cõsonantibus accipiũtur. Quando uero uocalia sunt, quiescentia uocantur. Appellantur deniq; eædem quatuor literæ, אוֹתִיוֹת מִתְחַלְּפוֹת id est, literæ permutabiles, nam sæpe una commutatur in aliam, ut רִפֵּה pro רִפָּא sanauit: in Ieremia: פִּי pro פֶּה os. Sic פְּרִי pro פְּרָת fructus: דְּבָרֹת pro דְּבָרוֹ uerbum eius: & similia multa licebit pässim in sacris biblijs inuenire. Sciendum quoq; quod uoces magnæ sæpe commutantur in uocem paruam sequẽte dages: & rursum quandoq; fieri solet ut uox parua cũ dages migret in uocem magnam. Nam est æquiualentia quædam inter uocem magnam &

Iod & uau mobile

Regula in primis notanda

inter uocem paruam & dages. Exem-
pla ubi uox magna mutatur in uocem
paruam & dages, קָרְשַׁת pro קְרוּשָׁת
ſanctificata, צִצִּים pro צִיצִים flores.
יַסִּית pro יָסִית incitabit:Iſa.36. הֲסִיתוּךָ
Incitauerunt te, pro הֲסִיתוּךָ Ierem. 38.
Et hæc commutatio eſt in ordine du-
plicatorum frequẽtiſſima, ut à לֵב cor,
fit plurale לִבּוֹת Sic à צֵל umbra, dici
tur צִלָּם umbra eorum. Subiungam
nunc exempla ubi uox parua & dages
mutãtur in uocem magnam, quod po-
tiſſimum fit ante literas gutturales &
ante literam res. Didiciſti autem pau-
lo ſuperius, dages primo oſtendere de
Officia dages fectum literę nun tam eſſentialis quàm
ſeruilis, & deinde occupare ſemper me-
diam radicalem in cõiugatione piel &
Hithpael, tertio per ipſum fieri ſyncó-
pam, & quarto he emphaticã literam
ferè ſemper poſt ſe exigere punctum
dages

dages: didicisti etiã, literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages: quid igitur tunc agendum quando dages est signandum & litera in qua signari debet non est illius capax? Commutandum est dages unà cum mox præcedenti uoce parua in uocem magnã. Et si quæris, quæ in quã? Respõdeo, dages & pathah in camez, dages in hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau schurec, dages & hirec in zere, similiter dages & sægol in zere. Exempla: à נִשְׁמַר custoditus est, fit in futuro אֶשָּׁמֵר custodiar, נִשָּׁמֵר custodiemur, abscondita litera passiua nun per dages in schin. Ab אָמַר uero fit passiuum נֶאֱמַר dictus est, à quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar, נֵאָמֵר dicemur, cum zere, quia dages nõ habet locum in aleph. Item forma uerborum in coniugat. piel est ista, דִּבֵּר loquutus

eſt, אִבֵּר perdidit:& in coniugatione hithpael, הִתְאַבֵּר perdidit ſeipſum, הִתְפַּלֵּל inſtigauit ſe ad orandum. Et quando media non eſt capax punctuli dages, tunc hæc erit forma memoratarum coniugationum, בֵּרֵךְ benedixit, בֵּאֵר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit ſe, הִתְבָּאֵשׁ fœtidum ſe fecit. Sic, ut in infinitiuo dicimus דַבֵּר loquẽdo, אַבֵּר perdendo, ita in non dageſſabilibus dicimus בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanando &c. Haud ſecus he emphatica litera quando poſt ſe non poteſt habere dages, mutatur dages & pathah in camez, ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille impius, & ſimilia multa.. Fit tamen nonnunquã ut ante literas gutturales, præſertim ante חהע ponatur uox parua, ut בִּעֵר depaſtus eſt, נִחַם conſolatus eſt, הֶחָכָם ſapiens ille, הֶהָר mons ille, & cætera.

De

De puncto scheua.

PVNCTVS scheua omnium pun ctorum minister est, & quidem quandoq; mouet̃, quãdoq; oĩno quiescit. Mouetur seu legitur à principio dictionis: sub litera daggessata ante literam gutturalẽ: post uocem magnam, & sub litera quæ mox duplicatur: ut
מַרְעִית מַלְאֲכִי עִוְּרִים רִבְּרוּ תְּדַבֵּר בְּרֹאשׁ
תִּבְנִי הַלְלוּ חֲסִירָךְ שָׁמְרָה שׁוֹמְרִים Sche
ua uero quiescens est quod duntaxat terminat syllabã, ut אַרְגָּז אֶשְׁמוֹר &c.
Et nota quod nunquam ueniunt duo scheua à principio dictionis, nam non possent simul legi, sed primum semper mutatur in hirec, ut à שְׁמוֹר custodi, in plur. dicendum erat שְׁמְרוּ quod proferri non potest, ideo mutatur primum scheua in hirec diciturq; שִׁמְרוּ custodite. Quod si adieceris literã aliquam capiti dictionis puta Iod; ut יִשְׁמְרוּ

Duo scheua à principio

iam ex primo ſcheua, quod à principio dictionis ſemper eſt mobile, fit ſcheua quieſcens, & alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictionis concurrerint duo ſcheuain, ſemper primum quieſcit & alterum mouetur. Quod ſi à principio dictionis duo ſcheuain ſimul uenerint & alterum ſub Iod poſitũ fuerit, utrunq; in unum hirec mutatur, ut à יְרוּשָׁלַםִ dicitur לִירוּשָׁלַםִ וִירוּשָׁלַםִ & non וְיְרוּשָׁלַםִ Sic à יְדַבֵּר id eſt, loquetur, וִידַבֵּר Et loquetur &c. In fine dictionis ſcheua ſemper quieſcit, nec inuenitur niſi ſub literis בגדכפת etiam duplicatum, ut וַיֵּשְׁבְּ & captiuauit, וַיֵּבְךְּ Et fleuit. Excipiuntur קֹשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ Notandũ præterea quod ſcheua componitur cum camez, pathah & ſægol, uocatq; hatephcamez, hatephſęgol & hatephpathah, non ſcheuacamez &c. ex quibus hatephſægol & hatephpathah

thah ſolũ ſub literis gutturalibus locũ habent,& raro ſub aliis literis. Hateph camez uero cum uox ſit & ſyllabã conſtituere poſſit, ſub omnibus literis inuenitur, licet à quibuſdã illud camez hatuph uocet. Vbi hæc regula in primis eſt notanda, quod literæ gutturales hatephatæ punctant ſe & præcedentem literam, hoc eſt, ſi litera gutturalis habuerit hatephpathah, mox præcedens litera habebit patha, etiã ſi cum hirec uel ſægol fuerit punctanda. Excipitur tamen he הַיְרִיעָה quod habet camez: ut הָאֲדָמָה humus ipſa. Sic ſi litera gutturalis habuerit hatephſægol, mox præcedens litera habet ſægol. Exempla. A פָּקַד uiſitauit, dicimus in futuro אֶפְקוֹד uiſitabo, תִּפְקוֹד uiſitabis, יִפְקוֹד uiſitabit: at ſi prima radicalis litera fuerit gutturalis, quæ in hoc caſu raro habet ſcheua purum, hirec literarum

Regula memorabilis

rum futuri temporis mutatur propter literam gutturalem uel in patha uel in ſægol: ut ab עָלָה aſcendit, dicimus אַעֲלֶה aſcendam, תַּעֲלֶה aſcendes, יַעֲלֶה aſcendet. Sic ab אָסַה collegit, אֶאֱסוֹה congregabo, תֶּאֱסוֹה cõgregabis, יֶאֱסוֹה congregabit. Et ab עָשָׂה fecit, אֶעֱשֶׂה fa ciam, תַּעֲשֶׂה facies, יַעֲשֶׂה faciet. Scien dum itaq; q̊d literæ gutturales à princi pio dictionis nunquam habẽt purum ſcheua ſed ſemper mixtũ cum pathah aut ſægol; intra dictionem uero habẽt quãdoq; purũ ſcheua, præſertim ſi eas præcedat accentus, ut יַרְעִנוּ שֶׁלְחָנוּ aut hirec ſub litera ſeruili, ut יַחְיֶה Quod ſi hirec ſcriptum fuerit ſub litera radicali, habet gutturalis punctum raptum, ut נִאֲצוּ blaſphemauerunt, כִּחֲשׁוּ negaue runt. Sic ſi dages leue uenerit poſt lite- ram gutturalem, habebit ipſa guttu- ralis purũ ſcheua, ut יַחְפּוֹץ deſiderabit:

imò

ímò etiam ſi ſequatur litera quę non recipit dages leue, adhuc in quibuſdam uerbis litera gutturalis habet purum ſcheua, ut יַחְמוֹר concupiſcet, יַחְסוֹר deficiet: in quibus tamen litera gutturalem mox præcedẽs habet pathah perinde ac ſi gutturalis punctaretur cum ſcheua mixto. Dixi paulo ſupius ſcheua illud compoſitum etiam ſub alijs quàm gutturalibus literis aliquãdo reperiri, & id quidem uerum eſt quando duæ literæ in radice ſunt ſimiles & prima fuerit ſcheuanda, ut גְלָלֵי ſtercora, צְלָלֵי umbræ. Idem ſentiendum quando mugitus, hoc eſt, uirgula uocem retinens, eſt ſub he pathato, idq́ꝫ ante mem ſcheuatum, ut הַמְּקַבְּרִים ſepelientes: quod tamen non accidit ſingulari numero ſed plurali tantũ. Sunt etiã quædam aliæ cauſæ propter quas literæ nõ gutturales quãdoqꝫ recipiunt hatephpatha

tephpatha

tephpatha, de quibus consulere poteris Eliam Cantico 12.

De officijs literarum seruilium.

INTER undecim seruiles literas, quę sunt שְׁמוֹ נִכְתַּב אֵלִיָה quædam ministrant uerbis, quędam nominibus & quædam tam uerbis quàm nominib. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ constituunt personas, genera & numeros: ut literæ אֵיתָן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בכלם infinitiuo inseruiūt: porrò literę תהימון uerbis subiunctę præteritū constituūt, &c. Vide tabulam coniugationum, & harum literarum officia ex ea facilius discere poteris quàm si sigillatim eas tibi hic explicarem. Cæterū literæ quæ à capite seruiunt uerbis & nominibus, sunt istæ, מֹשֶׁה וְכָלֵב quarum ministeria nunc declarabimus.

מ Hæc litera primo capitur pro præpositione,

positione, significans partem ex multitudine, ut מִפְּרִי הָעֵץ de fructu ligni: ualet enim idem quod מִן à uel ab, de uel ex, habetq́ semper punctũ dages subiunctum, qui designat nun deficiens. Nam ubi dicendum fuerat מִן בַּיִת ex domo, dicimus מִבַּיִת unica dictione. Sic pro מִן כֶּרֶם dicimus breuius מִכֶּרֶם ex uinea. Et quando litera est gutturalis, quæ puncti dages non est capax, agendum est iuxta regulam supra memoratam, nempe quod uox breuis & dages sunt mutãda in uocẽ magnam: ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à sole. Circumloquuntur etiam Hebręi per hanc literã comparatiuũ gradũ: ut הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב Desiderabilia præ auro & obrizo multo, hoc est, desiderabiliora auro, &c. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ Bonus est fructus meus præ auro, hoc est, melior est fructus meus quàm aurum,

dicit

dicit ſapientia in Prouerbijs. Porrò mem finale ualet eorũ,eis eos: ut רוּחָם ſpiritus eorum, אֲבַקְשֵׁם Inueſtigabo eos. ſicut nun finale facit earum eas, ut בֵּיתָן domus earum.

שׁ Officium Schin eſt quõd capitur pro dictione אֲשֶׁר qui,quæ,quod: & punctatᷓ ferè ſemper cum ſægol etiã iuxta gutturales literas: ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ Quod deus Iacob in auxilio eius pſal. 144. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ Quod intuita eſt ſeu irradiauit me ſol. Et daggeſſatur ſemper litera mox ſequẽs,niſi illa ſit gutturalis: tunc enim nulla fit in punctis mutatio:ut שֶׁעָמַלְתִּי Qui laboraui. Inuenitur etiam aliquando Schin habere pathah loco ſægol,hoc eſt, pathah magnum loco pathah parui. Vocatur enim ſægol pathah paruum: ut שַׁקַּמְתִּי Quod ſurrexi: שַׁלָּמָה אֶהְיֶה Quæ cur ero? Cant. 1.

ה Litera he primo uocatur he הַיְדִיעָה quod ueluti demōſtret rem aliquā & eam inſignem reddat: & ſolet adijci omnibus ſpeciebus nominū, exceptis proprijs nominibus: ut הַבַּיִת Illa domus, הָאָדָם Homo ille: Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abraham ille. Et nota quod ſemper punctatur cum pathah ſequente dages, niſi ſequatur una ex literis אער tunc camezatur: ut הָרֶכֶב Currus ille. Iuxta heth uero & he habet plerunq; pathah: ut הַחֹדֶשׁ menſis ille; הַהִיא hæc ipſa. Item iuxta literas ſcheuatas aliquando habet dages, ut הַיְּהוּדִים Iudæi, aliquando non habet, ut הַיְאוֹר piſcina, הַיְסוֹד fundamentū. Et quādo litera gutturalis mox ſequēs habet camez, he ipſum non raro habet ſægol, ut הֶחָכָם Ille ſapiens, הֶהָרִים Illi montes: excipiuntur paruæ dictiones, quales ſunt, הָעָם הָהָר Inuenitur

deniq; hæc litera iuxta uerba loco relatiui אֲשֶׁר de quo in grammatica, oratione prima, fundamento quinto. Secundo uocatur ista litera he הֵא הַתֵּימַה id est, he admirationis, uel הֵא הַשְׁאֵלָה he interrogatiõis, & tũc semp punctat̃ cũ ‑ַ & additur tam uerbis q̃ nominibus & dictionib. consignificatiuis ut הֲיִלַּד nũqd filia? הֲיֵשׁ nunqd est? הֲכֵבָה nunquid prosperabitur? Quando aũt uenit ad literam scheuatam, habet pathah purum, cum duo scheua à capite dictiõis simul stare nequeãt: ut הַכְזוֹנָה nunquid ut scortum, הַבְרָכָה אַחַת nunquid benedictio una? nec uenit post he illud pathatum dages ut post he הַיְרִיעָה nisi in paucis locis, quando scilicet ipsum sequitur litera aliqua ministerialis: ut הַבְּמַחֲנִים Nunquid in castris: Num. 13. הַכְּצַעֲקָתָה num secundum clamorem: Gene. 11. הַבְּמוֹת נָבָל

He quæsitiua litera

Num

Num iuxta mortem Nabal: 2. Reg. 4.
Nec eſt q̃d hic facile impingas, & agno-
ſcas he demonſtrationis pro he inter-
rogationis: quia he demonſtrationis
nunquam poſt ſe admittit literam ſer-
uilem ut he interrogationis. Notandũ
etiam quod he interrogatiua litera an-
te gutturalem literam habet pathah ſo-
lum: ut הַאִישׁ nunquid uir, הַעֶבֶד nun-
quid ſeruus, הַחִיִּיתֶם Num uiuificaſtis.
Et quãdo litera gutturalis camezat, he
quæſitiua litera habet ſægol, ut הֶחָכָם
nunquid ſapiens, הֶהָשֵׁב אָשִׁיב num
reducendo reducam: Gen. 24.

ו Vocatur hæc litera אוֹת הַמְחַבֶּרֶת lite-
ra coniunctiua: eſt enim coniunctio
copulatiua, & punctatur in hoc officio
cum omnibus ſimplicibus uocalibus
præterquam cum holem & kybuz. Ta-
men punctum illi ferè proprium & na-
turale eſt ſcheua, ſed quod nõ raro ob

certas cauſas in alia mutatur puncta.
Quando uau habet ſchurec Primo quidem in ſchurec,quando ſcili
cet hæc litera uenit ad literam ſcheua-
tam , uel ad unam ex literis בּוּמַת Vt
וּדְבַשׁ & mel, וּשְׁמַרְתֶּם & cuſtodietis,
וּמֹשֶׁה & Moſes,וּבִנְיָמִין Et Beniamin,
וּפַרְעֹה Et Pharao, וּוַשְׁתִּי Et Vaſthi,
וּמָלַכְתָּ Et regnabis.Habet uau kamez
quando duo nomina copulantur,& al-
terum habet accentum מִלְעֵיל uel uo-
cem magnam,ut שָׁמַיִם וָאָרֶץ Cœlum
& terra, תֹּהוּ וָבֹהוּ uacua & deſolata.Ha
bet uau hirec quando uenit iuxta Iod
ſcheuatū,ut וִיהוּדָה Et Iudas,quieſcen
te Iod, וִימִינְךָ Et dextera tua , וִירַעְתֶּם
Et cognoſcetis, וִיהִי Et erit:quæ abſq;
uau habent ſub Iod ſcheua,nempe ſic,
יְהוּדָה יְמִינְךָ יְדַעְתֶּם יְהִי Item pūctatur
uau coniunctio cum pathah quando
accedit ad literam gutturalem puncta
tam cum hatephpathah , ut וַעֲבָרִים
Et

Et serui, וַחֲמֹרִים & asini, וַאֲמַרְתֶּם Et dixistis &c. Quod si litera gutturalis habuerit hateph sægol, uau coniunctio accedens quoque obtinebit sægol, ut וֶאֱמֶת Et ueritas, וֶאֱכוֹל & comede. Sed zere habet solum iuxta nomen אֱלֹהִים ut וֵאלֹהִים Et deus, וֵאלֹהָיו Et deus eius Idē obseruant hæ tres literæ בלב quan do accesserint ad nomen אלהים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo &c. Porrò quomodo uau uertat præteritum in fu turum & futurum in præteritum, expli cat Elias in grammatica, oratione pri/ ma, fundamento quarto.

כ Caph quando est litera seruilis pri mo uocatur בַּת דִמְיוֹן Caph simili/ tudinis: ut כָּעָם כַּכֹּהֵן Sicut populus sic sacerdos. Et alio modo uocatᷓ בַּת שִׁעוּר Caph mēsurę uel cōiecturę, ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quasi duo milia uirorum: Iosue 4. Et punctatur ut literæ beth atque la/

med, de quo paulo post.

ל Litera Lamed uno modo articulus est datiui casus, ut לְעַם populo, לְאָדָם homini: alio modo indicat genitiuum casum, significãs קִנְיַן מַח id est, rei possessionem: ut לַיְיָ הָאָרֶץ Domini est terra, מִזְמוֹר לְדָוִד psalmus Dauidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא Ego, tũ, ipse, & a pluralibus eorũ אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel nostri, לָכֶם uobis uel uestri, לָהֶם illis uel illorum, & cætera.

ב Litera beth quando seruit à capite accipitur uno modo pro prępositione עִם cum, uocaturq́ בֵּית הָעֵזֶר id est, beth subsidij: ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי Cum gladio meo & cum arcu meo: Gen. 49. Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל Cum deo faciemus uirtutem: psal. 60. Alio modo capitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio,

uocaturq́

uocaturq́ꝫ בֵּית חַבְּלִי beth inſtrumenti: ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Tertio conſignificat רִבּוּק adhæſionem & נְגִיעָה approximationẽ:ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ Et adhærebit in uel cũ uxore ſua: Gen. 2. הַנּוֹגֵעַ בָּהָר Accedens in montem: Exo. 19. Porrò punctatio harum trium literarum בּ״לב eſt talis. Punctus genuinus illis eſt ſcheua, ſicut & literæ uau, ut בְּדָבָר in uerbo, לְדָבָר ad uerbũ, כְּאִישׁ quaſi uir. Quod ſi acceſſerint ad literam ſcheuatam, mutatur ſcheua earum in hirec, cum duo ſcheua à capite dictionis ſimul ſtare non poſſint: ut בִּשְׁמִי In nomine meo, & nõ בְּשְׁמִי Excipitur hic Iod à capite ſcheuatum, ut ſunt, יְרוּשָׁלַם יְהוּדָה & ſimilia, in quib. utrũqꝫ ſcheua, tam literæ ſeruilis quàm ipſius Iod, mutatur in unum hirec, ut בִּיהוּדָה In Iuda, בִּירוּשָׁלַם in Ieruſalẽ. Quod ſi memoratæ tres literę uenerint

Punctatio literarum בלב

ad gutturalem hatephphatam, fiunt & ipsę illi conformes in puncto, quia litera gutturalis hatephata punctat se & præcedentem literam: ut בַּעֲבָרִים in seruis, & non בְּעֲבָרִים Sic לַעֲבָרִים seruis ipsis, לֶאֱוִיל stulto, בֶּאֱוִיל cum stulto. Excipitur nomē אֱלֹהִים iuxta quod habēt zere quiescēte aleph: ut בֵּאלֹהִים In deo, &c. Item quando dictæ tres literæ adiunctæ fuerint à capite literæ he הַיְרִיעָה excludunt ferè semper literam he & usurpāt sibi punctum illius: ut pro בְּהַבַּיִת in ipsa domo, dicitur בַּבַּיִת Sic pro לְהָאָדָם ipsi homini, dicitur לָאָדָם in eodem significato: & nihil est quod supra diximus de he haiedia, quod hic non locum habeat. Excipiunť tamē quædam, ut sunt בְּהַשָּׁמַיִם in ipsis cœlis, לְהַגְּרוּר in ipsum cuneum, & cætera.

De

De literis à fine dictionum seruilibus.

LITERAE quæ à fine seruiũt cõpu tãtur inter affixa. Affixa uocamus pronomina quę uerbis & nominib. affiguntur & coëũt cum illis in unam dictionem, ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorũ, נַפְשֵׁנוּ anima nostra, נַפְשְׁכֶם anima uestra. Sic cum uerbis, שְׁמָרְךָ custodiuit te, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, שְׁמָרָהּ custodiuit eam, שְׁמָרַנִי custodiuit me &c. Sed hoc interest quod uerbis subiungi possunt affixa uel pronomina absoluta, ut שְׁמָרַנִי uel שָׁמַר אוֹתִי custodiuit me, שְׁמָרָם uel שָׁמַר אוֹתָם custodiuit eos, אֲהָבָן uel אָהַב אוֹתָן dilexit eas &c.

Affixa simplicia.

IOD ualet meus, mei, me, mea &c. ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מַלְכַּי reges mei: רוֹדְפִי persequens me, רוֹדְפַי per-

ſequentes me. Et in uerbis præteritis atq; futuris & in impatiuo utimur pro ſimplici Iod ſyllaba נִי ut שְׁלָחַנִי miſit me, תִּשְׁאָלֵנִי interrogabis me, שָׁמְרֵנִי cuſtodi me, קְרָאֵנִי inuoca me. Porrò plurale eius eſt נוּ nos, noſtrũ: ut מַלְכֵּנוּ rex noſter, מַלְכֵּינוּ reges noſtri, עֲזָבָנוּ deſeruit nos, זְכַרְתָּנוּ recordatus es noſtri.

ו Vau in fine cum holem aut ſine omni puncto ualet eius ei eum, uel illius illi illum: ut מַלְכּוֹ rex eius, דְּבָרוֹ uerbum illius, דְּבָרָיו uerba illius. Et cum uerbis, שְׁמָרוֹ cuſtodiuit eũ, uel שְׁמָרָהוּ addito ſcilicet he & pũcto holẽ mutato in ſchurec. Præmittitur etiã ſæpe ipſi uau litera nun dageſſata, ut יִשְׁמְרֶנּוּ cuſtodiet eũ. Plur. eius eſt mem finale & ſæpe ſyllaba הֶם ut דְּבָרָם uerbũ eorũ, דִּבְרֵיהֶם uerba eorũ, שְׁלָחָם miſit eos, יַלְבִּשֵׁם induet eos, יַהַרְגוּם occidet eos.

He

הּ He cum puncto mappic eſt relatiuum fœm. gen. Et habet punctum illum quãdo præcedere poteſt camez: ſin alius punctus præcedat, puta zere uel ſægol aut ſchurec, habet he punctũ camez: exempla, דְּבָרָהּ uerbum eius, ſcilicet mulieris, דְּבָרֶיהָ uerba illius: שְׁמָרָהּ cuſtodiuit illam אֶשְׂנָאֶהָּ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante ſe nun dageſſatum, ut תִּמְצָאֶנָּה inuenies eam. Plurale eius eſt nun finale & ſyllaba הֶן ut דְּבָרָן uerbum earum, דִּבְרֵיהֶן uerba earum: אֲהֵבָן dilexit eas, אֶשְׁמְרֵן cuſtodiam eas, יַהַרְגּוּן occidet eas.

ךְ Caph ſeruile à fine cum camez ualet, tu, tuus, te, tibi: & cum ſcheua tu tua in fœm. ut דְּבָרְךָ uerbũ tuũ, דְּבָרֶיךָ uerba tua o uir, אִשְׁתְּךָ uxor tua, פְּקָדְךָ uiſitauit te, יִשְׁמְרוּךָ cuſtodient te. Plurale eius eſt ſyllaba כֶם uos, ueſter, ut

דברכם

דְּבָרְכֶם uerbum ueſtrum, דְּבָרֵיכֶם uer/ba ueſtra, שְׁלָחֲכֶם miſit uos, אֶשְׁמָרְכֶם cuſtodiam uos, תִּשְׁמְרוּכֶם cuſtodietis uos. In fœm. uero dicitur, דְּבָרֵךְ uerbũ tuum, דְּבָרַיִךְ uerba tua o mulier, שְׁלָחֵךְ miſit te, שְׁלָחוּךְ miſerunt te, אֶשְׁמְרֵךְ cu/ſtodiam te, יִזְכְּרוּךְ recordabuntur tui. Et in plurali habet כֶן ut דְּבַרְכֶן uerbũ ueſtrũ, דְּבָרֵיכֶן uerba ueſtra, אֲהֵבְכֶן dile xit uos, יִשְׁמְרוּכֶן cuſtodient uos, &c.

De numeris.

NVMERANT Hebræi per li/teras alphabeti non ſecus quàm Latini per ciphras. Nam uox ipſa ci/phra uidetur ab Hebræis mutuata: uo cant enim illi numerationem סְפִירָה .Itaq; א֞ apud Hebræos in numeris facit unum, ב֞ duo, ג֞ tria, ד֞ quatuor, & ſic conſequenter uſq; ad Iod, quod fa/cit decem. Hinc facimus ſaltum per de/cem: nam כ֞ facit uiginti, ל֞ triginta, מ֞

quadraginta,

quadraginta, & ſic deinceps uſq; ad ק״ quod facit centũ: & hinc uſq; ad finem alphabeti fit ſaltus per centum: nam ר״ facit ducẽta, ש״ trecenta, ת״ quadringenta, תק״ quingenta, תר״ ſexcenta, תש״ ſeptingenta, תת״ octingenta, תתק״ nongenta, תתר״ mille. Quidam uſurpant etiam literas finales pro numeris, ſcilicet caph finale pro 500. mem finale pro 600. & ſic conſequenter. Numerum annorũ mundi hoc Chriſti anno 1532. currente uſq; ad ſeptembrem Hebræi ſcribunt ה״ רצ״ב hoc eſt, 5292. Vbi uides quod literæ aleph, beth &c. ante literas centenarium ſignificantes poſitæ, tot millenaria important, quot unitates ſeorſum poſitæ ſignificant.

Elianæ grammaticæ ſummarium & ueluti compendium quoddam in pulchrũ redactũ ordinem.

NE ſimplici lectori & mutis præceptoribus linguã ſanctam diſcere inſti

instituenti, Hebraismi inconsuetus lo-
quendi modus imponat aut à studio
eius absterreat, cõsultum nobis uisum
fuit breuibus ostendere, quid Elias in
nobili sua grãmatica & ex doctiorum
rabinorum cõmentarijs excerpta, sum-
marie doceat, quas regulas pręscribat,
quẽ ordinẽ sequat᷑, & sic ueluti semitã
præparare in eandem, ut uel omnibus
usui esse possit, etiam si iam bonã par-
tem explicuerimus. Igitur in primis
docet apud Hebræos tres esse oratio-
nis partes, nomen, uerbum & consigni
ficatiuas dictiones: per quas intelligun
tur aduerbia, præpositiones, cõiunctio
nes & interiectiones. In uerbis maior
uis est. Porrò omne nomen & uer-
bum tribus radicalibus constat literis.
Radices linguæ Vocant enim uocabuli originem, radi-
cem. Et omnes aliæ literæ à capite uel
calce adductæ, uocãtur ministeriales.
Deno-

Denominant autem literas cuiuslibet
radicis à tribus literis huius uocabuli
פָּעַל Primam scilicet cuiuslibet radicis
literam uocantes pe uel pepoal, secun-
dam ain seu ainpoal, & tertiam lamed
siue lamedpoal. Præterea secernunt *Ordines*
totius linguę radices in octo classes seu
ordines. Primũ ordinem tenent uer-
ba & nomina ꝑfecta, quæ scilicet nun-
quam ob quamcũqꝫ inflexionẽ amit-
tunt unã ex radicalibus literis, ut sunt
שָׁמַר custodiuit, בָּדַל diuisit, הָרַג occi-
dit. Secundũ ordinẽ constituunt de- *Secundus*
fectiua in pe nun, hoc est, quæ primam *ordo*
radicalem literam habent nun: ut נָגַשׁ
accessit, נָפַל cecidit, & alia multa, quæ
ob id defectiua uocantur, quia non ra-
ro amittit̃ nun & loco eius dagessatur
ainpoal seu secunda radicalis, ut אֶפֹּל
cadã, תִּגַּשׁ accedes. Tertium ordinem *Tertius*
efficiunt omnia uerba & nomina quo-
rum

rum prima radicis est Iod, & ea uocantur, Quiescentia in pe Iod: nam nonnunquam quiescit Iod in uoce magna, præsertim in zere, ut à יָשַׁב sedit, dicitur in futuro אֵשֵׁב sedebo, תֵּשֵׁב sedebis. Et ab eodem uerbo fit uerbũ transitiuum quod hiphil uocant, in hunc modum הוֹשִׁיב fecit sedere seu collocauit, ubi Iod quiescit in uoce magna, uau holẽ. In hunc quoq; ordinem reijciũtur uerba quæ ab aleph incipiunt: nam & ea nonnunquã in futuro faciunt quiescere aleph: ut ab אָכַל comedit, dicitur אֹכַל comedam, quiescente aleph essentiali in holẽ: aleph uero expresse scriptum constituit primã personam futuri temporis. Et illa quies solũ inuenitur in prima persona singulari. Nã in alijs personis dicitur תֹּאכַל comedes, יֹאכַל comedet, aleph expresse scripto. Quartum ordinem uendicãt sibi uerba quorum media

Quartus

media radicalis eſt uau quieſcens, quæ plerunq; elidit̃ & in uoce magna quieſcit:ut קָם pro קוֹם ſurrexit, שָׂם ꝓ שׂוֹם poſuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expreſſe ſcribitur: de quo in grammatica. Huc etiam pertinẽt uerba quorum media radicalis eſt Iod quieſcens, ut רִיק uacuus fuit, גִּית clauſit, טִיל tulit &c. Dixi ſignanter quãdo Iod uel uau quieſcit, quia ſi mouerẽtur iã radix illa alteri ordini adſcribenda eſt:ut גָּוַע expirauit, quod eſt de primo ordine, חָיָה uixit, quod eſt de quinto ordine.

Quintus Quintus ordo cõplectitur uerba quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiã he uel aleph, uocãturq; quieſcẽtia in lamed he:ut עָשָׂה fecit, קָרָא clamauit. Quæ deſinunt in he mutant plerunq; he in Iod uel uau: ut עָשִׂיתָ feciſti, עָשׂוּ fecerunt, עֲשׂוֹת facere:de quo in tabula coniugationum:

Quę uerò terminantur in aleph,in illis quiescit aleph,ut קָרָאתָ uocasti, נִקְרֵאתָ uocatus es, &c.

Sextus Sextus ordo habet radices quæ duplicant alteram radicalem,sed in hoc ordine una similium reijcitur & altera dagessatur, ut à תָּמַם quod est de primo ordine fit תַּם perfecit,eiusdem scilicet significati cum תָּמַם Et illico ut aliam literam adieceris ei à fine,recipit mem punctū dages,ut תַּמּוּ perfecerunt. Sic à גָּזַז fit גַּז totondit, absq; dages,quia ultima dictionis litera non dagessatur nisi punctetur: & si addideris literam, dagessatur zain, ut גַּזּוֹתָ totondisti, גַּזּוּ totonderunt.

Septimus. In septimo ordine sunt uerba quæ primā radicalem literam habent nun uel Iod uel aleph,& tertiā he uel aleph:ut נָכָה נִכָּה quæ ratione nun sunt defectiua,& ratione he quiescentia in tertia radicali: sunt igitur compositi ordinis.Hęc uero

אָבַח יָרַח & ſimilia, quieſcunt in primâ & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba quæ conſtant quatuor radicalib. literis, ut ſunt גִלְגֵל שִׁעֲשַׁע כִּרְבֵּל & ſimilia. Hæc de ordinibus dicta ſufficiant. In Elia copioſora de illis inuenies: nos ſolũ uiã in eundẽ ſternimus. Octauus

De Coniugationibus.

DOCET Elias in coniugationibus duo obſeruãda, formam & ſignificationẽ. Et ut iam uerba diſcreuimus in octo ordines, ita notabis q̃d in quolibet ordine, octauo excepto, inueniuntur quatuor coniugationes, iuxta quas quodq; uerbum quadrupliciter coniugari poteſt, non ſecus quàm apud latinos unum uerbum in duabus aut tribus coniugationibus inflectitur, ut eſt pario & parturio: edo edis, eſito eſitas, eſurio, eſuris &c. Sic enim in prima coniugat. Heb. dicimus שָׁמַר, in ſecunda

שִׁמֵּר in tertia חִשְׁמִיר & in 4. חִשְׁתַּמֵּר Et item ſi acceperis uerbum de ſecũdo ordine, poteris illud per ſingulas qua/tuor inflectere coniugationes, ut בָּגַשׁ in prima, בִּגֵּשׁ in ſecunda, חִגִּישׁ in tertia, חִתְבַּגֵּשׁ in quarta: Exemplum in tertio ordine: יָשַׁב in prima, יִשֵּׁב in ſecunda, חוֹשִׁיב in tertia, חִתְיַשֵּׁב in quarta. Iſta autem multiplex cõiugatio unius uerbi, ſolum propter tranſitiuam ſigni/ficationem habendam apud Hebræos ponitur. Eſt enim mirabile dei artificiũ in hac lingua, ut ex una uoce multa fluant ſignificata. Nam ubi latinus dicit ſedeo in neutro gen. & colloco in acti/uo gen. Hebræus id explicat una uoce ſed in diuerſis cõiugationibus, nempe יָשַׁב in prima, & חוֹשִׁיב fecit ſedere ſeu collocauit in tertia. Sic יָצָא exiuit, חוֹצִיא eduxit: לָמַר didicit, לִמֵּר docuit, בָּגַשׁ appropinquauit, בִּגֵּשׁ penetrauit, חִגִּישׁ

applicauit

applicauit, הִתְנַגֵּשׁ applicauit ſeipſum. Vides quàm breuis & quàm lata hæc ſit lingua. Sed nunc cõiugationes ipſas ſuccincto ſermone explicabo. Prima cõiugatio uocatur קַל id eſt, leuis, quia non habet dages ut ſecunda coniugatio, nec he ut tertia, nec ſyllabam הִתְ ut quarta. Forma eius eſt triplex, ſcilicet שָׁמַר cuſtodiuit, חָפֵץ deſiderauit, יָכֹל potuit. Prima forma habet camez & patha, ſecunda camez & zere, tertia camez & holem. Significatio uero eius eſt plerunq; neutra, & ſolum propter uerba neutra ponit̃ ſi ut aliæ propter uerba tranſitiua, tam & ſi multa quoq; in ea inueniantur tranſitiua uerba. Iam igitur poteris uerba ſingulorum ordinum, excepto octauo, iuxta hanc coniugationem inflectere: ut in primo ordine, שָׁמַר cuſtodiuit, שָׁמַרְתָּ cuſtodiuiſti, שָׁמַרְתִּי cuſtodiui: שָׁמְרוּ cuſtodierunt

Coniugatio prima.

Formæ Kal tres

runt, שְׁמַרְתֶּם custodiuistis, שָׁמַרְנוּ custodiuimus. In secundo ordine, נִגַּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי ut in primo. In tertio ordine, יָשַׁב יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי In quarto קָם קַמְתָּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְנוּ In quinto גָּלָה גָּלִיתָ גָּלִיתִי גָּלוּ גְּלִיתֶם גָּלִינוּ In sexto ordine, גַּל גַּלּוֹתָ גַּלּוֹתִי גַּלּוּ גַּלּוֹנוּ גַּלּוֹתֶם Incipiunt autem Hebræi coniugare à tertia persona singulari præteriti mas. generis sicut latini à prima persona præsentis. Haud aliter cõiugabis uerba secundæ formæ huius coniugationis, ut חָפֵץ חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי Sic uerba tertiæ formæ, ut יָכֹל יָכֹלְתָּ יָכֹלְתִּי Sub hac autem tertia forma pauca reperiuntur uerba. Notandũ hic quod Hebræi hos ponunt modos tenentq́ hunc ordinem: præteritum, participium præsens, participium præteritum, imperatiuus, infinitiuus, futurũ. Participio præsenti utuntur loco uerbi præsentis, præ

Modorum ordo

missis

missis pronominibus primæ, secundæ & tertiæ personæ: ut אֲנִי שׁוֹמֵר ego custodiens seu custodio, אַתָּה שׁוֹמֵר tu custodis &c. Masculinum genus & fœm. habent in uerbis perinde ut in nominibus: unde in præterito has tres personas שָׁמְרָה custodiuit, פָּקַדְתְּ uisitasti, פְּקַדְתֶּן uisitastis, uēdicat sibi fœm. gen. sub distincta forma à masc. gen. cæteræ sunt communes, ut שָׁמַרְתִּי custodiui, שָׁמַרְנוּ custodiuimus, שָׁמְרוּ custodierunt. Sic futurum habet duas personas communes, reliquas proprias. Imperatiuus quoq; & utrunq; participiū habent pro utroq; genere distinctas formas. Hęc in tabula coniugationum facile uideri possunt. Passiuū huius primæ coniugationis uocatur נִפְעַל habetq; semper in pręterito & participio præsenti augmentum nun à fronte, ut נִשְׁמַר custoditus est, נִשְׁמַרְתָּ custodi-

Passiuum primæ Coniug.

 tus

tus es &c. In participio נִשְׁמָר custoditus, נִשְׁמָרִים custoditi &c. In imperatiuo uero, infinitiuo & futuro absconditur nun per dages in pepoal, quod ut forte fiat præmittitur illi in imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut הִשָּׁמֵר custodire uel sis custoditus: sic in infinitiuo לְהִשָּׁמֵר ut custodiatur. In futuro non est opus litera he, cum literæ איתן radici preficiantur & illæ dages fortificent, ut אֶשָּׁמֵר custodiar, תִּשָּׁמֵר custodieris, & cætera. Coniugatio secunda uocatur כָּבֵד id est, grauis, quia media radicalis semper grauatur puncto dages, unde & à quibusdam uocatur בִּנְיָן דָּגוּשׁ coniugatio dagessata: uocatur etiam à forma ipsa פִּעֵל piel: nam uerba eius constant his punctis: ut דִּבֵּר loquutus est, חִקֵּר inuestigauit &c. Et ponitur hæc cõiugatio propter uerba neutra primæ coniugationis quæ fiunt hic

Coniugatio secunda

transitiua

transſitiua:aut ſi ſint in prima coniugat. transſitiua, ſunt etiam in iſta transſitiua ſed habēt hic efficatiorem ſignificatio- nem:ut פָּתַח aperuit in prima cōiugat. & פִּתַּח impetu aperuit uel aperiendo effregit, in ſecunda coniugat. Sic שָׁלַח miſit, cuius ſcilicet reditus expectatur in kal, in piel uero שִׁלַּח emiſit, ablega- uit. Item exempla quæ hic fiunt ex neu- tris transſitiua, שָׁכַן quieuit, mãſit, in pri- ma coniugat. In piel uero שִׁכֵּן poſuit, collocauit. Sic מָלֵא plenus fuit, & מִלֵּא impleuit: טָמֵא immundus fuit, טִמֵּא inquinauit &c. Habet tamen hæc con- iugatio ſicut & cæteræ uerba quædam propria quæ non inueniuntur in kal & ſunt hic neutra, ut דִּבֵּר loquutus eſt: habet etiam quædam transſitiua, quæ in prima quoq; coniugat. non inueni- untur, ut חִקֵּר inueſtigauit, תִּקֵּן ordina- uit &c. Libuit & id hic annotare, quod

In secunda coniugat. nullus defectus

omnium ordinum uerba in hac coniugatione sine ullo defectu & quiete coniugantur, idq; propter mediã literam dagessatam, cùm defectus nun primæ radicalis literæ aut defectus tertiæ radicalis (quando secũdæ similis est) signari non possit per dages quod prius ratione coniugationis occupat mediam radicalem. Sic nec Iod in tertio ordine aut aleph hic quiescere possunt in uoce magna, quandoquidẽ uox magna ante dages locum non habeat. Idem sentiendum quando media est gutturalis aut res litera: tunc enim plerũq; dages & hirec mutantur in uocem magnam, ut בֵּרֵךְ benedixit, אֲבָרֵךְ benedicam, בֵּאֵר declarauit, אֲבָאֵר declarabo & cætera. In quarto uero ordine loco dages duplicatur tertia radicalis: ut à קָם surrexit fit קוֹמֵם erexit: de quibus multa habes in grammatica. Huc etiam perti-

nent

nent omnia uerba 7.ordinis quę 4.con∣
ſtãt radicalib.literis,ut פִּרְסֵם &c.Paſſi∣
uũ huius cõiugat.uocatur à forma ipſa
פֻּעַל ut à סִפֵּר nũerauit,סֻפַּר nũeratꝰ eſt.
Tertia cõiugatio uocatur à forma ipſa *Tertia con.*
הִפְעִיל hiphil,& habet à frõte augmẽ∣
tum he, & Iod ante lamedpoal: ut in
primo ordine הִשְׁמִיר fecit cuſtodire.
In ſecundo uero ordine deficit nun pri
ma radicalis,& loco eius dageſſatur al∣
tera radicalis, ut à נָגַשׁ appropinqua∣
uit, הִגִּישׁ obtulit,applicauit: Sic à נָפַל
cecidit, הִפִּיל deiecit. In tertio ordine
mutatur Iod in uaŭ holem,ut à יָשַׁב ſe∣
dit, הוֹשִׁיב collocauit, à יָדַע cognouit,
הוֹדִיעַ notificauit. Sunt tamen aliqua
quæ retinent Iod, ut à יָטַב bonus fuit,
הֵיטִיב benefecit: ſic à יָנַק ſuxit, הֵינִיק
lactauit: In quarto ordine hæc forma
ſeruatur à קָם ſurrexit, הֵקִים erexit, רָם
eminuit, הֵרִים eleuauit, מֵת mortuus

eſt

eſt, הֵמִית interfecit, אוֹר luxit, הֵאִיר illuſtrauit. In quinto ordine propter tertiã radicalem literam, quæ eſt una ex אֱהֱוִי nõ interponitẽ Iod inter ain & lamed: ut à גָּלָה fit הִגְלָה trãſtulit, הִגְלִיתָ tranſtuliſti, he mutato in Iod. A מָצָא uero fit הִמְצִיא fecit inuenire. In ſexto ordine à סַב fit הֵסֵב reduxit, הֲסִבּוֹתָ reduxiſti, הֲסִבּוֹתִי reduxi &c. In ſeptimo ordine à נָטָה fit הִטָּה inclinauit uel extendit, הִטִּיתָ inclinaſti, הִטּוּ inclinauerunt.

Hophal Paſſiuum huius cõiugationis uocatur à forma ipſa הָפְעַל hophal, ut ab הִכְרִית fit הָכְרַת ſuccisus eſt, & ab הוֹשִׁיב fit הוּשַׁב collocatus eſt, mutato Iod eſſentiali in uau ſchurec. Verum hæc omnia

Significatio in tabula clare uideri poſſunt. Signifi-

Hiphil catio coniugationis hiphil eſt tranſitiua ut piel, formaturq́ꝫ à kal: ut ſi uerbũ in kal ſit neutrum fit hic tranſitiuũ ad duo: & ſi ſit in kal trãſitiuum, fit in hiphil

phil transitiuum ad tria: exemplum primi, שָׁכַב iacuit, hinc הִשְׁכִּיב posuit, puta mater ponit filium in lectum. Exemplum secundi, אָכַל comedit, puta Petrus panem, sed in hiphil הֶאֱכִיל fecit comedere, puta Paulus facit comedere Petrum panem, ubi actus uerbi à Paulo per Petrum transit in panẽ. Sed de hoc satis, quũ Elias illa late explicet. Quarta coniugatio à forma ipsa uocatur הִתְפַּעֵל Hithpael, habetq́ à fronte augmentum syllabæ הִת & mediam literam semper dagessatam: unde fit ut nunquam in ea uerbum aliquod, cuiuscunq́ sit ordinis, possit pati defectum. Et nota quod augmentum illud הִת omnibus uerbis adijcitur nisi quando prima radicalis fuerit una ex literis ש ס ז צ tunc enim tau augmenti ponitur post literas ש ס ז צ & post zade mutatur in ט post zain uero mutatᵘ in da leth Coniugat. Hithpael

leth licet de hoc posteriori in Hebraiſmo ipſo nullum reperiatur exemplum ſed in Chaldaiſmo duntaxat & apud magiſtros: Exempla, הִשְׁתַּמֵּר pro הִתְשַׁמֵּר & הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל Sic הִצְטַרֵּק pro הִתְצַרֵּק Et apud magiſtros הִזְדַּמֵּן pro הִתְזַמֵּן Porrò ſignificatio huius coniugationis eſt retrāſitiua ſeu reciproca, aut ſi malis actiuapaſſiua, redit enim actus in eum à quo profectus eſt, ut ab אָהֵב dilexit, dicis הִתְאָהֵב dilexit ſe: Sic à בֵּרֵךְ benedixit, fit in futuro יִתְבָּרְכוּ benedicent ſe: à קִדֵּשׁ ſanctificauit, הִתְקַדִּשְׁתֶּם ſanctificaſtis uos, הִתְגַּלּוּ Reuelauerunt ſeu prodiderunt ſe. Habet tamen quædam uerba peculiaria ſibi, quæ non uidentur habere reciprocā illam ſignificationē: ut הִתְהַלֵּךְ deambulauit, הִתְפַּלֵּל orauit &c. Hæc de uerbis dicta ſufficere puto: quæ ſi diligenter legeris & relegeris, nihil erit in

gram-

matica Eliæ quod non clarum tibi futurum sit.

De nomine altera parte orationis.

VOCANT Hebræi nomen proprium שֵׁם עֶצֶם ut sunt nomina hominum, montium, fluuiorũ &c. nomen uero substantiuum uocãt שֵׁם דָּבָר nomen rei, & nomen adiectiuum שֵׁם תּוֹאַר nomen formæ. Et omne nomen uel est masculinum uel fœm. & pauca inueniũtur quæ utrunq; habẽt genus. Masculina cõstant tribus duntaxat radicalibus literis, ut לֶחֶם panis, דָּבָר res uel uerbum, סֵפֶר liber, nisi quod adiectiua plerunq; habent literam Iod uel uau interpositam: ut חָסִיד pius, צַדִּיק iustus, גָּדוֹל magnus, אָרוֹךְ longus &c. fœminina uero habent communiter à fine literã he uel tau adiectam, nedum adiectiua uerũ & substantiua: ut נְקֵבָה fœmina, אִשָּׁה & אֵשֶׁת mulier, מַלְכָּה regina

Forma fœmininorum

regina, חוֹמָה murus, כְּנֶסֶת ſynagoga, לְבָנָה luna, גְּדוֹלָה magna, צַדִּיקָה iuſta &c. Sunt tamen plurima, quæ ab hac regula excidunt. Nam חֶרֶב gladius, אֶבֶן lapis, אֵם mater, אֶרֶץ terra, & alia multa ſimilia, itemq́ꝫ nomina omnium membrorum quæ à natura dualitate quadam conſtãt, ſunt fœminina, ut יַד manus, רֶגֶל pes, עַיִן oculus, &c. licet à fine non habeant ſuperadditã literam he uel tau. Horum genus cognoſcitur uel ex adiũcto uerbo uel adiectiuo aut ex ſubiũcto affixo aut ex plurali fœm. terminatione: licet & hæc terminatio nonnunquã fallat, quia ſunt multa maſculina quæ habent terminationẽ plur. fœmininã, ut ſunt אָב pater, קוֹל uox, מָקוֹם locus, בּוֹר ciſterna, ſicut è diuerſo multa fœminina habent terminationem plur. fœm. ut ſunt אֶבֶן חֶרֶב עִיר &c. Deſinunt autem maſculina in plurali

numero

numero in ים & fœminina in וֹת ut נַעַר
נְעָרִים puer pueri: נַעֲרָה נְעָרוֹת puella
puellæ. Quæ uero dualitate constant
desinunt in ַיִם ut רֶגֶל רַגְלַיִם pes pedes,
עַיִן עֵינַיִם oculus oculi, בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם ge-
nu genua, & cætera.

De inflexione nominum.

NESCIVNT Hebræi aliam infle-
xionem in nominibus quā quæ
fit de singulari numero in pluralē, aut
de masculino genere in fœ. aut de sta-
tu absoluto in statum regiminis & affi
xionis: & hic nōnihil laboris & difficul
tatis est iuxta diuersas nominum for-
mas. Verum ut hic obiter commemo-
rem, quod Elias prolixe tractat, nota-
bis quatuor esse puncta uocalia in no-
minibus quæ mutari solent, licet non
semper, nec ubiq;, & sunt ista, camez,
zere, segol, holē. Exemplis rem ipsam
secundū diuersas formas ostendemus.

Quæ ſunt huius formæ דָּבָר aut huius
קָצִיר aut לֵבָב aut זָקֵן mutant in regi/
mine ſingulari puncta in hũc modum,
דְּבַר יְהוָה uerbũ domini, זְקַן בַּיִת ſenex
domus, לְבַב הָאָדָם cor hominis, קְצִיר
הַשָּׁנָה meſſis anni:& cum affixis, לְבָבוֹ
קְצִירוֹ זְקֵנוֹ דְּבָרוֹ Et in plurali, לְבָבוֹת
קְצִירִים דְּבָרִים זְקֵנִים Et in regimine
plur. קְצִרֵי זִקְנֵי דִּבְרֵי לִבּוֹת Et cum affi
xis, קְצִירָיו דְּבָרָיו ſed cum affixis כֶּן כֶם
& חֶן הֶם habent formam pluralis con/
ſtructiui, ut זִקְנֵיכֶם דִּבְרֵיהֶם &c. Hæc
uero forma אֵבוּס præſepe, אֵפוֹד hume
rale, nihil mutat: nam dicimus in plu/
rali אֲבוּסִים &c. Hæc autem forma
מֶלֶךְ quæ frequens eſt,non mutatur in
regimine ſingulari, ſed cũ affixis quæ/
dam nomina mutant primum ſægol
in pathah & quædam in hirec:ut מַלְכִּי
rex meus, מַלְכָּה regina, רַגְלוֹ pes eius,
בִּגְדוֹ ueſtis eius, בִּתְרוֹ pars ſeu mem/
brum

brum eius: in plurali & eius regimine non differunt à forma nominis דָּבָר nisi quod quædam habent patha in regimine, ut מַלְכֵי אֶרֶץ reges terræ. Et hæc eadem forma, quando media est gutturalis, mutat utrunq; ſægol in pathah: aut si tertia est gutturalis, migrat posterius ſægol in pathah, ut שֶׁבַע נַחַל נַעַר & צֶמַח פֶּרַח & tenent in quatuor dictis mutationibus normā מֶלֶךְ & בֶּגֶד Est deinde alia forma nominum, quæ habet zere & ſægol, ut חֵלֶק עֵשֶׂב סֵפֶר Et hæc in regimine singulari non mutantur: cum affixis uero mutant zere in hirec, ut סִפְרִי liber meus, עִשְׂבּוֹ herba eius. Sunt tamen quæ zere sub litera gutturali mutant in ſægol, ut עֶגְלִי uitulus meus, חֶלְבְּךָ adeps tuus. חֶלְקוֹ pars eius, &c. de quibus solū gustum hic præbemus, quandoquidem in Elia omnia emunctiora inuenies. *Forma 5. punctorum*

Item forma iſta מָוֶת mors, עָוֶל iniqui
tas,eſt de quarto ordine,& mutat in re
gimine uau mobile in uau quieſcens:
ut מוֹת הָאָדָם mors hominis. No/
mina iſtius formæ חֹרֶשׁ קֹדֶשׁ אֹזֶן in re/
gimine ſingulari non mutant,ſed cum
affixis mutatur holem in ־ְ: ut קָדְשׁוֹ
ſanctitas eius, & in plur. אָזְנַיִם aures.
At hæc forma, אוֹצָר theſaurus, כּוֹכָב
ſtella, עוֹלֵל infans,nunquam mutat ho
lem:in plur. אוֹצָרוֹת כּוֹכָבִים In regimi
ne ſing. אוֹצַר יְיָ ſicut à מִקְדָשׁ dicitur
מִקְדַשׁ יְיָ camez mutato in pathah:&
cum affixo, אוֹצָרוֹ theſaurus eius. Ha/
bet tamen עוֹלֵל in plur. עוֹלְלִים pſal.
8. Porrò אוֹרַח כּוֹבַע & ſimilia non dif/
ferunt à forma קֹדֶשׁ cum litera guttu/
ralis mutet ſegol in pathah,ſicut etiam
paulo ſuperius diximus de בַּעַר & בָּרַח
Dageſſata non mutãtur. De nominibus uero quæ mediam ha/
bent dageſſatam eſt una regula quod
nunq̃

nunquam mutantur, ut סֻלָּם צַדִּיק גַּנָּב Item nomina quæ à principio habent ſcheua, nunquam mutant illud: ut דְּבַשׁ mel, חֲמוֹר aſinus, זְאֵב lupus: hinc זְאֵבָה lupa, חֲמוֹרִי aſinus meus. Excipiuntur ea quæ habent camez poſt ſcheua. Illa enim in regimine plur. mutant camez in ſcheua & tunc primum neceſſario mutatur in hirec: ut à יְקָר honor יִקְרֵי. Sic à כְּתָב כִּתְבֵי ſcripta. Hæc de maſculinis aut quæ formam habent maſculinorum: nunc de fœmininis. Fœminina quæ deſinunt in he præcedente camez habent unam regulam, nempe quod in dictis quatuor mutationibus mutãt he in ת̄ ut à צְדָקָה dices צִדְקַת יי iuſticia domini, צִדְקָתוֹ iuſticia eius, צְדָקוֹת iuſticiæ, צִדְקוֹתֶיךָ iuſticiæ tuæ, צִדְקוֹת יי iuſticiæ domini: ubi ſcheua primum mutatur in hirec propter ſcheua ſecundum. Item אֲכִילָה comeſtio, אֲכִילַת

Nomina fœminina

אֲבִילָתוֹ אֲבִילוֹת &c. Vide Eliam in ora-
tione tertia, fundamento 8. & 9. Fœmi
nina uero quæ in ſtatu abſoluto deſi-
nunt in ת præcedēte ſægol, dageſſant
tau illud in affixorum ſubiunctione: ut
תִּפְאֶרֶת עֲטַרְתּוֹ עֲטֶרֶת corona eius:
תִּפְאַרְתּוֹ ubi ת primum eſt litera hæ-
manthica ſeu denominatiua. Sūt enim
ſex literæ, uidelicet iſtæ הָאֶמַנְתִּי quæ
radicibus adiectæ denominatiua con-
ſtituūt, quæ uulgo heęmanthica appel
lantur: ut מִשְׁקָל pondus, תַּשְׁלוּם com-
pēſatio: de quibus in Elia, oratione ter-
tia, fundamento 12. & 13.

Nomina ſecundi ordinis quæ ſcilicet
deficiunt in pe nun.

NOMINA quæ deficiunt in pe-
poal nun aſſumunt à fronte lite-
ram hæmanthicam mem cum patha
ſequēte dages. ut מַטָּע plantatio, à נָטַע
plantauit: מַטָּרָה cuſtodia, à נָטַר cuſto

diuit, מַסֵּכָה conflatile, מַכָּה percuſſio, à נָכָה uapulauit: in quibus dages index eſt perditæ nun radicalis literæ.

Nomina tertij ordinis, quorum prima radicalis eſt iod uel aleph.

QVAE ab aleph in hoc ordine incipiunt, nō differunt à perfectis, quando in formam nominum rediguntur, ut ab אָמַר dixit, מַאֲמָר oratio. Quę uero à Iod incipiunt, habent multiplicem formam: & ea tibi trademus per familiaria quædam exempla. Aſpice igitur ſequentia exempla.

מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב ſeſſio, à יָצָא יָשַׁב
מוֹעֵד tēpus, מוֹקֵשׁ offenſio, à יָעַד יָקַשׁ
In plurali מוֹשָׁבִים מוֹצָאוֹת & מוֹקְשִׁים
תּוֹלְדָה generatio, תּוֹכָחָה correptio.
תּוֹדָה confeſſio, תּוֹרָה lex, inſtructio.
תּוֹחֶלֶת ſpes, תּוֹעֶלֶת utilitas.
מוּסָר diſciplina, מוּצָק infuſorium.

Vides in his exemplis quomodo Iod

mutetur in uau,accedatq; à fronte una ex literis hæmanthicis. At in his שֵׁנָה somnus, עֵצָה consilium, דֵּעָה scientia, Iod omnino deficit, assumpta in fine he fœm. litera.

Formæ nominum quarti ordinis.

HABET & is ordo multas & uarias formas nominum, quas per exempla quoque tibi ob oculos ponemus.

מָקוֹם locus, מָלוֹן diuersorium.
מְשׁוּבָה auersio, מְלוּנָה mansio.
תְּקוּמָה resurrectio, תְּלוּנָה murmuratio

Quæ sub mem denominatiuo habent camez, mutāt illud in scheua, ut מְקוֹם יְיָ locus domini.

זָר alienus, רַע malus.
גֵּר peregrinus, אֵד pernicies.
סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas.
אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus.
דּוּד caldarium, שׁוּק platea.

Ex his quædam non mutantur, alia uero mutantur: ut sunt. יָמִים dies, עָרִים ciuitates, שְׁוָקִים plateæ & קְדֵרִים ollæ: Sequitur alia forma: בַּיִת domus, עַיִן oculus, לַיִל nox. Hæc mutantur in zere, ut בֵּית יְיָ domus domini, עֵינִי oculus meus, לֵילוֹת noctes: dicitur tamen בָּתִּים pro בֵּיתִים domus.

Formæ nominum quinti ordinis.

מִצְוָה præceptũ, תִּקְוָה spes, תִּכְלָה consumptio: & cum literis gut. מַחֲצָה medietas, תַּאֲוָה concupiscentia: in quibus he nõ est radicalis sed fœminina litera. Quando autem est radicalis, habet ante se sægol: ut מִקְנֶה acquisitio, מַחֲנֶה turma & similia: & hęc in regimine mutant sægol in zere: ut מַחֲנֵה דָן turma Dan, מַעֲשֵׂהוּ opus eius, &c. He uero fœm. litera mutatur more suo in tau raphatum: ut מִצְוַת יְיָ præceptum domini. Item alia forma. תַּבְנִית similitu-

do, תַּכְלִית consummatio. Hæc non mu-
tantur. שָׂפָה labiũ, מָנָה pars, פֵּאָה an-
gulus, שָׁנָה ãnus, quę in regimine sing.
habent שְׂפַת פְּאַת &c. Item צְלִי co-
ctio, קָלִי pulmentum: שְׁבִי captiuitas,
פְּרִי fructus: חוֹלִי infirmitas, עוֹנִי affli-
ctio: in quibus camez mutatur in sche-
ua, ut צְלִי & holem in hatephcamez,
ut חֳלִי Scheua uero in פְּרִי & similibus
migrat in sægol quando in pausa uene-
rint: ut כֶּלִי uas uel instrumentũ. Item
aliæ formæ.

עֲמִית proximus, אָחוֹת soror.
חֲנִית lancea, שְׁבִית captiuitas.
גָּלוּת transmigratio חָזוּת uisio.
שְׁבוּת captiuitas פְּרוּת redemptio.
רָצוֹן uoluntas קָלוֹן ignominia
בִּנְיָן ædificatio קִנְיָן possessio

Quæ habent camez sub prima, mutãt
illud in statu regiminis in scheua: quæ
uero habent camez sub secunda, mutãt
illud

illud in pathah. אָב pater, אָח frater.
יָד manus, דָּג piſcis, קָו regula.
רְי irrigatio, נְי planctus, כְּי cōbuſtio.
Ex quibus אָב & אָח in regimine ſin/
gulari mutant camez in —ִ aſſumpto
Iod in fine loco he tertiæ radicalis: ut
אֲחִי עָנֵר frater Aneri. אֲבִי גוֹיִם pater
gentium. Sic in plur. אֲבוֹת הַמַּטּוֹת pa/
tres tribuū: ſed abſolute אָבוֹת patres:
ſic cum affixo אָבִי pater meus, אָבִינוּ
pater noſter, ſed cum affixis כֶם & הֶם
mutatur camez in —ִ ut אֲחִיכֶם frater
ueſter. Mutatur etiam in אָח camez in
patha magnū & paruum: ut אַחִים fra/
tres, אַחַי & אֶחָי fratres mei.

Formæ nominum ſexti ordinis.

חַם calidus, דַּל pauper, טַל ros.
עֹז fortitudo, חוֹם calor, קוֹר frigus.
חֵן gratia, שֵׁן deus, צֵל umbra.
Hæc & eis ſimilia cū mutantur in plur.
numerum uel in fœm. genus, aut ſuſci/
piunt

piunt affixa, dageſſant alteram radica lem: & quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam: ut חַמָּה calida, דַלִּים paupes, עֻזִּי fortitudo mea, שִׁנּוֹ dens eius. De quibus in oratione quarta, fundamento, 11. & 12. plura in/ uenies. Sed & hoc notandum ꝙ in pauſa, hoc eſt, in fine ſentētiæ, quem Hebræi uocant סוֹף פָּסוּק item in mem bro, quod uocant אַתְנַחְתָּא & ſæpe in ſubdiſtinctione, quam appellant זָקֵף קָטֹן mutant͂ uoces paruæ in magnas, puta patha & ſægol in camez, & ſche/ ua in camez uel zere, uel ſægol: ut: חָבֶל pro חֶבֶל uanitas, זַרְעֶךָ pro זַרְעֲךָ ſemen tuum, תְּכַחֵשׁוּ pro תְּכַחֲשׁוּ negabitis, לָחֶם pro לֶחֶם panis &c. Vide ſacros bibli/ cos libros, & ubiq; uidebis quomodo ſcheua uel etiam puncta minora mu/ tentur in maiora propter pauſas. Hæc in genere de nominibus dicta ſufficiāt.

De

De pronominibus.

POSSVNT pronomina ſicut ad- uerbia & præpoſitiones inter di- ctiones cõſignificatiuas numerari, etiã ſi genus & numerũ ut nomina habeãt. Itaq; pronomina ſeparata ſunt tria, ui- delicet אני & אנכי ego, אתה tu, הוא ille. אני & in pauſa אני ego, com. gen. in ſin- gulari num. ſic declinatur: אני ego, שלי mei, לי mihi, אותי me, ממני à me. Plur. אנחנו & apud rabinos אנו nos, שלנו noſtrum, לנו nobis, אותנו nos, ממנו à nobis. אתה Tu, maſc. gen. שלך tui, לך tibi, אותך te, ממך à te, Plur. אתם uos, שלכם ueſtrum, לכם uobis, אתכם uos, מכם & ממכם à uobis. את Tu in fœm. gen. שלך tui, לך tibi, אותך te, ממך à te. Plur. אתן uos, שלכן ueſtrum, לכן uobis, אתכן uos, מכן & ממכן à uobis. הוא Ille, שלו illius, לו illi, אותו eũ, ממנו ab eo. Plur. המה & הם

illi,

illi, שֶׁלָּהֶם illorum, לָהֶם eis, אוֹתָם &
הוּא & הִיא אֶתְהֶם eos, מֵהֶם ab eis.
Illa, שֶׁלָּהּ illius, לָהּ illi, אוֹתָהּ eã, מִמֶּנָּה
ab ea. Plur. הֵן & הֵנָּה illæ, שֶׁלָּהֶן illarũ.
לָהֶן illis, אוֹתָן & אֶתְהֶן illas, מֵהֶן ab illis.

Sunt quoq; & alia quædam pronomina sed indeclinabilia, nempe, אֲשֶׁר qui, quæ, quod: זֶה iste, & in fœm. זֹאת atq; זוֹ & זֹה ista: הַלָּזֶה & הַלָּז iste, אֵלֶּה & הָאֵל illi, isti: עֶצֶם ipsemet. De pronominibus affixis iam supra mentionem fecimus.

De alijs consignificatiuis.

INTER præpositiones multæ inueniuntur quæ perinde atque nomina recipiunt affixa. Idem iudicium est de quibusdam aduerbijs: quorum catalogum hic tibi subiungemus.

אֶל ad, אֵלַי ad me, אֵלֶיךָ ad te.
עַל super, עָלַי super me, עָלָיו super eũ.

Istæ duæ præpositiones in affixorum

susceptione

ſuſceptione omnino inſequuntur for-
mam nominum pluralis numeri maſc.
generis.
עִם cum; עִמִּי mecum, עִמָּנוּ nobiſcum.
נֶגֶד coram, נֶגְדִּי corã me, נֶגְדָּהּ corã ea.
אֵצֶל iuxta, אֶצְלִי iuxta me, אֶצְלְךָ iuxta
בְּעַד per, pro, בַּעֲדֵנוּ pro nobis. (te.
לְמַעַן propter, לְמַעַנְכֶם propter uos.
בַּעֲבוּר ob, בַּעֲבוּרָהּ propter eam.
אַחַר Poſt, אַחֲרֵיהֶם poſt eos.
זוּלַת Præter, זוּלָתָם præter eos.
תַּחַת Sub, תַּחְתֵּיהֶם ſub uel pro eis.
לְבַד Solum, לְבַדִּי ſolum ego.
אֵת Cum, אִתּוֹ ſecum, אִתִּי mecum.
לִפְנֵי Ante, לְפָנָיו ante eum.
עוֹד Adhuc, עוֹדֶנּוּ adhuc ipſe.
אֵין Non, אֵינִי non ego.
אַיֵּה Vbi, אַיֶּכָּה ubi tu.
בֵּין Inter, בֵּינִי Inter me
Et in hunc modum tu ipſe poteris ſin-
gulis his præpoſitionibus & aduer-
bijs

bijs adijcere etiã alia affixa, nos solum per hæc uoluimus formam quandam tibi præscribere generalẽ, quam tu imitareris. Nihil enim est quod te prohibere potest, quin præpositioni אֵצֶל facile adijcere possis mem finale, nun finale, he fœm. literam, uau, &c. Idem de alijs sentiendum. Sunt & aliæ multæ præpositiones & aduerbia, quæ nullũ recipiunt affixũ sicut nec cõiunctiones.

De accentibus.

VOCANT Hebræi accentũ טַעַם quod sonat rationem & gustũ, habetq́ quælibet dictio proprium accentum, nisi per uirgulam מַקָּף cohæreat ad aliam dictionem, ut hic, בִּי־יָקָה tunc enim reputantur duæ dictiones pro una & habent unum accentũ. Accentus qui ultimam dictionis possidet syllabam, uocatur Chaldaica dictione מִלְרַע quod Hebraice sic interpretari

possec

possem לְתַחַת Qui uero penultimam tenet syllabam, is Chal. uoce appellatur מִלְעֵיל Hebraice uero uocari posset לְמַעַל quod una syllaba superiorem in dictione habeat locum quàm accentus milra. Porrò figuræ accentuū sunt multæ, distinguunturq́ omnes accentus in duos ordines, quidam uocantur reges & sunt numero quindecim: alij uero uocantur ministri, & sunt numero septem. Inter reges quatuor aut quinq́ sunt, qui cæteris in oratione potentiores sunt, distinguentes scilicet orationem in sententias, membra & alias subdistinctiones. Qui tenet finem sententiæ uocatꝰ סוֹף פָּסוּק signaturq́ his duobus punctis : præcedente perpendiculari uirgula: & qui sententiā in mēbra diuidit uocatur אַתְנַח seu אַתְנַחְתָּא Qui uero subdistinctiones faciūt sunt רְבִיעַ & זָקֵף קָטוֹן & nonnunquā טַרְחָא

F qui

qui & טִפְחָא Figuræ horum 4. accen-
tuum additæ ſunt nominibus ipſis.
Cæterũ nolui hic copioſior eſſe de ac-
centibus,cum ab Elia expectemus pro
prium libellum de illis, quem quidem
Romæ iã diu incœpit & ferè abſoluit,
ſed in illius proxima depopulatione a-
miſit & mea ſollicitatione iam denuo
ſub incudem reuocauit. Itaq; è Vene-
tijs hoc Chriſti anno 1532. mihi ſcri-
pſit, ואחר כך אראה להשלים גם כן ספר
הטעמים Dicit, poſtea uidebo ut reſar
ciam librum accentuum, abſoluto ſcili-
cet libro לשונות המשונות qui eſt de
uarijs & difficilibus uocabulis Rabino
rum,quem iam conſcribit.

De abbreuiaturis.

ABBREVIANT Hebræi dicti-
ones ſuas duplici modo: uno, quod
tollunt unam uel duas literas à fine di-
ctionis, & conſignant ultimam uirgu-
la qua-

la quadam erecta: ut 'נְקֵבָ pro נְקֵבָה
מְלָכִים ק מְלָכִי' Sic יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָ' &
Alio modo, quod accipiunt solum initiales dictionum literas, & illas signant duabus uirgulis, uocantq; huiusmodi literas (integras dictiones repraesentantes) רָאשֵׁי תֵּיבוֹת id est, capita dictionũ. Et in hunc modum habent quasdam generales abbreuiaturas, quę omnibus Iudæis usq; adeo sunt in usu, ut nemo facile de illis dubitet: quales sunt.

הקב״ה id est, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus benedictus ipse.

אע״פי id est, אַף עַל פִּי Tam & si, licet.

א״ר id est, אָמַר רַבִּי dicit Rabi.

ג״ע id est, גַּן עֵדֶן Paradisus.

אח״כ idem quod אַחַר כַּךְ postea.

רז״ל idem quod רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה magistri nostri quorum memoria sit in benedictione.

א״י Idem quod אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל terra Israel.

אי״ת idem quod אִם יַעֲזֹר יְיָ Si iuuerit deus.

א״כ idem quod אִם כֵּן Si ſic, igitur.

וא״ת idem quod וְאִם תֹּאמַר Et ſi dicas.

ב״ד idem quod בֵּית דִין domus iudicij.

ב״ה idem quod בֵּית הַמִּקְדָשׁ domus ſancta.

ג״כ idem quod גַּם כֵּן Etiam ſic.

ד״א idem quod דָבָר אַחֵר uerbũ aliud.

ד״מ idem quod דֶרֶךְ מָשָׁל figuratiue, uel per modum parabolæ.

ע״ה idem quod עָלָיו הַשָּׁלוֹם qui eſt in pace, ſic loquuntur de ijs qui pie mortui ſunt.

וגו' idem quod וְגוֹמַר & cætera.

וי״ל idẽ quod וְיֵשׁ לוֹמַר Et eſt dicendũ

וי״מ idem quod וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui exponunt.

וי״ת idem quod וְיוֹנָתָן תִּרְגֵם Et Ionathan expoſuit ſeu interpretatus eſt.

ר״ל idem quod רוֹצֶה לוֹמַר uult dicere.

ובו

וכו׳ idem quod וְכֻלֵּי Et reliqua.
ז״ל idem quod זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה memoria eius ſit in benedictione.
חז״ל Idem quod חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ſapientes noſtri piæ memoriæ.
י״א idē quod יֵשׁ אוֹמְרִים ſunt qui dicūt.
יה״כ idem quod יוֹם הַכִּפּוּרִים dies expiationum.
י״ט idem quod יוֹם טוֹב dies ſolennis.
י״מ idem quod יֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui exponunt.
י״צ idem quod יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ Cuſtodiat eum creator noſter.
יר״ה idem quod יָרוּם הוֹדוֹ exaltetur magnificentia eius.
ית׳ idē quod יִתְעַלֶּה exalteť, uel יִתְבָּרֵךְ qui ſit benedictus.
כ״כ idem quod כָּל כַּךְ à deo, tantum.
כ״א idem quod כִּי אִם niſi, ſed.
כ״ג idem quod כֹּהֵן גָּדוֹל ſacerdos magnus ſeu pontifex.

כלו' idem quod כְּלוֹמַר quasi diceret.
כ"ש idem quod כָּל שֶׁכֵּן quanto magis.
מ"מ idē quod מִכָּל מָקוֹם nihilominus, omnino.
נ"ל idem quod נִרְאֶה לִי Videtur mihi.
ס"ת idem quod סֵפֶר תּוֹרָה liber legis.
ע"א idem quod עִנְיָן אַחֵר res alia uel negocium aliud, sensus alius.
ע"ד idem quod עַל דֶּרֶךְ per modum.
ע"ה idē quod עָלָיו הַשָּׁלוֹם Sup eū pax.
ע"ז idem quod עֲבוֹדָה זָרָה idololatria, cultus seu cultura aliena.
ע"כ idem quod עַד כָּאן hucusq;.
ע"י idem quod עַל יְדֵי per manus.
פי' idē quod פֵּירוּשׁ glossa, expositio.
ר' idem quod רַבִּי Rabbi, magister.
ר"ה idem quod רֹאשׁ הַשָּׁנָה initiū anni.
ר"ל idem quod רוֹצֶה לוֹמַר uult dicere.

Sunt & alię abbreuiaturę sed nos communiores duntaxat annotauimus.

FINIS.

ספר הבחור
GRAMMATICA

ELIAE, QVAM IPSE appellat librum electum.

ELIAE LEVITAE GERMANI IN GRAMMATICAM Hebraicam præfatio, interprete Sebaſt. Munſtero.

Qui eſt annus Chriſti 1518

ANNO à creatione mundi quinquies milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, excitauit dominus ſpiritũ cuiuſdã prudentis & in omni ſcientia periti uiri, cui perſpicax erat ingeniũ, nempe domini Georgij (gloria eius magnificetur) qui ſcrutatus uerba oblectatione plena, deſiderioq́ꝫ flagrans ſingulari ad eam ſcripturam quę rectiſſima in libris linguæ noſtræ ſanctæ habetur, me ſeruum ſuum, minimum quidem inter grãmaticos, Eliam Leuiten natione Germanũ, uocans dixit. Quid tu hic agis Elia? Surge obſecro, & ęde librum aliquem, qui cõplectatur uerba elegantia, unde gramma-

N. Cardinalem Aegidium non Georgium

tica

tica doceatur linguæ ſacræ, præſertim cum omnes grãmaticales libri, ſaltem quos me uidere contigit, non ſufficiant implere deſideriũ meum, aut extinguere ſitim, quam habeo ad huius linguæ רקרוט Nã ſunt qui plus æquo prolixi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et ſunt rurſus qui adeò ſuccinćte ſcripſerunt, ut etiam omittant ea, quæ maxime in hac ſcientia tractari debuerãt. Quapropter accinge queſo ut uir fortis lũbos tuos, & elige tibi inter hæc duo extrema medium iter, & profer nobis arcana artis grãmaticæ Heb. præſertim ea quæ ab alijs ſunt neglecta, & tamen ueluti neceſſaria tradi debuerant, & compone ex his librum, unde multi erudiantur, qui ſtet in ſignum populorũ, quod gentes inquirant, inueniantq́ refrigerium animæ ſuæ. Factum eſt autem, cum

aures arrexissem uerbis illius, illaq́ꝫ pla
cuissent, surrexi satisfacturus desiderio
eius, & excitatus iussione illius, cœpi cō
scribere librum istum, paruum quidem
Vtilitas huius grāmaticæ mole sed magnū qualitate. Nam com
plectitur regulas quasdam succinctas,
utiles atqꝫ cuiuis necessarias, qui cupit
proficere in semitis sacræ linguæ. Nec
prolixus ero in his quæ scripta sunt à
grāmaticis ante me, cum omnes gram
matici libri illis redundent, sed princi
pale propositum meum in ista æditio
ne erit, scribere regulas quasdam & res
huiuscemodi, in quibus nullus hominū
me hactenus anteuertit. Nec tamē in
termittā uerba aliqua optima, quæ scri
pserunt ingeniosi grammatici in uarijs
librorum suorum locis, hic aliquid, mo
dicū ibi & modicū ibi: sed ea in unum
congeram & explicabo ea, redigens in
regulas & fundamenta, quo scilicet faci-

lius

lius à studiosis memoriæ commendentur. Istud autem ubiq; locorum habebis pro certo signo, aliqd de corde meo explicatum aut innouatū, si inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorē, digito ostendentis & more suo loquētis: huc respice & noui quippiam inuenies, eritq; hoc ueluti libri indicium & autoris sui sententia. Cæterū temperabo mihi ab ijs quę minime insequuntur normā & proprietatē grammaticæ, uersaborq; in ijs quæ simplicē & communem tenent usum, quæq; iudicium certum præseferunt, puta tale uel tale. Quod si occurrerit dictio aliqua aut aliquæ, quæ ordinem uarient consuetum, excipianturq; à communi regula, non occupabor circa illas, potissimum si fuerint dictiones, quas grammatici uocant extraneas seu cōpositas: de his enim iam cœpi cōponere librū

Quid manum margine signet. ☞

proprium

proprium & paruum, in quo suam habebunt expositionem. Hoc quoque te scire uolo lector: me biblicos uersus, quos in hoc libro citaturus sum, signaturum nomine illius libri in quo uersus ille inuenitur: nec hoc contentus, annotabo etiam numerum capitis in quo sententia illa continetur, idque iuxta ordinem quem Christiani obseruant in uiginti quatuor Biblicis libris, qui sectiões illas lingua sua Capitula uocant. Et certe uideo id necessarium esse, & ingentem hinc haberi commoditatem, cum subito cernere possis, in quo libro & capite certa quæque contineatur autoritas. Nam multoties id euenire uidemus, ut quispiã sciat in quo biblico libro certa quædam contineatur autoritas, & tamen aliquando per integrum diem, aliquando per duos dies illã quærit, fatigatque se nõ modicum, donec inueniat ingressum

ſum portæ ſeu caput loci,ubi illa ſcribu/
tur ſententia. Et uerum quidem eſt,
autores חַמָּסוֹרֶת hoc eſt, traditionis
(qui ſcilicet annotationes ſcripſerũt &
collationes fecerunt biblicarum dictio/
num)iam diſtinxiſſe ſingulos quoſq; li
bros in certas quaſdam ſubdiuiſiones,
uocantes quamlibet earũ סֵדֶר hoc eſt,
ordinẽ: & præter id quod diſtinxerunt
quinq; libros legales in quinquaginta
duas diuiſiones, partiti quoq; ſunt eos
in quoſdam ordines,aſſerentes librum
creationis habere diuiſiones 12. & ordi
nes quadraginta tres: librum aũt exo/
di undecim diuiſiones & ordines 29.
Idem ſentiendum de alijs. In hunc
quoq; modum diuiſerunt reliquos Bi/
bliorũ libros in ordines,utpote librum
Ioſue in 34.ordines:librum Ieremiæ in
triginta & unum ordines,& ſic de alijs,
magnũ taxantes iuxta magnitudinem
ſuam

suam, & paruum iuxta modulũ suum.
Hinc igitur robur uirile suscipiens, mi-
ratus sum cur nõ consueuerint in Israel
hoc modo signare in capite singulos
ordines per modum 12345 &c. magi
stros imitantes traditionis, qui hoc or
dine libros signauerunt. Hoc quoq; no
tandum, Christianos distinxisse tam li
brum Samuelis quàm librum Regum
atq; librum Paralippomenon, quemq;
horum in duas partes. Vnde ubicũq;
inueneris signatum, Samuelis secũdo,
uolo per id indicare quicquid scribitur
ab eo loco: Et fuit post mortem Saulis,
& sic deinceps. Quando autem inuene
ris, Regum secundo, intelligas ab eo lo
co, Et peccauit Moab, & sic consequen
ter. Proinde per Paralippomenon se-
cundũ uolo indicare id quod sequit᷑ ab
eo loco. Et roboratus est Salomon.

Porrò contextum huius libri diuisi in

quatuor

quatuor orationes,quarum duæ explicant uerba,& aliæ duæ nomina: & rursus quamlibet orationem subdistinxi in tredecim radices seu fundamenta, idq́ iuxta tredecim fundamenta legis fidei nostræ.Et ita consurgunt ex quatuor orationibus quinquaginta duo fundamenta, quorum signum numerale est nomen meum אֱלִיָּהוּ Subdistinxi insuper quodlibet fundamētum in minores sectiōes, signauiq́ illas per numerum 123 &c. Cæterum qualis utilitas hinc tibi sit accessura,non puto opus fore ut id hic scribam,quod nemini nem latet. Vocaui autem nomen libri istius, librum electum, idq́ ob triplicem rationem. Primo quod is liber sit electus atq; bonus & totus similaginеus absq; ullo furfure. Deinde, quod cōscriptus sit in fauorem studiosorum iuuenum, qui uiriliter in eo sese exerceant

Diuisio huius grammaticæ

Ratio nominis huius libri

ant in diebus iuuentutis suæ atq; in e-
lectiori illa ætate, beneq; sit in nouissi-
mo cordi eorum. Tertio ut habeat
cognomen rarum & diuersum,
ideo nomine electo cogno-
mino ipsum.

Finit præfatio.

GRAMMATICA ELIAE L[illegible] GERMA ni, inte[illegible]

ORATIO prima explicat & declarat ordinem atq; partem uerborum, diuiditurq; in tredecim fundamenta.

Quomodo omnium uerborum radices in octo secernantur partes seu ordines, fundamentum primum.

IN primis sciẽdum, multiplices illas radices linguæ sanctæ in duplicia secerni uerba: tota uero uerborũ congeries distinguitur in sex classes seu ordines: & rursus quilibet ordo habet septem cõiugationes:

& unaquæq; coniugatio sex tempora: quodlibet uero tempus duo genera, quodlibet genus duos numeros, quilibet numerus tres personas, & quęlibet persona habet proprium atq; peculiarem loquendi modū: Quæ omnia nūc sigillatim tibi explicabo. 2 Duplicia illa uerba quæ in Hebraismo ueniuntur, sunt פָּעַל עוֹמֵד uerbum neutrum & פָּעַל יוֹצֵא uerbum trāsitiuum. Neutrum, ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit, & alia his similia, quæ nos stantia uocamus, eo ꝙ operatio ipsa seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Trāsitiuū, ut פָּקַד uisitauit, שָׁמַר custodiuit, הָרַג occidit, & alia his similia. quæ ob id trāsitiua uocātur quod operatio seu significatio transeat extra personam agentis. Differunt autē in multis uerba neutra à transitiuis, quemadmodum infra

in

in hoc nostro compēdio declarabitur.

3 Verba quæ in sex ordines seu classes digerūtur, sunt uerba perfecta, defectiua, duplicata, atq; tres species quiescētium, nempe quiescentia in prima radicali litera, quiescentia in secunda litera, & quiescentia in tertia litera. En hi sunt sex ordines. Sunt tamen & alij uerborum ordines, ut quiescentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus & quadrata, hisq; similia. At omnes illi posteriores ordines sunt compositi, nascunturq; ex iam cōmemoratis sex ordinibus, ut iā infra dicetur. *Sex ordines uerborum*

4 Coniugationes uero sunt septem, tres actiuæ, quas parentes uocare possumus. & tres passiuæ, quas proles appellare placuit: & una actiuapassiua, seu parens & proles, nempe quæ partim est agēs & partim patiens, hoc est, retrāsitiua reciprocaq; significatio

Nomina septẽ coniugationũ

nis, ut suo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ sunt קַל leuis, פִּעֵל grauis, הִפְעִיל hiphil: Passiuæ uero sunt נִפְעַל פּוּעַל הָפְעַל Niphal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit & patitur uocatur הִתְפַּעֵל Hithpael. 5 Sed & hoc notandũ quod inuenitur adhuc & alia cõiugatio quæ uocatur מְרוּבָּע quadrata, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, שׁוֹפַטְתָּ fuisti iudicans &c. de qua dicemus infra in ordine quiescentium in ain. siue media radicali, oratione secunda, fundamento octauo, signo secundo. Vbi quoque ostendam claris rationibus & æquis, quod hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per se. 6 Sex tempora, sunt sex operationes, nempe עָבַר præteritum, בֵּינוֹנִי intermedium, id est, participium præsens, פָּעוּל participium præteritum, מָקוֹר infinitiuus, צִוּוּי imperatiuus,

עָתִיד futurum. Duo uero genera ſunt, זָכָר maſculinum & נְקֵבָה fœmininum. Duo numeri ſunt יָחִיד ſingularis & רִבּוּי pluralis. Tres perſonæ ſunt, נֹכַח præſẽs, נִסְתָּר abſens & מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ quæ loquitur pro ſeipſa. Loquendi modus proprius & peculiaris cuiuſq; perſonæ naſcitur ex additione unius aut duarum literarũ ſuper tres literas eſſentiales, ut ſunt literę תְּחִ״מוּן in fine perſonarum præteriti, & literæ אֵי״תָן in capite perſonarum futuri.

Fundamentum ſecundum: quomodo memoratæ octo diuiſiones inter ſe differant.

NOTABIS quoq; & hoc quod cũ dixerimus in ſingulis ordinibus eſſe ſeptẽ cõiũgationes, id ſolum uerum eſt in parte illa quæ complectitur uerba tranſitiua. Nam alia pars, quæ habet neutra, non habet niſi tres con-

iugationes,uidelicet actiuas,quum cō-iugationes paſſiuæ illis non ſint neceſ-ſariæ. Nā uerba neutra in ſeipſis ſunt paſſiua,ut iam indicauimus cap. ſeu ſi-gno ſecundo. Sunt tamen pauca quæ-dam quę inueniuntur in coniugatione niphal & hithpael,ut ab הָלַךְ iuit,ha-bes pſal.109. כְּצֵל כִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי Qua-ſi umbra cum ipſa declinat pertranſij. Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ Surge ambula uel fac te ire in terram: Gen. 13. Et alia his ſimilia, quæ ſignificādi habent mo-dum iuxta accōmodationem rei. 2.
Et quod diximus unāquamq; cōiuga-tionem habere ſex tempora ſeu mo-dos, id nō intelligi debet niſi de tribus coniugationibus actiuis,quia alijs qua tuor non competit Paul,hoc eſt,parti-cipium prçteritum,cum in ſeipſis inclu dant paſſionem: imò quibuſdam ea-rum non competit imperatiuus,quem admodum

admodum declarabimus in ſuis qui-
buſq; locis. 3 Quod etiã diximus
cuilibet modo eſſe duo genera, id qui-
dem uerum eſt pro omnibus modis,
ſolo infinitiuo excepto, cui regulariter
non competit genus: quia ferè ſimilis
eſt nomini, & idcirco communis eſt o-
mnibus, uocaturq; מקור id eſt, ſcaturi Cur infiniti-
go ſeu fons, quia ex ipſo ſcaturiunt o- uus maKor
mnes modi uerborum. Item cum di-
xerimus unumquodq; genus habere
duos numeros, id competit omnibus
modis, præterq; infinitiuo. 4 Et
cum rurſus dixerimus utrunq; nume-
rum habere tres perſonas, id non ha-
bet locum niſi in præterito & futuro.
Nam alij modi non habent niſi unam
perſonam, id quod uidere licet in Be-
noni & paul, id eſt, utroq; participio,
quod habet dũtaxat perſonam abſen
tem. Et ſi quiſpiam eam uelit uſurpare

pro alijs pſonis, neceſſe eſt ut ſuperad- dat dictionem connotatiuam, hoc eſt, pronomen præſens addat uerbo præ- ſenti, & dictionem connotatiuam ſeu pronomen loquens pro ſeipſo copulet cum perſona loquente pro ſeipſa: ut אַתָּה פּוֹקֵד Tu uiſitans ſeu uiſitas, אֲנִי פּוֹקֵד Ego uiſitans ſeu uiſito: אַתֶּם פּוֹקְדִים Vos uiſitantes ſeu uiſitatis: אֲנַחְנוּ פּוֹקְדִים nos uiſitantes ſeu uiſita mus אַתְּ פּוֹקֶדֶת Tu mulier uiſitas, אַתֶּן פּוֹקְדוֹת uos mulieres uiſitatis. Idem ſentiendũ de paul. Imperatiuus uero nõ habet niſi perſonã præſentẽ & in ꝓ ſpectu conſtitutã nec poſſumus eo uti pro reliquis pſonis, cũ nõ pręcipiamus niſi præſenti. 5 Diximus præterea ꝙ quælibet perſona habeat propriã lo quendi formã, quod uniuerſaliter non eſt uerum, ſed duntaxat pro præſenti & abſenti, ſed loquutio loquentis pro

ſeipſo

ſeipſo eſt communis maſculo & fœmi-
næ. Et ſi dixeris, nõne loquutio abſen-
tium, hoc eſt, tertia pluralis, etiam com
munis eſt maſculis & fœminis, ut eſt
פָּקְדוּ uiſitauerunt, uiri uel mulieres? re-
ſpondemus id non inueniri niſi in præ
terito ſolum. ♭ Regula. Omnis lo- *Perſonæ ſin gulares & plurales*
quutio hominis diuiditur in quatuor
partes, uidelicet in ſingularem & plura
lem maſ. in ſingularem & pluralem
fœm. habetq; quælibet earum tres lo
quutiones, præſentem, abſentem & lo-
quentem pro ſeipſa: & ſic naſcuntur in
quolibet modo duodecim loquutiões,
tres ſcilicet pro maſcu. ſingulari, & tres
pro maſ. plurali: tres ꝓ ſingulari fœm.
& tres pro plur. fœm. ſed quia in præ-
terito tres ſunt communes pro maſcu-
lis & fœminis, ut iam explicuimus, re-
linquuntur in eo nouem duntaxat lo-
quutiones. 7 Sic quoq; in futuro

debuerant esse duodecim locutiones, sed quia duæ personæ in eo communicant, nempe loquentes pro seipsis, non relinquũtur in eo nisi decem loquutiones. Præterea cum tertia persona plur. fœminina & item secunda plur. fœm. habeant unã formã, ut dictio תִּפְקֹדְנָה uisitabunt & uisitabitis ministrat pro utraque persona, illa tamen non uocatur communis uel cõmunicans, idque propter duas causas. Vna est, quod omnes personæ quæ æquales seu communes inueniunt, de quibus iam mentionem fecimus, cõmunes sunt masculo & fœminæ, quod hic non est. Altera, quod significatio eius non est eadem, quia una est ad absentes, altera ad præsentes. Sic quoque faciemus duas loquutiones de תִּפְקֹד ideoque non potest uocari communis cum una significatio sit ad præsentem uirum, & altera ad absentem

ſentem mulierem, nec interpretemur unam ut alteram, & idcirco non uocatur communis.

Fundamentum tertium: in quo explicantur tria nomina impoſita tribus literis radicalibus: explanatur quoq; definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

HVCVSQVE locuti ſumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere, nunc uero loquemur de eiſdẽ in particulari. Ante omnia autem neceſſe eſt ut ſcias quodlibet uerbum linguę Heb. ſiue id ſit de perfectis ſiue de imperfectis, habere tres literas radicales. Et iam quidem cõuenit inter grammaticos, ut exigant omnem radicẽ ad formam dictionis פָּעַל uocantq; primam literam cuiuſq; radicis pe (cum prima litera in פָּעַל ſit pe) ſecundam ain, tertiam uero lamed. unde

פָּעַל *Lydius lapis uerborũ & nominum*

Vnde omnes radices, in quibus uel deficit uel quiescit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quiescentia in pe uel in ain uel in lamed. Porrò in oratione secūda, fundamēto sexto, capite sexto declarabimus differētiam quæ est inter defectiua & quiescentia. 2 Memineris igitur in omni loco ubi inueneris scriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal tā in uerbis ꝙ in nominibus, intelligi literā primā, literā secundā & literā tertiam. De qua re adhuc loquemur in formis nominū in principio orationis tertiæ.

Verbum perfectum 3 Nota quod omne uerbum uocatur perfectum seu est de ordine perfectorum, in quo non est una literarum אֵהֲוִי nec est nun prima radicis: quia tunc non deficit unquā una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio cur uocetur perfectum. Verbum uero

quod

quod habet à principio literam radica lem Nun, illud dicitur eſſe de ordine defectiuorum. Nam deficit nun in im peratiuo et futuro:ſicut à נָגַשׁ ap_ppin quauit, dices גַּשׁ appropinqua, אֶגּוֹשׁ ap_ppinquabo, יִגּוֹשׁ appropinquabit &c. Succedit autem dagges in locum defectus nun, ut declarabitur in ordine ſuo. Proinde uerbum in quo eſt una ex literis אֱהֶוִי dicit᷑ eſſe de ordine qui/eſcentium: & nos quidem iam declara/bimus modum quietis eorum. 4

Aleph quieſcit in capite uel in fine uer borũ, ſicut ab אָכַל comedit, dices אֹכַל comedam, יֹאכַל comedet &c. quieſcen te aleph in holem. Et in fine, ut, קָרָא uo cauit, קָרָאתָ uocaſti &c. In medio aũt non quieſcit, ut שָׁאַג rugiuit, שָׁאַל in/terrogauit, & ſimilia. Litera He non quieſcit niſi in fine uerbi, ut גָּלָה reuela uit, עָשָׂה fecit, & ſimilia. In capite ue/ *Aleph qeſcit* *He quieſcit*

ro &

ro & medio non quiescit, ut הָרַג occi-
Vau quiescit dit, בָּהַל horruit, & similia. Vau non quiescit nisi in medio, ut קוּם surrexit שׁוּב reuersus est, & similia. At in capite uel fine nunquã inuenitur uau essentiale.
Iod quiescit Iod non quiescit nisi in capite, ut à יָדַע cognouit, יָשַׁב sedit, dicimus אֵדַע sciam, יֵדַע sciet. In medio uero non inuenitur essentiale in uerbis iuxta quorundam sententiã: & in fine nunquam uenit essentiale iuxta omnium opinionem.
Duplicata 5 Verbum in quo sunt duæ literæ essentiales similes in fine dictionis, dicitur esse de ordine duplicatorũ. Et pauca inueniunt quæ duas primas literas habent similes: & ea quidẽ imitantur normam perfectorũ, ut à רָדָה dicimus אֲרַדֶּה leniter incedã: Isaiæ 38. Et à שִׁשָּׁה Ezech. 39. וְשִׁשֵּׁיתִיךָ Et sextabo te seu in sex partes diuidam te. וְשִׁשִּׁיתֶם אֶת הָאֵיפָה Et sextabitis ephi: Ezech.

Ezech. 46. Et ferè nullum aliud inue/
nies in uerbis, quod geminet primam
literam radicalem: in nominibus uero
plura inueniuntur: ut דָּרַךְ כּוֹכָב Proceſ/
ſit ſtella: Num. 24. Et מָשׁוּחַ בַּשָּׁשַׁר co
lorādo cum minio: Ierem. 22. בָּבַת עֵינוֹ
Pupilla oculi ſui: zach. 1. & ſimilia pau
ca. 6 Verba uero in quibus pe & la
med ſunt ſimilia, in pfectis nec unum
inuenies. Et dictio יְעַלְעוּ דָם abſorbe/
bunt ſanguinē, Iob 39. non habet pro
radice עָלַע quemadmodū id in libro
compoſitionis indicabo. Sed in radici/
bus imperfectis inuenitur הָיָה fuit, נָתַן
dedit & alia quædam pauca. In nomi/
nibus plura inueniunt, præſertim cum
ſchin, ut שֶׁמֶשׁ ſol, שֹׁרֶשׁ radix, שָׁלֹשׁ
tres, & alia quædam.

Fundamentum

Fundamentum quartum: in quo inchoatur declaratio ſex modorũ qui operationes uocantur. Explicantur autem bini & bini, initio ſumpto à præterito & futuro.

NOVERIS itaq; præteritũ & futurum eſſe fundamẽta ſeu origines omniũ modorum ſeu operationũ, poteritq; homo per hos duos modos ſatisfacere & loqui uice omnium aliorum modorum Et is quoq; eſt uſus Bibliæ,quæ abutitur illis modis loco præſentis,infinitiui & imperatiui,quemadmodum poſtea dicemus. 2 Proinde literæ quæ ſeruiunt præterito, ſignificãtes diſtinctas loquentium perſonas,ſunt hæ, תי״מון ponunturq; ſemper in fine. Quæ autẽ miniſtrant futuro,ſunt illæ א״תן præficiunturq; capiti uerborum. Verum non opus eſt ut hic diu morer, indicando modum miniſterij earum,quum id uidere

uidere liceat in tabula coniugationum, quam auxiliante deo componam in fine libri. 3 Scias quoq; adhuc tres esse literas quæ seruiunt in capite præ/teritorũ & futurorũ, & sunt ex numero earum literarum, quæ literæ עִנְיָן id est, negocij uocantur, quarum signum seu memoriale est שְׁנָה״ De quibus amplius loquemur in tractatulo officiorum. Inter has principalior est Vau, cuius ministeriũ duas habet formas. Vnum uocatur uau חִבּוּר id est, coniunctionis, cuius conditio explicabitur in memo/rato tractatu. Alterũ uocat̃ uau הִפּוּךְ id est, cõuersionis. Nã præter id quod est copula uertit præteritũ in futurum, & futurum in præteritum, quemadmodum declarabimus. 4 Vnde cum uolueris mutare præteritũ in futurum, pones uau in capite eius, ut à שָׁמַר cu/stodiuit וְשָׁמַר יְיָ & custodiet domi/

Vau hibbur

nus: Deu. 7. quod idem eſt ac ſi dice/
res וְיִשְׁמוֹר Et cuſtodiet. Sic וְשָׁמְרוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל Et cuſtodient filij Iſrael: Exo. 31
Quod idem eſt perinde ac ſi diceretur
וְיִשְׁמְרוּ Et cuſtodient. Punctatur aũt
uau illud ſemper cum ſcheua, niſi cum
aliud exegerit punctum quàm ſcheua,
tunc enim uertitur aut in ſchurec aut in
patha aut in hirec, quemadmodũ de/
clarabitur in tractatu officiorum. 5

Quod ſi dixeris, in quo cognoſcam
an uau ſit חִבּוּר id eſt, coniunctiuũ tan
tum, aut הִפּוּךְ id eſt, conuerſiuum? In
hoc cognoſces. Quando non præcedit
ipſum uerbum præteritũ aliud, tũc eſt
uau conuerſiuum: ſin præcedat aliud
uerbum præteritum, tunc eſt uau con/
iunctiuum: ut מִי פָעַל וְעָשָׂה Quis o/
patus eſt & fecit: Iſa. 41. Sic quãdo duo
uau ſcribuntur וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר Et
clamauit iſte ad iſtum & dixit: Iſa. 6.

En

En illa duo uau sunt uau cōiunctionis eo quod ante illa scriptū sit וָאֶרְאֶה אֶת יְהוָה Et uidi dominum, quod est uerbum præteritum, idq́ propter uau camezatum quod scribitur in capite eius quod mutat futurum in præteritum.

6 Quod si quæras, nunquid יְכַסֶּה operiet, & וִיעוֹפֵּה id est, & uolabit, quę sunt uerba futuri temporis, præcedunt iam commemorata uerba? Respondemus, id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco præteriti, præsertim in locis ubi loquens in loquendo consueuit esse cōtinuus, ut sūt duo supius memorata exempla. Tale quoq; est עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ hoc est, Secundum uerbum domini castrametabantur: Num. 10. Sic per totum istud caput futurum usurpatur loco præteriti. Aliud, תַּהֲרוֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרוֹנְךָ Conteres insurgētes contra te, mittes iram tuam: Exo. 15. Sic

Futurum loco præteriti

כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב Sic faciebat Iob: Iob 1
7 Scias quoq; morem esse scripturæ,ut loquatur in preterito loco futuri, id quod frequens est in uerbis propheticis. Nam uerbum adeo clarum est coram deo, perinde ac si iam factum sit. Sed cum recenset rem gestam, id non obseruatur. 8 Noueris quoq; dictiones seu uerba secundæ & primæ personę singularis numeri, habere & aliud signum per quod cognosci potest uau coniunctiuum à uau conuersiuo. Nam quando illæ personæ habent uau coniunctiuum, habent plerunq; accẽtum מִלְעֵיל id est, supra (qui scilicet penultimam occupat syllabam) ut וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם Et cõsumpsi peccatum hodie: Leuit. 10. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים Et loquutus sum p prophetas: Hoseæ 12. Horum iudiciũ non aliud est quàm si uau non esset additum. Quando uero habent

ro habent uau conuerſiuum, tũnc ferè ſemper habẽt accentum מִלְרַע ſubtus, id eſt, in ultima: ut וְשָׁמַרְתָּ אֶת כָּל חֻקָּיו Et cuſtodies omnia legitima eius: Exo. 15. וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי Et loquar iudicium meum: Ierem. 1. Et ſic fit per omnes coniugationes omnium ordinũ, exceptis quieſcentibus in lamed aleph uel he, quæ ſemper habent accentũ in penult. cum uau & ſine uau, ut וְקָרָאתָ & clamabis, וּמָצָאתָ & inuenies, וּבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיתָ & coques, ſimiliáq́ eis. Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem perſonis præteriti, ut ſcias utrum habeant accentum in penult. uel ultima.

Quintus ordo habet accentũ in pen.

9 Vnde ſcias quinq́ ex illis perſonis ſemper habere accentum מלרע id eſt, in ultima, cum uau & ſine uau: Sunt autem iſtæ, בָּקַר בָּקְרוּ בָּקְרָה בְּקַרְתֶּם בְּקַרְתֶּן Et duæ ex eis ſemper ſunt מלעיל id eſt, habet ac‑

Accentus in ultima

centúm in penult. cum uau & ſine uau, & ſunt פָּקַדְנוּ פָּקַדְתְּ Sũt præterea duæ ex eis quæ abſq; uau ſemper ſunt millel, & cum uau interdũ ſunt millel & aliquãdo milra, & ſunt פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי ut ſcripſimus. Et hæc regula eſt uniuerſalis per omnes coniugationes perfectorum uerborum. 10 Nota quod tres ſunt perſonæ abſentes, nẽpe פָּקְדוּ פָּקַד פָּקְדָה quæ proprium habent iudicium quando conſtruũtur cum dictione parua, uel quãdo cõiunguntur cum dictione millel, tunc enim & ipſæ habent millel, ut קָרָא לָיְלָה uocauit noctem: Gen. 1. וְשָׁאַל לוֹ Et rogauit eum : Num. 27. וְקָרְאוּ לוֹ & clamauerunt ei : Deut. 25. בָּגְדוּ בָהּ præuaricati ſunt in eã : Thre. primo. Et רוּת דָּבְקָה בָּהּ Ruth adhæſit ei: Ruth 1. & ſimilia. 11 Nota etiam quod in futuro eſt aliud ſignũ per qđ cognoſces uau cõiunctionis à uau conuerſionis

uerſionis, nempe quod uau coniunctio nis habet punctum ſcheua, ut וְיִשְׁמוֹר וְהִשְׁמוֹר niſi Iod fuerit ſcheuatum, tūc enim habet hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu officiorum. Sed uau conuerſionis ſemper habet patha, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus eſt, & ſimilia. Nec excipitur ab iſta regula niſi aleph, quę cum ſit litera gutturalis, uenit uau cōiunctionis iuxta eam cum patha, ut וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ Et benedicam ei atq; multiplicabo eū: Iſa. 51. Sed uau conuerſionis uenit iuxta eam cum kamez, ut וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה Et benedixi ei, etiā erit benedictus: Gen. 27. 12 Sed & hoc notabis quod in linguis gentium tres ſunt ſpecies præteriti, uidelicet præteritum perfectum, præteritum imperfectū & præteritum quod iam perfectum eſt: at in lingua ſancta ueniūt iſta tria præterita in una

Vnum præteritum apud Hebræos

forma, & iuxta exigentiam rei interpretandum est unumquodq; illorum iuxta tres illas differentias. 13 Et ut id apertius uideas, dabimus tibi similitudinem in dictione פָּקַד quæ inuenitur in biblijs sub memorata triplici forma, nempe, וְהוּא פָּקַד עָלַי Et ipse uisitauerat me ad ædificandũ ei domum: Ezræ 1. quod est præteritũ perfectum וַיְיָ פָּקַד אֶת שָׂרָה Et dominus uisitabat Saram: Gen. 21. quod est præteritũ imperfectũ. Nã idem est quod הָיָה פּוֹקֵד fuit uisitans. כִּי פָּקַד יְיָ אֶת עַמּוֹ Quia uisitauit dominus populũ suũ: Ruth 1. quod est præteritum iam transactum. Nam idem est quod כְּבַר פָּקַד id est, iam uisitauit. 14 Sic itaq; Vau conuertens futurum in præteritum, mutat ipsum plerunq; in præteritum imperfectum, ut וַיֹּאמֶר Et dixit: וַיְדַבֵּר Et loquutus est: וַיִּקַּח Et accepit: וַיִּתֵּן & dedit, quæ

dit,quæ ſunt exponenda ut הָיָה אוֹמֵר
fuit dicens,הָיָה מְדַבֵּר fuit loquens:הָיָה
לוֹקֵחַ fuit accipiens: הָיָה נוֹתֵן fuit dans,
Sunt tamẽ exceptiones in quibuſdam
locis, quando ſcilicet ipſum præcedit
præteritũ perfectũ:tunc enim & ipſum
reddendũ eſt in præterito: Exemplum
כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרוֹץ לָרוֹב
וַיְבָרֶךְ יְיָ אוֹתִי Quoniã modicum quod
fuit tibi corã me & auctum eſt in mul-
tum,& benedixit dominus mihi: Gen.
30. En hæc ſunt quaſi בֵּרַךְ & פָּרַץ pro-
pter uerbum הָיָה quod illa præcedit.

15 Verum ſcias quod non eſt uis
ulla in uau ad mutandum futurum in
præteritum quod iam tranſijt, niſi in
paucis locis, ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב
וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם Et miſit Iſaac Iacob,&
abijt in Meſopotamiam: Gen.28. quæ
ſunt, quaſi iã miſit,& iam abijt, quẽad
modũ expoſuit rabi Schlomo Iarhij.

b 5 Fun-

Fundamentum quintum, in quo explicantur participia præſentis & præteriti temporis.

SCIAS itaq; quod operatio ſeu actio quæ fit in tempore præſenti, uocatur operatio intermedia, quia eſt media inter præteritum & futurum, hoc eſt, בֵּינוֹנִי participium præſens componitur ex præterito & futuro. Exemplum: Quando dicis רְאוּבֵן אוֹכֵל Ruben comedit, ſenſus eſt quod iã cœpit comedere & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertẽdum quod Hebraiſmus nõ habet uerbum propriũ quod ſignificet iſtud tempus præſens, quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur ſecũdum ueritatem שֵׁם הַפּוֹעֵל nomen operans, & eſt uerius adiectiuũ quàm uerbum.

2 Eſt tamen differentia inter illa, quia nomen poel ſiue בֵּינוֹנִי non poteſt uerificari niſi de homine pro tempore

pore quando fit ipsa operatio. Nomen autem תואר id est, formale seu adiecti/ uum, uerificatur etiam de homine, ha/ bente illam formã, pro tempore quan do nullam perficit operationẽ. Exem/ plum, גּוֹנֵב furãs, & גַּנָּב fur. Et quidem גּוֹנֵב dicitur de homine pro hora qua actu furatur: sed גַּנָּב est nomen forma le denominans hominem qui consue/ tudinem habet furandi: qui etiam pro hora quando dormit uocatͤ fur. Et hoc est quod exposuit Rabi Schlomo Iar/ hij super hunc locum Exo. 8. וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח Et si renuis tu mittere &c. *Adiectiui ratio*

3 Sic quoqꝫ Paul, id est, participiũ preteritũ uocatur בֵּינוֹנִי intermedium, quia operatio eius facta est in tempo/ re præsenti, componiturqꝫ ex præteri/ to & præsenti. Exemplum. Quando di cis הַבַּיִת בָּנוּי domus extructa, sensus est quod iam extructa sit duretqꝫ ad/ huc *Ratio partici pij preteriti*

huc. Et hæc eſt differentia quæ eſt in-
ter ipſum & inter niphal, id eſt, paſſi-
uum. Nam cũ dicis חֲבַּיִת נִבְנָה domus
extructa, poſſibile eſt domũ illam iam
eſſe dirutam aut combuſtam. Paul ue-
ro habet ſimilitudinem nominis for-
malis & differẽtia quæ eſt inter ipſum
& inter formale non eſt alia quàm ſit
differentia quæ eſt inter benoni & no-
men formale, de quo iam ſupra ſcripſi-
mus. 4 Aliquando quoqꝫ mini-
ſtrant adiectiua ipſa loco benoni &
paul, præſertim in uerbis neutris: nam
illa ut in plurimum non habent hæc
duo participia. Exemplum. de גָּבַר præ-
ualuit, non dices גּוֹבֵר ualens aut גָּבוּר
ualidus factus, ſed גִּבּוֹר ualidus, quod
eſt nomen formale loco utriuſqꝫ. Sunt
quoqꝫ multa ex illis quæ non habent
paul, ſed benoni uenit loco utriuſqꝫ: ut
à יוֹשֵׁב ſedens & עוֹמֵר ſtans, nõ opus
eſt

Adiectiua ſupplent participia

eſt ut dicas יָשׁוּב ſeſſus, עָמוּר ſtatus,
cum עוֹמֵר ſit idem qui עָמוּר & ſedens
ſeſſus. 5 Et quoniam hæc duo parti
cipia, benoni & paul, ſunt ſimilia nomi
nibus, hinc eſt quod etiam ſeptem hæ
literæ משה וכלב miniſtrant illis, perin
de atq; nominibus, quemadmodum
id explicabitur in tractatu officiorum.
6 Et ecce dabimus tibi aliquas regu
las per quas cognoſcas, quando parti-
cipia capiãtur loco benoni aut loco ad-
iectiui. Igitur quando inueneris iuxta
participia ſeu iuxta nomina formalia
unam ex literis miniſterialibus בְּכְלָם
tunc capiuntur adiectiue & non parti-
cipialiter, ut אֲחִיתֹפֶל בַּקּוֹשְׁרִים Ahito-
phel inter conſpiratores: 2. Reg. 16.
כַּנּוֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר נוֹשֶׁה בוֹ Sicut fœnerator
ſic mutuum accipiens: Iſa. 24. לְעוֹשֵׂה
אוֹרִים factori luminũ: p̃s. 135. מִשּׁוֹמְרִים
לַבּוֹקֶר Ab obſeruantibus aurorã ſeu
lucem

lucem matutinam: psalm.130.& similia multa quæ omnia formaliter capiũtur, eo quod quatuor istæ literæ non seruiunt uerbis nisi in infinitiuo, qui etiam quodãmodo gerit formam nominis, sicut explicuimus in fundamẽto 2. ca.3. & ob id uocatur à quibusdam Grammaticis nomen בּוֹעֵל id est, uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שוה ministrant participio benoni, solent etiam in hunc modum seruire prę terito & futuro, ut declarauimus in fundamento 2. cap.3. & tunc illa participia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoscenturq́ per alia signa quę nunc indicabimus tibi. Scias igitur quod participia uerbaliter accepta non construũtur, nec ueniunt unq́ in statu regiminis: & propterea quãdo inueneris benoni & paul in cõstructione (ut רוֹעֵה צֹאן pastor ouium: Gen.4.

זעום

וְעוּם יְיָ Iratus domini: Prouerb.22.Sic שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת custodes custodiæ: Num.10. גְּאוּלֵי יְיָ Redempti domini: psal.107. & alia his similia) sunt adiectiua & non participia. 8 Est adhuc & aliud signum: nempe quod omne benoni post quod uenit dictio אֶת est benoni & non adiectiuum: Exemplum כֹּה אָמַר יְיָ עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת צֹאנִי Sic dicit dominus super pastores pascentes gregem meum: Ierem. 23. Vbi primum est formale, quia non construitur: secūdum uero est benoni, id quod arguit dictio אֶת Annumerātur etiam huic regulæ dictiones seu pronomina ista אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum, te, me, eos, & omnia affixa quæ construuntur cum paul. 9 Quinetiam quando construūtur cum pronominibus secundæ & primæ personæ (ut הֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי Nū custos fratris mei ego? Ge. 4.

אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ Ego ambulo: Gen.28. אַתָּה עוֹשֶׂה לָעָם Quæ tu facis populo: Exo.18. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים Nos facimus: 4. Reg. 7. אַתֶּם עוֹשִׂים uos facitis: Ier.44. omnia ista sunt formalia & non participia, quia ut nõ potes dicere אַתָּה פָּקַד tu uisitauit, אָנֹכִי פָּקַד ego uisitauit, &c. sic non poteris dicere, אַתָּה פּוֹקֵד tu uisitans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uisitans, participialiter, sed bene usurpabis has uoces pro nomine formali quemadmodum scripsimus. Habemus & alia quædã optima signa his quæ annotauimus non dissimilia, uerũ quia hæc opus habent magnis præfationibus, consulto illa hic omittimus, loquuturi oretenus de ijs ad discipulos.

Fundamentum sextum, in quo explanatur infinitiuus & imperatiuus.

NOta quod literæ infinitiuo seruientes sunt בְּכְלָם nec opus est ut illis

illis annumerem literam uau, cum illa indifferēter seruiat uerbis, nominibus & dictionibus cōsignificatiuis, præter dictionem אי & præter uocabula quorum initialis litera est He admiratiuū, ut docebimus in libro compositionis.

2 Scias quoq; infinitiuum ut in plurimum non uenire absq; literis בכלם nisi coniunctus fuerit alteri uerbo, ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן custodiendo custodietis: Deut. 11. אַבֵּד תְּאַבְּדוּן perdendo perdetis: Deut. 12. & similia. Venit autem sic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunq; præcedit uerbum ipsum cui coniungitur, paucis exceptis locis ubi ipsum sequit̃, ut וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ Et benedixit benedicēdo: Ios. 24. & similia. Sed quando infinitiuus iungitur imperatiuo, semper sequit̃ ipsum ut שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ audite audiendo: Isa. 6. & similia, & id quoq; fit ad augendam

Infinitiuus raro sine bchlam

dam significationem imperatiui. 3

5 Notabis & hoc quod litera frequentius seruiens infinitiuo est lamed, ut לִשְׁמוֹר ad custodiendum, לִזְכּוֹר ad recordandum, & similia. Etiam quando uenit absq; literis bachlam & non adhæret uerbis, significatio eius ut in plurimum nō alia est quàm si haberet expressam literam lamed adiunctam, ut, הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹת Stulte præsumpsisti facere: Gen. 31. רְאֹה פָנֶיךָ Videre faciē tuam Gen. 48. quæ sunt sicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum, ad uidendum. Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui: ut זָכוֹר אֶת יוֹם Recordando diei: Exo. 20. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ Custodiendo neomeniam: Deut. 15. & similia, quæ sunt exponenda perinde ac si scriberent לִזְכּוֹר ad recordandum, לִשְׁמוֹר ad custodiendum: uel capiuntur simpliciter pro imperatiuis, ut זָכוֹר שָׁמוֹר Porro in

omnibus

omnibus coniugationibus, prætereꝙ in coniugatione kal, non eſt differentia ſiue ſcribendo ſiue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בַּבְלָם & inter imperatiuũ ſingularẽ. 4 Et cum iam dixerimus infinitiuum non habere tempus, notandum eſt etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, eſt in eo quędã temporis ratio: nam Beth & Caph ut in plurimum important tempus præteritũ: ut בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן cum proficiſceret̃ arca: Num. 10. כִּשְׁמוֹעַ עֵשָׂו cum audiret Eſau: Gen. 26. quæ idem ſunt ac ſi diceretur כַּאֲשֶׁר נָסַע cum profecta fuiſſet: כַּאֲשֶׁר שָׁמַע cum audiſſet. Cæterũ cum lamed & mem, pleruncꝙ ſignificat tempus futurum, ut לִשְׁמוֹר אֶת דֶּרֶךְ ad cuſtodiendum uiam: Gen. 3. מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב A loquendo cum Iacob: Gen. 31. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus

Infinitiuus nõ ſemper ſine tempore

trado: Omne mem infinitiuo mini-
ſtrãs, exponitur perinde ac ſi deficeret
ab eo lamed, ut מִדַּבֵּר מֵעֲבוֹר A loquẽ-
do, à tranſeundo: quæ idem ualent ac
מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo quod tranſibit,
ab eo quod loquetur, & ſic de reliquis.
Hactenus de infinitiuo, nunc loque-
mur de imperatiuo. 5 Scias nunc
uſuuenire ut litera ſeruilis capiti impe-
ratiui præficiatur ſolo uau excepto. Et
cum iam dixerimus imperatiuum non
habere niſi ſecundam perſonam, addi-
mus nunc & hoc, abſenti quoq; poſſe
imperari, idq; per futurum tempus: ut,
יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִידִים Faciat Pha-
rao & conſtituat præpoſitos: Gen. 41.
& ſimilia multa. 6 In hunc quoq;
Imperatiuus modũ uenit imperatiuus ſecundæ per-
loco futuri ſonæ loco futuri, præſertim in præce-
ptis affirmatiuis, ut תִּסְפָּר לָךְ Numera-
bis tibi: Deut. 16. תַּעֲשֶׂה לִּי facies mihi:

Exo.

Exo. 20. & similia. Sic in forma præte-riti cum uau cõuersiuo, ut וְאָהַבְתָּ אֶת יְיָ Et diliges dominum: Deut. 6. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ Et respondebis & dices: Deut. 26. & similia. Quæ autẽ ueniunt in forma imperatiui simpliciter pauca reperiuntur, ut כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ Honora patrem tuum: Exo. 20. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ Audi Israel dominum: Deut. 6. & similia. Præcepta uero negatiua nunquam ueniũt nisi in forma futuri: ut לֹא תִרְצָח לֹא תִנְאָת לֹא תִגְנוֹב Nõ occides, nõ mœchaberis, nõ furaberis: Exo. 20. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח לֹא נְאַת לֹא גְנוֹב Non occide, nõ mœchare, non furare: quia nunquã uenit imperatiuus post unam harum dictionum אַל לֹא בֶּן כִּי אִם אֲשֶׁר אֶת לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his sunt similes 7 Præterea illi qui loquitur pro seipso non competit imperatiuus uniuersaliter, cũ nemo sibijpsi

Prohibitiones fiunt per futurum

imperare soleat. Venit quoq; interdũ imperatiuus in forma deprecatiõis aut petitionis, præsertim respectu dei benedicti, quemadmodum id sæpe in libro psalmorum inuenitur. Ponuntur etiam aliquando iuxta eum dictiones נָא uel אָנָּא id est, o, obsecro, ad indicandum præcãdi formam: ut שְׁמַע נָא Audi queso: Dan. 9. אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא Obsecro domine, salua queso: psal. 118. Inuenitur quoq; imperatiuus in forma hyperbolæ uel subsannationis aut potius exprobrationis: ut שְׂמַח בָּחוּר Letare adolescẽs: Eccle. 12. בֹּאוּ בֵיתְאֵל Venite in Bethel: Am. 4. & similia pauca.

Fundamẽtũ VII, in quo explicatur significatio VII cõiugationũ et primo quidẽ explicatur modus significandi coniugationis קַל *id est, leuis.*

CONIVGATIO prima est una ex parẽtibus, uocaturq; בִּנְיָן קַל id est, coniugatio leuis, & hoc

& hoc ob alleuiationem suam. Nam non est in ea dagges, neq; habet pro signo suo additionem literæ, sicut cæteræ coniugationes tã actiuæq; passiuæ habent signum distinctiuũ, nempe dagges uel additionem literæ unius aut duarum cum dagges, quemadmodum uidebis in tabula coniugationum quam ædemus in fine istius libri auxiliante domino. *Coniugatio cur leuis.* 2 Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eũ qui operatur actionẽ in semetipso. Et hinc est, quod nulla alia uerba quàm neutra in hanc coniugationem reponi deberent, ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit, & his similia, id quod potissimum locum habet in ordine quiescentiũ, quorum uerba ut in plurimum in coniugatione kal sunt neutra: ut, יָצָא exiuit, קָם surrexit, שָׁב reuersus est, & similia. Sic quoq; aliæ duæ formæ nempe פָּעַל &

פָּעַל sunt plerunq; neutræ, quemadmodum declarabimus in oratione 2, fundamento 1, signo 2. 3 In hunc modum dignum fuerat, ut coniugatio kal ubiq; haberet significationem neutram, quod autem illi decernũtur quædam uerba transitiua, id fit contra morem suum, facileq; à nobis ratio afferri posset cur id fiat, uerum quia delectamur breuitate, omittimus illam rationem & ad alia scribenda accingimur. Porrò gignit hæc coniugatio ex se prolem, uocaturq; נִפְעַל id est passiuũ kal.

Fundamentum octauum, de significatione coniugationis passiuæ.

CONIVGATIO secunda uocatur בִּנְיַן נִפְעַל coniugatio passiua, & est proles coniugationis kal. & hæc quidem habet quatuor species, idq; iuxta quadruplicem eius distinctam significationem,

cationem. Significatio primæ speciei est peculiaris huic coniugationi, connotatq; eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplum: Quando dicis de parēte seu actiua cōiugatione, אָכַל comedit, dices de prole נֶאֱכַל comestus est; ubi uides quomodo filius, id est, passiuum recipit actionem comestionis à patre, qui est coniugatio leuis. Dignum igitur erat quod nō formaretur passiuum nisi à uerbis trāsitiuis, sed accidit ei id quod accidit parenti suo, hoc est, quemadmodum recipiūtur in coniugationem leuem uerba trāsitiua præter conditionem suam ut supra scripsimus in fundamento suo, sic recipiūtur in hanc coniugationem passiuam uerba quę ex seipsis passionē quādā significant, quod tamen est cōtra naturam passiuorum. 2 Species secunda habet uerba quæ carent parente, hoc est,

quæ non inueniuntur in coniugatio-
ne leui, ſed tantum in paſſiua, ut נִשְׁבַּע
iurauit, נִלְחַם præliatus eſt, נִשְׁעַן inni-
xus eſt, & ſimilia, quæ non ſecus expo-
nuntur quàm ſi eſſent de coniugatione
leui. 3 Species tertia continet uer-
ba quæ habent parentem neutrę ſigni
ficationis, ut וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת Et appro
ximabitur paterfamilias: Exo. 22. וְנִגַּשׁ
מֹשֶׁה Et acceſſit Moſes: Exo. 24. אֶרֶץ
נוֹשָׁבֶת Terra habitans: Exo. 16. נִהְיָה
הַדָּבָר Fuit uerbum: 3. Reg. 1. & ſimilia.
Dicunt tamē Grāmatici quod omnia
iſta uerba iā enūerata & alia his ſimi-
lia nō ueniūt à uerbis kal, cū uerba neu
tra non gignāt ex ſe aliquod paſſiuū ſi
cut nec paul ſeu participium paſſiuum
habent, quemadmodum ſcripſimus in
fundamento ſuo, ſed habent pro acti-
ua uoce cōiugationem piel uel hiphil,
& ab illis recipiunt paſſionem ſuam, ſi-
cut

cut dictio נוֹשֶׁבֶת recipit lectionem ſu/
am à מְיַשֵּׁב quod eſt de coniugatione
piel, & non ab יוֹשֵׁב quod eſt partici/
pium præſens kal. Idem ſentiendum
de aliјs. 7 Species quarta conti/
net uerba quæ habent parentem ſeu
actiuam uocem, tranſitiuam quidem,
ſed quæ interdū ex ſe gignit filium ſeu
paſſiuam uocem, quæ non recipit lecti
onem à parenre ſed à ſeipſa, & eſt tunc
ſignificatio eius ut ſignificatio uerbi
neutri ſimpliciter, uel exponitur perin/
de ac ſi eſſet de coniugatione hithpael:
ut, וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר Et Amaſa non
eſt cuſtoditus: 2. Reg. 20. hoc eſt, לֹא
הִשְׁתַּמֵּר non cuſtodiuit ſe: nam gloſſa
eius eſt quod non cuſtodiuit ſeipſum.
Sic וְנִמְכַּר לָךְ Et uenditus tibi: Leuit.
25. Vt dicūt ſapientes noſtri bonæ me
moriæ, loquitur hic uerſus de uenden/
te ſeipſū neceſſitate cogēte. Sic וְהִשִּׂיגָה
ידו

יָדוֹ וְנִגְאַל Et apprehenderit manus illius & redemptus fuerit: Leuit. 25. hoc eſt,quod redemerit ſeipſum. Sic וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת Et expauit uir & apprehenſus eſt:Ruth 3.uult dicere quod cõplexus fuerit ſeipſum. Sunt adhuc & alia multa loca præter illa. 5 Scias etiam quod ab hac ſpecie uenit imperatiuus in hac cõiugatiõe: ut הִשָּׁמֵר לְךָ Cuſtoditus ſis tibi: Gene. 31. הִפָּרֶד נָא מֵעָלַי Separare nunc à me: Gen. 13. quę exponuntur pro הִשְׁתַּמֵּר הִתְפָּרֵד Cuſtodi te,ſepara te. Sic quoqꝫ uenit imperatiuus aliarum duarum ſpecierum, ut הִשָּׁעֵן innitere, הִנָּגֵשׁ accede, & ſimilia. Sed à prima ſpecie,quæ ſcilicet recipit actionem de manu alterius,nõ uenit impatiuus,ut à נִשְׁבַּר נִלְכַּד נִשְׂרַף & ſimilibus, non dices הִשָּׁבֵר confractus ſis, הִלָּכֵד captus ſis, הִשָּׂרֵף combuſtus ſis. Similiter non uenit paul uni

uersaliter in niphal neq; in alijs passiuis uocibus, eo quod istæ coniugationes ex seipsis includant passionem, & non opus habeant participio passiuo.

Fundamentum nonum de significatione coniuiugationis Piel.

CONIVGATIO tertia, nempe piel, quæ & dagessata uocatur, etiã ipsa est parens seu actiua, habens semper ainpoal seu mediã radicalem dagessatam. Habet autẽ quatuor species quarum quęlibet propriam habet significandi rationem. Prima species continet uerba, quæ huic coniugationi sunt propria & non inueniuntur in prima cõiugatione kal. Et est significatio eorum ut significatio cõiugationis kal transeuntis in unũ: ut אִזֵּן auribus percepit, חִקֵּר inuestigauit, תִּקֵּן aptauit: Eccles. 12. & his similia, quæ significant

agentem

agentem, qui scilicet agit in alium. 2

Species secunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus sed in coniugatione kal sunt neutra, ut שָׁכַן quieuit, הָלַךְ ambulauit, & his similia: & quãdo habent formã piel, tunc transeũt ad duo, ut אֹהֶל שִׁכֵּן Tabernaculũ constituit: psal. 78. עָרוֹם הִלְּכוּ Nudum fecerunt incedere: Iob 24. Quorum significatio est cõformis significationi cõiugat. hiphil transeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in fundamento suo. 3 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, sed sunt in utraq; coniugat. trãsitiuæ significationis, & non est ulla differentia inter ea, nisi quod in piel habent efficaciorem significationem quàm in coniugat. kal: ut שָׁלַח & שִׁלַּח misit, שָׁבַר & שִׁבֵּר confregit & similia. 4 Species quarta

quarta complectitur uerba quæ inueniuntur tam in kal quàm in hac coniugatiõe sed sunt in utraq; neutra, nisi quod in hac habent fortiorẽ significationem quàm in kal:ut שְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ Crinis tuus creuit seu floruit:Eze. 16. פִּתַּח הַסְּמָדַר Aperuit se uua acerba.Cāt.7. quæ idẽ significant quod פָּתַח & צָמַח nisi quod addunt aliquam constantiam. Porrò uerbum quod in kal sit transitiuum & in piel neutrum,huiusmodi nullum inuenitur:nam non constituitur ista coniugatio nisi propter uerba transitiua.

5 Sed & hoc notandum quod in hac coniugatione inueniuntur uerba, quibus in omnibus alijs coniugationibus nulla similia inueniuntur: & hæc quidem sunt, quæ contrariam habent actionem: ut וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ Et cinerabunt altare:Num.4.hoc est,amouebunt cinerẽ, seu excinerabũt altare.Sic

תבואתי

תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ Prouentum meum radicabit: Iob 31. hoc est, eradicabit radices. Sic מְסַעֵף פֻּארָה ramificās ramum: Isa. 10. Hoc est, deramificās seu auferēs ramos: & his similia. 6 Verum scias quod id nō uenit nisi in uerbis à nominibus deriuatis, ut sunt illa quæ iam commemorauimus, id quod latius declarabimus iu tractatu specierum specie 2. Verum non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, sed in eo duntaxat quod Biblia sacra in hunc modum usurpant. Cæterum parturit & hæc cōiugatio prolem, hoc est, passiuam uocem, quæ pual uocatur, de qua nunc dicemus.

Fundamentum decimum, in quo explicatur significatio coniugationis pual.

CONIVGATIO quarta uocat̃ פּוּעַל nasciturq́ à piel, nec habet nisi significationē unā quæ semper est passiua

passiua de manu alterius, nempe à piel actiua uoce, à qua recipit lectionem suam & passionem: nam & ipsa dagessatur ut parens eius. Exemplũ. Quemadmodum in parente seu actiua uoce dicis סִפֵּר כִּפֵּר numerauit, expiauit, sic dices in ꝑle seu passiua uoce סֻפַּר כֻּפַּר numeratus est, expiatus est. Vbi non fit mẽtio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordationem & idcirco uocãt hanc coniugationem, שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם פֹּעֲלוֹ hoc est, quæ non recordatur nominis sui agẽtis. 2 Idem intelligẽdũ de cõiugatione הָפְעַל quæ nascitur ab hiphil: nã de utraq; idẽ est iudiciũ, cũ & illa semper recipiat passionem suam de manu alterius. Et hinc est quod in neutra earum est imperatiuus, neq; in ulla earũ inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual, nisi in paucis locis, sed ubi participium ca-

pitur loco nominis formalis: ut וְהַסְּנֶה
אֵינֶנּוּ אֻכָּל Et rubus non consumitur:
Exo.3. לְנַעַר הַיִּלּוֹד Puero nato: Iudicum
13.& similia. At in cõiugatione hophal
uniuersaliter nõ inuenitur participium
Sed nec infinitiuus inueniť in una ha-
rum coniugationum nisi raro. Et cum
literis בכלם nunq̃ inuenitur, id quod
fusius declarabitur oratione secunda,
fundamento 2.& 3. Et ita non remanet
in eis nisi præteritum & futurum. 3
Dicunt autem quidam Grammatici
quod etiam futurum pual & Hophal
nõ ueniat in usũ nisi pro duabus per
sonis: nam aiunt deficere ab eo primas
personas: argumentum hinc sumentes
quod in biblicis libris non inueniatur
nisi unus locus, nẽpe מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבָל
de uẽtre ad sepulchrum ducar: Iob 10.
quod est futurum de quiescentibus in
pe Iod. Verum nõ deesset mihi quod
obijcerem

obijcerem illis, nisi præsens locus pro-
hiberet sermonis prolixitatem.

Fundamentum undecimum, in quo declaratur significatio coniugationis hiphil.

CONIVGATIO quinta, quæ est hiphil, est etiam parens seu activa, habetq; quatuor species, quarũ quęlibet habet propriam significationem. In specie prima sunt uerba, quæ in coniugatione kal sunt neutra, in hac autem transeunt ad duo: & hæc potissima est ratio cur hiphil deriuet̃ à kal. Vnde & frequentius hæc cõiugatio inuenitur in ordine quiescentium, cum illic sit habitaculum uerborũ absolutorum, quemadmodũ scripsimus in fundamento 7.cap.2. Exemplum, à קָם surrexit, שָׁב reuersus est, dices הֵקִים fecit surgere seu erexit, הֵשִׁיב reduxit &c. Idem accidit uerbis perfectis, ut à שָׁכַב iacuit, רָכַב equitauit, dices הִשְׁכִּיב fecit

iacere seu collocauit, הִרְכִּיב fecit equi/
tare, quæ omnia transeunt ad duo. 2
Species secunda continet uerba quæ
in coniugat. kal transeũt ad duo, in hac
autem coniugatione transeunt ad tria:
ut à radice אָכַל comedit, qui actus trã
sit ad secundum, dices הֶאֱכִיל fecit co/
medere, quod trãsit ad tria. Exẽplum:
וַיַּאֲכִלְךָ הַמַּאֲכִילְךָ מָן Cibans te mãna:
אֶת הַמָּן Et fecit te comedere manna:
Deut. 8. Vides hic tres personas, Do/
minus sanctus & benedictus est cibãs,
Israel comedens, & manna id quod co
medit. 3 Species tertia habet uer
ba quæ non inueniuntur in coniugat.
kal: ut הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane sur
rexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, & similia quæ
non inueniũtur in kal, sed habẽt modũ
significandi kal. 4 Species quarta
cõplectitur uerba, quę sunt neutra tam
in kal ꝙ in ista coniugatione: ut פָּרְעֹה

הקְרִיב

הִקְרִיב Pharao accessit: Exo. 14. וַיַּעְתֵּק
מִשָּׁם Et mouit se inde: Gene. 12. quæ
eiusdem significationis sunt cũ קָרַב &
עָתַק Et istorũ sunt pauca numero. Ta-
mẽ quidã ingeniosi grãmatici secus do
cuerũt, nẽpe q̊d nõ sint neutra, sed q̊d
deficiat ab eis res in quã trãsit actio, ut
sit sensus וּפַרְעֹה הִקְרִיב מַחֲנֵהוּ Et pha
rao fecit accedere exercitum suum. Sic
ab יַעְתֵּק מִשָּׁם deficit אָהֳלוֹ ut sit sen-
sus: & mouit inde tabernaculum suum.
Sic intelligendum de reliquis locis. Gi
gnit autem & hæc coniugatio prolem
seu passiuam uocem uocaturq́ nomen
eius Hophal.

Fundamentum duodecimum, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

CONIVGATIO sexta uocatur Hophal, & est proles seu passiua uox ipsius hiphil: unde & additionem habet literæ he sicut parens eius. Ha-

bet autem duas species. Vna est, quando coniugatio kal est neutra, ut à קָם surrexit, dices הֵקִים erexit, & in hophal הוּקַם erectus est. En significatio eius est ut significatio coniugationis pual, cum הוּקַם sit ille qui erigitur per manus alterius. 2 Species secunda est, quando uerbum in coniugatione kal est transitiuũ, tunc hophal recipit passionem per aliquod intermedium, sicut & parens eius, hoc est, hiphil, agit operationem suam per intermedium. Exemplum הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ Exterminatum est sacrificium & libamen: Ioëlis 1. Ecce hic inueniuntur tres personę: (ut ita dicã) locusta, uitis & sacrificium. Nam locusta est quæ exterminat, uitis quæ exterminatur, & ea exterminata, exterminatur consequenter & sacrificium. Proinde omnes aliæ proprietates ipsius hophal æstimandæ sunt iu-

xta conditiones cōparis sui pual,quem admodum id iam declarauimus in fundamento suo.

Fundamentum XIII *in quo declaratur significatio coniugationis hithpael.*

CONIVGATIO septima uocatur cōiugatio הִתְפַּעֵל de qua iam diximus quod sit parens & proles,hoc est,actiua & passiua. Nam tota actio eius est retransitiua,cum recipiatur ab ipso agente: ut וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים Et sanctificabimini & eritis sancti: Leuit.20. hoc est,sanctificabitis uosipsos:& hæc significatio est ei propria. 2 Habet autem & aliam significationem,nempe quod aliquando similis est recipienti passionem, cum tamen non recipiat.Exemplum וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ Et benedicet se in corde suo: Deut.29.hoc est,cogitabit in corde suo quod sit benedictus cum tamen non

ſit . Sic, יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב Eſt qui diuitem ſe facit & non omnia,eſt qui depauperat ſe, & habet ſubſtantiam multam: Prouerb. 13. Eſt autem ſenſus: Oſtendit ſe diuitem uel pauperem,& nō eſt ſic. Et ſimilia multa. 3 Id tamen non accidit niſi uerbis abſolutis. Licebit quoq; tibi ut idē facias in quibuſdam, etiam ſi non inueniantur in biblicis libris . Sed caue ne id facias in uerbis tranſitiuis . Et ut in ſumma dicam,cōiugatio iſta non egreditur unquam extra ſeipſam . Nec attendas uerba illorum qui falſo aiunt, inueniri quædam loca ubi ſit trāſitiua: ut כָּל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ Omnia uaſa lignea expiabitis: Nu. 31. Et וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת הָאָרֶץ Et ſorte diuidetis terrā: Nu. 34. & ſimilia.Hæc quidem bene poſſemus exponere in forma retranſitiuorū, ſed non eſt hic locus immorandi. 4.

Hithpael nunquam tranſitiua

Præterea

Præterea ſunt quædam uerba quæ in
nulla alia coniugatione quàm in hith/
pael inueniuntur, quale eſt הִתְפַּלֵּל ora/
uit, הִתְחַנֵּן depræcatus eſt, & ſimilia: &
illa quidem exponuntur perinde ac ſi
eſſent de coniugat. kal. Vnde eſt regu/ Regula
la notabilis quod omne uerbũ, quod
in aliqua, præterquàm in kal, coniuga/
tionum inuenitur, eſt exponendum ac
ſi eſſet de kal: ut in niphal, נִשְׁבַּע iura/
uit, נִלְחַם pugnauit: & in hiphil הִשְׁכִּים
mane ſurrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, de qui/
bus etiam ſcripſimus in ſuis coniuga/
tionibus.

Finit oratio prima.

ORATIO secunda explicat differentias quas inter se habent cõiugationes in punctis & literis superadditis, & per quæ signa unã ab alia discernere queas, siue in perfectis siue in imperfectis uerbis. Distinximus autem & illam orationem in 13. fundamenta.

Fundamentum primum, in quo explicatur punctatio coniugationum kal *& item* niphal*, idq́ in perfectis, & signa earum.*

CONIVGATIO kal aliud signũ non habet, nisi quod super tres literas radicales nullam extraneam recipit literam, nec unquam habet dages. In præterito habet kamez, idq́ in omnibus personis, excepta secunda plur. utriusq́ generis, in qua kamez uertitur

in

in ſcheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut פְּקַדְתֶּן & פְּקַדְתֶּם ui/ ſitaſtis. Ainpoal uero habet pathah per omnes pſonas, excepta tertia plur. & tertia ſingulari fœm. quæ habent ſcheua mobile, ut פָּקְדוּ uiſitauerunt, פָּקְדָה uiſitauit. 2 Scias etiam ꝙ tertia ſingularis maſcu. uenit in triplici forma, nempe פָּעַל פָּעֵל פָּעֹל quæ om/ nes inueniuntur in una ſententia bibli/ ca, Exod. 40. וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן cuius hæc interpreta/ tio eſt: Et non potuit Moſes uenire ad tabernaculum, eo quod quieſceret ſu/ per ipſum nubes, & gloria domini im/ pleuit tabernaculũ. At in reliquis per/ ſonis præteriti, ueniunt éa quæ deſinũt in zere iuxta formam illorum quæ de/ ſinunt in pathah: Exemplum. Sicut à שָׁמַר dicis שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי &c. ſic à חָפֵץ

deſiderauit

desiderauit dices חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי deside/
rasti desideraui &c. Porrò tertia plur. & tertia singularis fœm. quando ueni/unt in pausa, redeunt ad priorem punctum zere:ut חָפֵצָה חָפֵצוּ Ea uero quæ habent patha, in pausa migrant in Kamez:ut בָּרָחָה בָּרָחוּ Et quæ sunt de forma פָּעוֹל ea retinēt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona plur. & tertia singulari fœm. Nã illæ habent scheua: יָכְלוּ potuerũt, יָכְלָה potuit. In pausa uero redeunt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיא אֶת הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ Vt educerent pediculos & non potuerunt: Exo. septimo.

3 Scias quoq; quod formæ פָּעֵל & פָּעוֹל ut in plurimum non ueniunt nisi in uerbis neutris: ut זָקֵן Senuit, מָלֵא impleuit seu plenus fuit, דָּבֵק adhæsit, שָׁכֵן quieuit, חָדֵל cessauit, קָמֵל emarcuit: & pauca inueniuntur transitiua,

qualia

qualia ſunt חָפֵץ deſiderauit, אָהַב dile xit. Sed forma פָּעוֹל ſemper inuenitur in uerbis neutris: ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר timuit, קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים Minor fui omnibus miſericordijs: Gene. 32. Ideo non habēt benoni neq́ paul, quemad/ modum ſcripſimus in oratione prima, fundamento 5. ſigno 4. ſed uenit no/ men formale loco utriuſq́, idq́ in for/ ma præteriti: ut וְאַבְרָהָם זָקֵן Et Abra ham ſenex ſeu ſeneſcēs: Gen. 24. quod eſt nomē formale. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק Et fuit cum ſenuiſſet Iſaac: Gen. 27. quod eſt præteritum. Sic וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה Et non potuit Moſes: Exo. 40. quod eſt præteritum: & non inuenitur ab eo no men formale in aliquo uerſu biblico: ſed magiſtri noſtri bonæ memoriæ u/ tuntur eo pro adiectiuo, cum dicunt: אֵינוֹ יָכוֹל non eſt potens אֵינָם יְכוֹלִים non ſunt potentes. Proinde reliqui mo di

di horum uerborum incedunt pariter uno ritu nec est differētia inter tres formas. 4 Benoni seu participiū præsens habet pe punctatum cum holem per omnes personas, & ain cum zere, idq; solum in singulari, ut פּוֹקֵר uisitās. Sed in in reliquis personis uertitur in scheua, ut fieri solet: exemplū, פּוֹקְרִים uisitantes, פּוֹקֶרֶת uisitans seu uisitatrix פּוֹקְרוֹת uisitantes. Scias etiam quod fœmininū plerunq; uenit cum tau finali litera, ut פּוֹקֶרֶת & raro cum he, ut הוֹלֶכֶת ambulans: Ierem. 3. De quo amplius loquemur in oratione 5. fundamento 5. signo secundo. 5 Paul seu participium præteritum habet pe camezatum in singulari, ut פָּקוּר uisitatus, sed in reliquis personis uertitur camez more suo in scheua: & in omnibus personis habet Ain schurec, ut פְּקוּרִים uisitati, פְּקוּרָה uisitata, פְּקוּרוֹת uisitatæ.

Participium præsens

Forma participij præteriti

tæ. Infinitiuus habet ſub pe kamez,ut פָּקוֹר Sed cum literis בכלם uertitur in ſcheua. Aliquādo etiam habet ſcheua ſine literis bachlā:ut עֵת סְפוֹר עֵת רְקוֹר Tēpus plāgēdi,tēpus ſaltandi:Eccle. 3. & ſimilia. Omnia aūt utriuſq; formæ exēpla habēt holē in Ain: & literæ bachlam punctantur cum hirec, habetq; litera mox ſequens uirgulā raphe, hoc eſt,manet lenis,ut לִפְקוֹר בִּפְקוֹר כִּפְקוֹר Excipitur litera mem, poſt quàm ſemper uenit dages,ut מִפְּקוֹר quod fit ad deſignandum defectum literæ nun, id quod in tractatu cantici uberius declarabitur. 6 Imperatiuus ſingularis habet pe ſcheuatū & ain cum holem ſignatum,iuxta modum infinitiui quando habet literas bachlā. In plurali uero maſc. & in ſingulari fœm. pe habet hirec,eò quod in ain iam ſit ſcheua,q̊d latius declarabitur in oratione 3.fundamento

Forma infinitiui

Forma imperatiui

mento 10. ſigno 2. Sic quoq; quando ſingul. maſc. habet in fine additionem he, pũctatur pe cũ hirec: ut שִׁכְבָה עִמִּי Dormi mecum: Gen. 39. שִׁלְחָה הַנַּעַר Mitte puerum: Gen. 43. & hoc intelli- ge de ijs uerbis, quorum ain habet pa- thah: ut שְׁלַח שְׁכַב & ſimilia. Sed quã do ain habet holem, pũctatur pe cum hatephcamez, ut à זְכוֹר dices זָכְרָה לִּי Memento mei: Nehem. 13. Sũt tamen quæ ab hac regula excidũt, de quibus nobis hic non eſt negocium. 7

Forma futuri Futuri rationem iam didiciſti. Nam ſignum eius eſt אֵיתָן idq; in capite uer bi: & punctatur non ſecus quàm impe ratiuus. Commendabis itaq; hanc re- gulã memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum coniugationibus addendæ ſunt imperatiuo literæ אֵיתָן & emerget futurum. In hac uero coniugatione li- teræ איתן ſemper punctantur cũ hirec

excepto

excepto Aleph quod habet ſægol, eo quod ſit litera gutturalis. Sunt qui etiã aliam adferunt rationem, ſed prior magis mihi probatur. Et nota quod ſcheua ſemper quieſcit poſt איתן 8 Præterea ſciendum quod prima perſona utriuſq; numeri uenit aliquando cum additione he in fine: ut אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים Recordabor dei: p̃s. 42. נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים mittemus uiros: Deut. 1. Secunda uero & tertia perſona plur. maſc. habent interdũ additionẽ nun in fine: ut לְמַעַן יִלְמְדוּן Propterea diſcẽt: Deu. 4. שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן Cuſtodiẽdo cuſtodietis: Deu. 11. Et cõditio illa tam nun quàm he, eſt uniuerſalis per omnes omnium ordinum coniugationes exceptis illis, quæ quieſcunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: cum alioquin in eis quieſcat he litera radicalis, ut אֶגְלֶה יִגְלֶה Reuelabo reuelabit.

Sed & hoc notandum, quod additio literæ he in fine nunq̃ inuenitur, quando litera futuri tēporis est Iod uel tau, nisi in duobus aut tribus duntaxat locis, sed quæ ob paucitatem eorum hic omittimus. 9 Notandum quod inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquando habent holem in fine, & aliquando pathah: ut, וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן Et cessauit manna: Iosue 5. לָמָּה תִשְׁבַּת הַמְּלָאכָה Cur quiescit opus: Nehem. 6. & similia. Sunt alia quæ semper ueniunt cum pathah & sunt plerũq; neutra: ut יִשְׁכַּב dormiet, יִרְכַּב ascendet equũ, וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט Et impinguatus est Israel & recalcitrauit: Deut. 32. & similia. Sed ea quæ habēt holem sunt plerunq; transitiua: exceptis illis quorum lamedpoal est ain uel heth: illa enim semper desinunt in pathah: ut, יִשְׁמַע audiet, יִשְׁלַח mittet. Idem sentiendum

tiendum quando ainpoal est ain uel heth: ut תִּשְׂחַק לָחֶם תִּלְעַג לְכָל הַגּוֹיִם Deridebis eos, subsannabis omnes gē/tes: psal. 59. Excipiuntur ab hac regula וְיִנְחוֹם עָלָיו Et fremet super eum: Isa. 8 מַה אֶזְעוֹם Quare indignabor: Num. 23 Et nota ꝙ omnes istæ formæ sunt cō/munes impatiuo. Nam imperatiuus & futurum habent eandem formā in punctatione, sicut scripsimus supra sig no sexto. 10 Cōiugatio passiua ha bet pro signo suo additionē literæ nun in capite, & est leuis ut parēs eius: nam nō habet dages. Præteritū habet per omnes personas literam nun puncto hirec signatam à capite, & scheua quie scens post illud nun. Ainpoal uero pa/thatur: & retinet in punctatione for/mam & modum parentis sui. 11 Be noni seu participium præsens habet e/tiam nun superadditum sicut præteri/

Passiuū Kal

 tum

tum, nisi quod ain camezatur per om/ nes personas, ut נִפְסָר נִפְסָרִים נִפְסָרָה Exemplum aliud רוּחַ נִשְׁבָּרָה Spiritus confractus: psal. 50. Et habet semper accentum מִלְרַע hoc est in ultima, etiam extra pausam. אַחַת מֵהֵן לֹא נִשְׁבָּרָה V/ num ex his non est confractum: psal. 34. ubi habet accentum מִלְעֵיל id est, in penultima: quia est præteritum fœmininum. Non autem uenit sic nisi in pausa. Extra pausam uero habet sem/ per scheua, ut נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹהוּ Con/ trita est ciuitas uanitatis: Isa. 24. Paul non est hic, id quod iam supra docui/ mus. 12 Infinitiuus uenit cum de/ fectu nun passiuæ literæ, & ob id da/ gessatur pe, ad representandum illius literæ defectum. Et ut dages illud for/ tius fiat, necesse est ut ponamus literã he ante pepoal, ut הִפָּקֵד uisitari. Sic e/ nim dages fortiorẽ habet prolationem

cum

cum dages nunquam ſit forte à princi/
pio dictionis niſi præcedat alia litera,
quemadmodum id declarabitur in tra
ctaculo cantici. Quinetiam cum literis
bachlam ſolet he illud uenire, exceptis
paucis locis, ubi deficit he: ut בֵּעָטֵף
עוֹלֵל In deficiendo paruulum: Thren.
2. לְעַנֹּות מִפָּנָי ut humilieť à facie mea:
Exo.10. וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ Et cum la/
pſus fuerit ipſe, non lætetur cor tuum.
Prouerb. decimo. 15 Imperatiuus
ſemper habet he: ſed futurum non ha/
bet opus ea litera, cum literæ אית״ן quæ
præficiuntur futuro fortificent dages.
Regula. In hac cõiugatione literę nun, *Regula niphal*
he & אית״ן ſemper hiricantur: & impe/
ratiuus atq; futurũ ſemper habent pe/
poal dageſſatum atq; camezatum, niſi
quãdo eſt pepoal una ex literis אחעה״ר
tunc enim he & אית״ן habent zere, ut
latius declarabitur in tract. cantici.

Fundamentũ ſecundum: in quo docetur quomodo punctanda ſit coniugatio piel & pual in perfectorum ordine, & item quæ illius ſint ſigna.

Pũctatio piel CONIVGATIO piel habet in Ain pro ſigno punctum dages, idq́ per omnes modos. Totum præteritum habet ſub pe hirec & ſub ain pathah, præterq́ in tertia ſingulari maſc. in qua ain plerunq; habet zere: ut פִּקֵּר numerauit. Inenit̃ quoq; cũ pathah: ut אִבַּר perdidit, שִׁבַּר cõfregit: Thren. 2. & ſimilia pauca. Tertia uero plur. & tertia ſing. fœm. habet ſcheua mobile, ut eſt mos eius ſub litera dageſſata: ut פִּקְּרָה & פִּקְּרוּ numerauit. 2 Participium præſens & præteritũ ſemper habent à fronte additionẽ literæ mem ſcheuatæ: ſed in participio præſenti ſequit̃ poſt illud ſcheua pathah: ut מְפַקֵּר numerans; & in participio præterito, ſequuntur

quuntur tria puncta : ut מְסֻפָּר numeratus. Horũ modorũ signa sunt מְפַמְפְּ Habet autem Benoni sub ainpoal in singulari masc. zere, sed in reliquis personis habet scheua : ut מְסַפֵּר מְסַפְּרִים &c. Porrò in paul seu participio præterito habet ainpoal per omnes psonas camez: ut מְסֻפָּר מְסֻפָּרִים & cætera.

3 Infinitiuus habet sub pe pathah & sub ain zere , ut סַפֵּר Literæ uero בכלם habẽt scheua, excepto mem, q̊d semp habet hirec: ut בְּסַפֵּר כְּסַפֵּר לְסַפֵּר מִסַּפֵּר Cæterum imperatiuus singularis conformis est infinitiuo, ut סַפֵּר Sed pluralis & fœm. habet scheua mobile, ut סַפְּרִי סַפְּרוּ & in plur. fœm. migrat scheua in zere, ut סַפֵּרְנָה In futuro addendæ sunt literæ איתן imperatiuo, ut אֲסַפֵּר יְסַפֵּר &c. signanturqúe puncto scheua ut mem benoni. 4 Regula generalis. In omni cõiugatione, quæ

habet in participio præsenti mem su/
peradditum,imitantur literę איתן pun
ctationē mem participij,idq́ in omni/
bus ordinibus prӕterquam in hiphil
quiescentium in ain, cuius rationem il/
lic tibi assignabo. 5 Quod si ain/
poal fuerit una ex literis אחע migrat
plerunq; dages ad punctū qui est sub
litera præcedēti:& is si fuerit hirec,mu/
tatur propter aduētum dages in zere,
si autem sit pathah uertitur in camez,
quemadmodū declarabo in tract. can/
tici.Proinde licet he & heth non recipi
ant dages, tamen plerunq; debiliores
sunt quàm ut dages ante se propellāt
& mutēt punctum paruū in magnum:
ut טִהַר mundauit, בֵּחַר selegit, מִהַר ac/
celerauit. Sic in cōiugatione hithpael,
ut מִתְיַחֲרִים appropriātes, מִתְלַחֲשִׁים
Passiuum piel mussitantes. 6 Coniugatio pual
habet pro signo suo literā ain dagessa/
tam,

tam, idq́ per omnes modos ut parens eius. Præteritum in omnibus personis habet pe tribus affectum punctis: in reliquis uero punctis non differt à forma parentis sui. Participium præsens sing. simile est præterito nisi quod ain camezatur, ut מְסָר מְסָרִים &c. Participium prçteritũ & imperatiuus hic non habent locum, quin & imperatiuus raro in hac coniugat. inuenitur: habet autem pe tria pũcta, id est, kybuz, & ain holem: ut גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furto sublatus sum: Gen. 40. Cum bachlam uero regulariter nõ inuenit. In futuro literæ איתן habent scheua ut parẽs eius, & pe habet tria puncta ut prçteritum: exemplum, אֲמֻסַּר יְמֻסַּר &c. Et quando ainpoal fuerit gutturalis, qualem tunc habeat formam declarabitur in tract. cantici.

Fundamentum tertium, in quo declaratur modus punctandi coniugationem hiphil & hophal in perfectis, & quæ habeant signa.

Forma hiphil CONIVGATIO hiphil habet pro ſigno he in capite, & hirec magnum ſub ainpoal. Præteritum habet per omnes perſonas he hiricatum in capite, & hirec ſub ain, ſed quod ſolum inuenitur in utraq; tertia perſona & in tertia ſing. fœm. ut הִפְקִיר הִפְקִירוּ הִפְקִירָה in reliquis autem perſonis uenit loco eius pathah, idq; ad alleuiationem punctorum. Alioquin enim multiplicarentur uocalia & ſyllabæ, ut הִפְקִיר הִפְקַרְתִּי הִפְקַרְתָּ &c. 2 Participium præſens habet additionem literę mem à frõte, punctaturq; cum pathah. Participium uero præteritum habet mem cum ſchurec radici ſuperadditũ: & poſt utriuſq; participij mem ſequitur ſcheua quieſcens, ut מַפְקִיר & מוּפְקָר Horum ſignum

ſignum eſt מַפְסוּם. Proinde omnes
perſonæ benoni habent hirec magnũ
ſub ainpoal, & in paul camez magnũ.
3 Nota etiam quod in utroqꝫ par
ticipio ſcribi debuerat he cum pathah,
legendũqꝫ מְהַפְסִיר & in paul מְהוּפְסָר
ſed propter alleuiationẽ uocalium abij
citur he,& ponitur uocale eius, nempe
pathah,ſub mem , dicimusqꝫ in beno-
ni מַפְסִיר &c.& in paul מוּפְסָר & ſic de
alijs. 4 Infinitiuus habet etiam à
fronte he ſed pathathum ut ſcilicet di-
ſcrimen habeatur inter ipſum & inter
præteritum . Ain uero habet zere : ut
וְהַכְבֵּר לִבּוֹ & aggrauando cor ſuum:
Exo.8.& ſimilia:ſed cum bachlã nunqꝫ
uenit abſque hirec : ut לְהַקְטִין אֵיפָה
וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל ad minorandum mẽſu-
ram & ad maiorandũ pondus : Amos
8. & ſimilia. 5 Imperatiuus ſingula-
ris maſc. ſemper habet ſub ain zere,ut

חפקר

הַפְקֵד אֶת הַלְוִיִּם Cōſtitue leuitas: Nu. 2. Quando uero in fine habet additionem literę he, ain punctatur cum hirec ut הַקְשִׁיבָה aduerte, הַאֲזִינָה auribus percipe, Plurale uero maſc. & ſingula. fœm. ſemper habent hirec, ut הַפְקִירוּ הַפְקִירִי & plur. fœm. habet zere, ut הַפְקֵרְנָה Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplū biblicum in hac perſona. 6 Formam futuri iam didiciſti, nempe quod literæ איתן ponendæ ſunt ad imperatiuum, ut אַפְקִיר יַפְקִיר ubi tamen dicendum fuerat אַהַפְקִיר יְהַפְקִיר &c. cum he, ſed abijcitur he: cuius rationem iam ſupra ſcripſimus in benoni. Habet autem ain plerunq; hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formā imperatiui, ut יַכְרֵת יְיָ Exterminabit dominus: pſalm. 12. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים Et diuiſit deus: Gen. primo.

7 Con/

7 Coniugatio hophal habet pro *Paſſiuũ hiphil*
ſigno additionem literę he in capite ut
parens eius. Præteritũ in omnibus per
ſonis habet he cum hatephcamez, ut
הָמְסַר uel trib. pũctis, ut וְהָשְׁלַךְ מְכוֹן
מִקְדָּשׁוֹ Et proiectũ eſt habitaculum
ſanctuarij eius: Deut. 10. Poteſt quoq;
tempore neceſſitatis uenire cum uau
ſchurec, ut הוּמְסַר formam ſcilicet tenen
do quieſcentium, הוּרַד depoſitus eſt,
הוּקַם erectus eſt: Nam hæc tria pun-
cta pro fratribus computãtur, & uenit *Kybuz ha*
ſæpe unum loco alterius, potiſſimum *tephcamez*
in coniugatione pual & hophal. 8 *ſchurec*
Non eſt in hac coniugatione benoni,
nec paul, neq; imperatiuus. Infinitiuũ
quoq; raro habet: & is quidem pũcta-
tur cum hatephcamez, & ainpoal cum
zere: ut הָמְלֵחַ לֹא הֻמְלָחַתְּ Vaſtando
non es uaſtata: Eze. 16. Cum bachlam
uero regulariter non inuenitur. Literæ
איתן

איתן in futuro habent hatephcamez, idq; ad exprimendum signum coniugationis. Debuerat autem futurum sic formari, אֶתְמַסֵּר sed de hoc iam scripsimus in participio præsenti hiphil.

Fundamentum quartum, in quo explicatur punctatio coniugationis הִתְפַּעֵל

Forma hithpael SIGNA cõiugationis hithpael suntq; he & tau atq; dages in ain. En habes tria signa. Præteritum in omnibus personis habet à fronte he hiricatum, & post illud sequitur tau cum scheua quiescente, & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam cõiugationem: sed & pe habet dages, at illud est dages leue cum ueniat post scheua: de quo in libello cãtici. Pręterea in prętertito pe semper pathathur: residuum uero coniugationis, tam quo ad lectionem quàm quo ad pũctationem nõ differt à coniugatione

ne piel. 2 Participium præſens ha bet additionem mem in capite cum hi rec, & ipſum ſequitur tau cum ſcheua quieſcente. Et hic quoque abijcitur he. Nam ſic formari debuerat מְהִתְפַּסֵּר quemadmodum ſcripſimus in benoni Hiphil, ſed dicimus מִתְפַּסֵּר Paul ſeu participium præteritum non eſt in hac coniugatione. 3 Infinitiuus nō differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiam ſi acceſſerint literæ bachlam. Sic imperatiuus ſemper retinet he: ſed in futuro cadit he ut in participio præſen ti:& punctantur literæ אית״ן cum hirec ut in coniugatione kal & niphal. Habet etiam plerunque ainpoal zere, ut אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהֹוָה Ambulabo coram domino:pſal. 116.& raro uenit cum pathah,ut אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ Ne glorieris coram rege:prouerb. 25. & alia ſimilia. Quando autē ainpoal fuerit gut

turalis

turalis,explicabitur tibi forma illius in tract.cantici. 4 Sed & hoc diligenter notabis quod per totam coniugationem tau hithpaal semper pręcedit pepoal seu primam radicalem literam, quemadmodum supra quoq; scripsimus: nisi quando pepoal fuerit una ex literis וסשץ tunc enim alia erit forma illius: Si tau uenerit ad literas samech uel schin,ponitur tau ipsum post pepoal, ut וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי Et obseruabit leges Amri: Mich. 7. וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב Et impinguabit se locusta: Eccles. 12. Cum zade uero,uertitur ת in ט ut מַה נִּצְטַדָּק quomodo iustificabimur: Gen. 44. Et cum zain uertitur in daleth, ut הִזְדַּמִּנְתּוּן לְמֵימַר Producitis tempus ad loquendum: Dan. secundo. 5

Videtur tamen nobis non subesse ra-
6 tionē ut deriuemus hoc posterius uerbum ab הִזְדַּמִּנְתּוּן idq; ob duas causas.

Vna

Vna eſt, quod illa ſit dictio Syriaca. Altera, quod in מַסּוֹרֶת inueniatur ſic ſcriptum: חִזַּמִּנְתּוֹן quidem ſcribitur, & legitur חִזַּרְמִּנְתּוֹן & eſt una de duabus dictionibus quæ leguntur cum daleth & ſcribuntur ſine eo. Sed eſt adhuc dubiũ apud illos, num ſcribi debeat cum daleth, aut abſq; eo, etiam ſi inueniamus magiſtros thalmud ſic cõſueuiſſe facere, dum dicunt, נִזְדַּמֵּן לוֹ צְבִי Paratus ei hinnulus: נִזְדַּקֵּן הַדִּין Obnoxius factus iuri: uerum non eſt conueniens ut ſic agamus in lingua Hebraica. Nã ijdem magiſtri dicere conſueuerunt: phraſis ſeu lingua biblica ſeorſũ, phraſis thalmud ſeorſum. 7 Inſup cum ſcrutati fuerimus totam bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal ſit zain, quæ opus habuerit pro ſua inflexione coniugatione hithpaal; ſed ſatisfacit illis cõiugatio niphal in quar

ta sua significatione, quēadmodū dictū est oratione prima, fundamento octauo, signo 4. Porrò dictionē, רַחֲצוּ הִזַּכּוּ id est, lauamini mūdamini, Isa. 1. inuenies in libro compositionis. Sic dictionem וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת Circuite per sepes: Ierem. 49. inuenies quoq; in eodem libro. Verum nunc uertam faciem meam ad explicandū defectiua, & deinde quiescentia, atq; tandem duplicata, compendiosius quo potero.

Fundamentum quintum, in quo declaratur ordo deficientium in pe nun, quale est נָגַשׁ *appropinquauit.*

CONIVGATIO kal seu leuis in hunc modum formatur. Præteritum & utrunq; participium formātur sicut in ꝑfectis. Sic infinitiuus plerunq; integre uenit, ut נָפוֹל תִּפּוֹל Cadendo cades: Ester 4. Sic הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ Eundo & proficiscendo: Gene. 12. Sunt etiam

quæ

quæ ueniunt cum defectu nun & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut גֶּשֶׁת appropinquare. Sed & imperatiuus plerunq; uenit integre: ut נְצוֹר בְּנִי Custodi fili mi: prouerb. 6. Venit quoq; cum defectu nun: ut גַּשׁ uel גּוֹשׁ uel גְּשׁ appropinqua. Sic שַׁל נְעָלֶךָ Solue calciamentũ tuum: Exo. 3. Et in plur. גְּשׁוּ uel גּוֹשׁוּ accedite. Et in fœm. sing. גּוֹשִׁי הֲלוֹם Accede huc: Ruth 2. & in plur. גְּשְׁנָה uel גַּשְׁנָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura: quia non inueniuntur in sacris biblijs. 2

Futurum plerunq; uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in ainpoal, ut אֶגַּשׁ accedam, יִגַּשׁ accedet, &c. cum pathah: uel cum holem, ut אֶפּוֹל cadam, יִפּוֹל cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ ueniunt integre, ut וְתוֹרָתוֹ יִנְצוֹרוּ Et legem eius custodiant: psal. 104. Quando uero ainpoal est guttu-

ralis,uenit radix illa ut in plurimum in
tegre:exemplum לֹא תִנְאָף Non mœ-
chaberis:Exo. 20. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם Et
panis abſconditus dulceſcit:Prouerb.9
הֲיִנְהַק פֶּרֶא Num rugiet onager?Iob 6
& ſimilia.Excipiuntur tamen pauca,in
quibus literæ איתן ueniunt cum zere
loco nun:ut מִי יֵחַת עָלֵינוּ Quis oppri-
met nos?Ierem.10.וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר Et uo
ciferata eſt tota ciuitas:Ruth 1. & ſimi-
In piel nullus defectus lia. 3 Coniugatio piel & pual in
defectiuis nun,quandoquidem utraq;
ſemper habeat mediam radicalem lite
ram dageſſatã,ut iam didiciſti, in hoc
ordine ſemper uenit integre, cum non
ſit uia qua defectus nun ſignari poſſit.
❧ Siquidem non poteris ponere dages
in ainpoal, quod ſuppleat defectum
literę nun,cũ iam ex ipſa coniugatione
litera illa habeat dages,nec competunt
duo dages in unam literam,nec unum
dages

dages ſignare poteſt duas res. Hinc igitur eſt quod ea uerba ſemper inte/ gra ueniunt. 4. Et nota quod non eſt differentia in iſto ordine inter per/ ſonas præteriti niphal & perſonas prę teriti piel, quia tam illa quàm iſta ha/ bent ainpoal dageſſatum licet diuerſa ratione. In niphal quidem dageſſatur ad repræſentandum defectum nun ra dicalis literæ: In piel uero eſt ſignũ con iugatiõis:ut לֹא נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל Non cognoſcitur diues ante pauperem: Iob 34. quod eſt præteritũ in niphal: item נִכַּר אֱלֹהִים אוֹתוֹ Agnouit eum deus 1. Reg.23. quod eſt præteritum in piel:& in hunc modum cognoſces in omni lo co iuxta rei congruentiam & tenorem ſententiæ num oblatum uerbum ſit ni phal uel piel. Sũt & alia ſigna per quæ diſcrimen notari poteſt, uerum nõ eſt hic locus ubi diutius immoremur. 5

Cōiugatio hiphil & hophal in defectiuis nun nō differt, quantum attinet ad puncta, à perfectis, nisi quod deficit nun radicale,& loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uero hithpaal uenit integra sicut in perfectorum ordine,&huius rei rationē signauimus supra in coniugatione piel. σ Præterea sciendum quod sunt quædam radices, quarum pepoal est Iod, & hæc quoq; insequūtur normam defectiuorum in pe nun, uocātur'q; defectiua in pe Iod. Sunt autē omnes radices,quæ pro ainpoal habent zade,ut יָצַב stetit, יָצַג posuit,יָצַע strauit,יָצַק fudit,יָצַר formauit, יָצַת accendit. Hinc enim dices יַצֵּג גְּבוּלוֹת עַמִּים Constituet terminos populorū:Deu. 32. אַצִּיגָה נָּא Constitu am nunc:Gen. 33. וְאַצִּיעַ שְׁאוֹל Et sternam infernum: psal. 139. וַיִּצּוֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ Et fudit oleum super caput eius: Gen.

Defectiua in pe Iod

Gene. 28. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ Priuſquam for/
marem te: Ierem. 1. וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן Et
ſuccendit ignem in Sion: Thren. 2. In
quibus omnibus zade dageſſatur loco
Iod pepoal. Cæterum radix יָצָא exi/
uit, excipitur à memorata regula. Eſt
etiam alia radix, nempe יָקַח id eſt, gy/
rauit, cuius ainpoal non eſt zade, & ta
men dicimus ab ea, וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ Et fu
it cum gyraſſent. Iob primo: ubi dages
in kuph ponitur loco Iod pepoal: De
quo adhuc aliquid loquemur in quie/
ſcẽtibus pe Iod. 7 Eſt quoq; & alia *Verbũ* לָקַח
quædã radix, cuius pepoal eſt lamed,
uenitq; iuxta modum defectiuorum
in pe nun: & eſt radix illa לָקַח id eſt, ac
cepit, tulit: à quo dices אֶקַּח accipiam,
יִקַּח accipiet, ſupplente dages literã la
med pepoal. Nec inuenit̃ lamed aliud
præter iſtud, quod ullo modo deficiat.
Deficit aũt illud, quod tam frequenter

hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipſum: ut וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ Et accipiẽt ad te: Num. 19. וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם Et accipiam fruſtum panis: Gene. 18. in quibus exemplis kuph eſt lene & non dageſſatum, ſicut & in radice נָסַע de qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ Et profecti ſunt atque caſtrametati: Num. 33. & ſimilia. Vbi ſamech dageſſari debuerat ſed raphatur ob frequentem uſum radicis נסע Sunt tamẽ qui dicunt uocabulum לקח duas habere radices, nẽpe לָקַח & נָקַח A לקח formantur præterita & participia: à נקח uero futura: ſicut & uocabulum הלך inuenitur habere duas radices, uidelicet הָלַךְ & יָלַךְ Ab הלך formantur pręterita & participia, & à יָלַךְ futura, ut אֵלֵךְ uadam, יֵלֵךְ uadet, &c. Sed prima opinio conuenientior apparet propter multas ratiões, quas hic breuitatis cauſa omittimus.

Funda-

Fundamentũ ſextũ:in quo declaratur ordo quie ſcentiũ in pe aleph & Iod,ut ſunt אָמַר *et* יָשַׁב

CONIVGATIO quieſcentium in pe aleph uenit integra uſq; ad futurum. In futuro enim quieſcit aleph radicale, ut אֹמַר dicam, יֹאמַר dicet, &c.ubi dici debuerat אֶאֱמוֹר יֶאֱמֹר &c. Et nota:quando יֹאמַר & תֹּאמַר ueniunt cum uau conuerſiuo, mutatur pathah in ſegol:ut וַיֹּאמֶר Et dixit, וַתֹּאמֶר & dixiſti. Quando uero ueniũt in pauſa, redeunt ad priſtinam formam, uide licet deſinentia in pathah, ut וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר Et reſpondit Iob & dixit: Iob 3. הֵעֵזָה פָנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ Indurauit faciẽ ſuam & dixit ei:prouerb.7. Et quia dictio לוֹ eſt dictio parua, perinde eſt ac ac ſi finis ſentẽtię terminaret̃ in ותאמר

2 Sciendum quoq; quod reſidui huius coniugationis modi ueniunt ut in perfectis, nec unquam quieſcit in eis

aleph, nisi quod in quibusdam eorum mutantur puncta, idq; propter aleph gutturalem literam. Sic in reliquis literis gutturalibus, nempe אחעה migrat hirec sub nun passiua litera, & item hirec sub he hiphil, in sægol, & litera gutturalis quæ uenit post nun & he, punctatur cum hatephsægol uel cum hatephpathah, quemadmodum declarabo in libello cantici. Inueniũtur deniq; aliquæ radices ex quiescentibus in pe aleph, quæ integræ ueniunt, etiã in cõiugatiõe kal: ut ab אָסַף & אָסַר dicitur, אֶאֱסֹף colligam, יֶאֱסֹף colliget, אֶאֱסֹר uinciam, יֶאֱסֹר uinciet. Ratio autem huius est, quod rarius illis útimur ideo non rescindimus ab eis primã literam.

3 Coniugatio kal ordinis quiescentium in pe Iod (ut est יָשַׁב sedit) formatur iuxta normam perfectorũ uerborum, à præterito usq; ad infinitiuũ.

Quin

Quin & infinitiuum aliquando ut in perfectis formamus, præsertim quando alteri uerbo coniungitur, ut יָרוֹד יָרַדְנוּ descendendo descendimus: Gen. 43. sed frequentius uenit cum defectu Iod, & tunc loco eius scribitur in fine uerbi litera tau: ut שֶׁבֶת בָּהָר Sedendo in monte: Deut. 12. 4 Imperatiuus etiam patitur defectum Iod, ut שֵׁב sede, שְׁבוּ sedete, &c. Et meminisse te oportet nullum esse in forma ipsa discrimen inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis & infinitiuũ & imperatiuum ordinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est ne erres in illis. At literæ איתן patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuis nun, איתן punctantur cum hirec sequente dages, ut תִגַּשׁ יִגַּשׁ &c. In isto autem ordine habẽt zere, quod est uox magna, representans uidelicet

Iod

Iod in ipſa quieſcẽs. Illud enim Iod ex
preſſe nõ ſcribit̃ niſi in paucis locis, ut
אֵילְכָה שׁוֹלָל Incedã diſpoliatus: Mich.
1. & ſimilia. 5 Plerunq; etiam dum
Iod ſcribit̃, habet איתן hirec & ain pa-
thah: ut אִינַק ſugam, יִינַק ſuget, אִירַשׁ
poſſidebo, יִירַשׁ poſſidebit, אִיטַב bo-
nus ero, יִיטַב bonus erit, & ſimilia.
Quando uero iod non ſcribitur, tunc
איתן & ainpoal ſignantur cum zere, ut
אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit, &c. Inueni-
untur quoq; aliqua quæ ueniunt cum
dages loco Iod quieſcentis, ut à יָצַק di
citur אֶצוֹק רוּחִי effundã ſpiritũ meum:
Iſa. 44. וַיִּצוֹק שֶׁמֶן Et effudit oleum:
Gen. 28. Sic à יָצַר dicitur, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ
Priuſquam formarem te: Ierem. 1. & ſi-
milia. 6 Hæc autem uerba uocãtur
defectiua in Iod & non quieſcentia in
Iod, quia imitantur in futuro modum
defectiuorum in pe nun. Et hæc eſt
regula

regula notabilis in Grammatica: quan
do uenit dages loco literæ deficientis, Regula
tunc uocatur dictio illa, dictio defecti-
ua: sin uenerit unum ex uocalibus ma-
gnis loco literæ, uocatur dictio illa, di-
ctio quiescens, seu ex ordine quiescen-
tium. 7 De his autem prius uidisti,
quũ in præcedenti fundamento, signo
sexto scripserimus, multa esse uerba de
fectiua in pe Iod, habentia pro ainpo-
al literã zade: & cum huius rationem
indagaremus per omnes Grammati-
cos libros nullam inuenimus. Vnde ui
sum est nobis promptã reddere ratio-
nem, nempe hanc. Quandoquidem za
de & samech magnam habeant affini
tatem in prolatione, & præsertim quan
do zade non est dagessatum, & multi
sint homines, qui penitus nullam fa-
ciant differentiã inter has duas literas
dum proferunt eas, maxime Galli: ut
si ab

si ab illis sit proferendũ futurum uerborũ יָצַב יָצַג יָצַק & similium, utpote אֶצַּב stabo, יַצַּג locabit, iuxta normam quiescentium in pe Iod, audies eos literam zade proferre in hunc modũ אֶסַּב יַסַּג & hinc mihi uidetur quod zade labente Iod dagessatur quo fortiorem & duriorem habeat expressionem. Scripsimus tamen iam in præcedenti fundamento quod pauca sunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus est ea hic repetere. 8 Coniugatio passiua habet per totum præteritum literam nun cum uau in holem quiescẽte, poniturq; uau illud loco Iod radicalis. Idem fit in participio præsenti. In reliquis uero modis uau fit mobile: & punctatur cõiugatio ut in perfectis. Exemplum. A יָדַע cognouit, dices הִוָּדַע cognosci & cognitus sis: אִוָּדַע cognoscar, יִוָּדַע cognoscetur, &c. Mutatur autem

Iod in uau, quo dages ipſum percepti-
bilius fiat, & melius in uau ꝗ; in Iod
cognoſcatur. 9 Coniugatio piel &
pual in hoc ordine ſine defectu ueniũt.
Non enim eſt poſſibile ut quieſcat iod
& ponas dages poſt ipſum, quod eſt
ſignum huius coniugationis, cum da-
ges nunquam uenire ſoleat poſt literã
quieſcentem. 10 Coniugatio hiphil
per totum præteritũ habet he ſequen-
te holem loco Iod radicalis literæ: ut
הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁבְתָּ collocaſti &c.
Sic per totã cõiugationẽ literæ in capi-
te ſupadditæ habẽt holem: ut in beno
ni, מוֹשִׁיב collocãs, in infinit. & impera
tiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in
præterito. In futuro אוֹשִׁיב collocabo,
יוֹשִׁיב collocabit, &c. Excipitur partici-
pium præteritũ in quo poſt mem ſem
per ſequitur ſchurec, idꝗ; per totum hi
phil, non tam in perfectis quàm in im
perfectis

perfectis uerbis. Punctatur autem ain poal per totam istam coniugationem sicut in perfectis. 11 Id quoq; hic aduertendum quod illa uerba quæ in futuro kal interdum retinent Iod radicalem literam expresse scriptam, quorum supra mētionē fecimus, hic quoq; in coniugat.hiphil Iod non abijciunt, sed habent ante iod, zere uocem magnam, quæ Iod ipsum explicet: ut à יֵטַב bonus fuit,dices הֵטֵב אֵטֵב benefaciendo benefaciam: Gen.32. Et à יָמַן dicitur אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימִנָה Si sinistram tenueris ego dextram eligam: Gen. 13. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפְּרָה וְאֵילִילָה Plangam & ululabo: Mich. 1. In hunc quoq; modum he præteriti, infinitiui & imperatiui, & mem participij præsentis habent zere,ut הֵטִיב מֵטִיב bene faciendo benefaciens, הֵטִיבוּ דַרְכֵּיכֶם Benefacite uias uestras; Ieremiæ 7. &

similia

ſimilia. 12 Coniugatio hophal in *Hophal*
hoc ordine habet he punctatum cum
ſchurec:ut וְיוֹסֵף הוּרַד Et Ioſeph demiſ
ſus eſt: Gene. 39. Eadem forma eſt in
quieſcentibus ain, ut הוּקַם. erectus eſt:
& in duplicatis הוּסַב circundatus eſt.
In tribus his he habet ſchurec nec eſt
differentia inter ea quo ad punctatio/
nem:in reliquis uero perſonis præteriti
eſt diſcrimen inter duplicata & inter
quieſcentia in pe & ain, quemadmo/
dum declarabitur in hac oratiõe funda
mento 12.ſigno octauo. 13 Coniu/
gatio hithpael per omnes modos ue/
nit integra:ut à יָלַד genuit, וַיִּתְיַלְדוּ Et
geniti ſunt:Num. 1. Et à יָעַץ conſuluit,
וַיִּתְיַעֲצוּ Et conſilium inierunt: pſal. 80.
& ſimilia. Tamen ſæpe uertitur Iod in
uau mobile, iuxta rationem quã ſigna
uimus ſupra in niphal,ut à יָדַע cogno
uit, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף Cum cognitus eſſet

 Ioſeph

Ioſeph: Gen. 45. Et יָרָה iecit, וְהִתְוַדָּה עָלָיו Et proijciet ſuper eum: Leuit. 16. & ſimilia.

Fundamentum ſeptimum: in quo declaratur punctatio coniugationis kal & niphal uerborum quieſcentium in ain uau, quale eſt קוּם

PRAETERITVM ſingulare in hoc ordine habet ſub pe kamez ad deſignandum quietem literæ uau, etiam ſi nõ ſit mos quod camez repræſentet literam uau, ſed potius aleph. Nam ſolet holem repręſentare uau: & illud holem hic uertitur in camez, quo p̃teritũ kal in hoc ordine cõforme fiat reliquis ordinibus, qui omnes in præterito kal habent kamez ſub pe, exceptis duplicatis, id quod fuſius declarabitur in fundamento 12. huius orationis ſigno 2. Inuenitur etiam aleph ſcriptum poſt camez in dictione וְקָאם שָׁאוֹן Et ſurrexit uaſtitas: Hoſeæ 11. ubi quieſcit.

Inuenitur quoq; mobile, nempe in dictione וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה Et alta erit atq; sedebit: zach.14. Et ista duo aleph sunt loco uau. Sic quoq; in tertia plur. mas. & tertia fœm. sing. pe camezatur. Et quãdo habet accentum in penultima, indicium est uau quiescere: ut קָמוּ surrexerunt, קָמָה surrexit: sed in reliquis personis pe pathathur, ut קַמְתָּ surrexisti, קַמְתִּי surrexi, & cætera. Et hoc fit propter scheua q̃d quiescere solet p to tũ præteritũ kal: alioqn si pe kamezaret, nõ posset scheua quiescere, sed moueretur, queãdmodum id fusius declarabo in tract. cantici. Venit quoq; præteritum cum zere iuxta formam פֵּעֵל ut, בַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן ut mortuus est Aharon: Deut. 32. כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים Quoniam mortui sunt omnes uiri: Exo.3. Et in forma פָּעוֹל habes Gene. 44. הַבֹּקֶר אוֹר mane illuxit: itẽ כִּי אֹרוּ עֵינַי Quoniam

Accentus mutat modum

niam illuxerunt oculi mei:1. Reg. 14.& ſimilia pauca. 2 Participium præ/ ſens per totũ habet ſub pe camez, nec eſt differẽtia inter hoc participiũ ſing. maſ. & tertiam perſonam ſing. maſc. præteriti:ut בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה Venit fra ter tuus cum dolo: Gen. 27. ubi poni/ tur in prę̨terito:item אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן Ego uenio ad te in denſitate nu/ bis:Exo. 19. quod eſt benoni. In fœm. uero genere eſt diſcrimẽ aliquod: nam preteritum eſt מִלְעֵיל hoc eſt, habet ac centum in penult. ut רָחֵל בָּאָה Rahel uenit: Gen. 29. Sed participiũ eſt מִלְרַע hoc eſt, habet accentum in ultima, ut בִּתּוֹ בָּאָה filia eius ueniens: Gen. 29. Ve/ nit etiam benoni cum zere quando eſt de forma פָּעֵל ut כִּי מֵת אַתָּה Quoniã mortuus tu: Iſa. 38. Et in forma פָּעוֹל ut טוֹב טוֹבִים bonus, boni. 3 Participiũ prę̨teritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes

omnes isti modi ueniunt cum schurec,
præsertim infinitiuus, ut לֹא אוּכַל קוּם
Non potero surgere: Thren. 1. Item in
imperatiuo, קוּם קְרָא Surge inuoca: Io
næ 1. Eandem formã habet פָּעוּל licet
à uerbo קוּם non possit formari, cum
sit uerbum neutrum: sed à uerbo שׂוּם
licebit formare participiũ præteritum
cum sit uerbum transitiuum: Nam di-
mus שׂוּם positus שׂוּמִים positi, שׂוּמָה
posita: ut מִן אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה De
Absalom fuit posita: 2. Reg 13. Inueni-
tur quoque infinitiuus & imperatiuus
cum holẽ, ut קוֹם יָקוּמוּ Surgendo sur-
gent: Ierem. 59. פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה Dissipan-
do dissipa, &c. Isa. 24. Imperatiuus, ut
וְשׁוֹב אֵלַי Et reuertere ad me: Ierem. 3.
מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל Circuncide filios
Israel: Ios. 5. 4 In futuro literæ אֵיתָן
camezantur ad representãdum ainpo-
al, nempe literam uau: ut אָקוּם surgã,

 יקום

יָקוּם surget, &c. Vau uero surecatum & expresse positum, non est ainpoal, sed uau ꝑtractiōis sicut uau in אֶפְקוֹר & יִפְקוֹר &c. Sunt tamē qui dicūt uau illud esse radicale, demonstrantq́ʒ id per exēpla יָקוּמוּ תָקוּמוּ in quibus remanet uau. Si enim non esset radicale, dicendum esset יָקְמוּ תָקְמוּ iuxta formam יִפְקְרוּ ubi uau extruditur. 5

Sunt etiam quę inueniuntur cum holem, ut אַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ ne fastidium habeas in correptione eius: Prouerb. 3. Sic quoqʒ in מָסוֹרֶת hoc est, in biblicis annotationibus & collationibus, ubicunqʒ inueneris יָחוֹס & תָּחוֹס semper habent holem, præter unum quod habet schurec, ut לֹא תָחוּס עֵינָם Non parcet oculus eorū: Ezech. 9. Sic ubicunqʒ inueneris scriptum אָחוּס semper habet schurec. Porrò in pausa uenit futurum semper cū holē, ut יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוֹת

Viuat

Viuat Ruben & non moriatur. Deut. 32. שְׁלשִׁים שָׁנָה וַיָּמוֹת Triginta annorum & mortuus est: Gen.8. Sed extra pausam redit holem in camezhateph idq; potissimum cum uau conuersiuo: ut וַיָּקָם אַבְרָהָם Et surrexit Abraham: Gen.24. וַיָּקָץ מוֹאָב Et abominatus est Moab: Nume. 22. Sic quoq; sine uau hippuch seu conuersiuo quando subiūgitur dictioni paruæ: ut יָשָׁב נָא אַפְּךָ Auertatur quæso ira tua: Isa. 12. תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד Reuertatur obsecro anima pueri: 3. Reg. 17. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum iuxta ipsum scribitur scheua: de quo clarius quiddam scribam in tract. Cantici.

6 Cōiugatio passiua habet in præterito nun camezatum pro tribus personis absentibus, ut נָכוֹן paratus est, נָכוֹנוּ parati sunt, נָכוֹנָה parata est. In

reliquis uero perſonis uertitur camez, more ſuo in ſcheua, & holem migrat in ſchurec:ut כִּי נְכִינוֹתִי Quoniam paratus fui: Iſa. 10. נְפוּגוֹתִי וְנִדְכֵּאתִי Diſſolutus & contritus ſum:pſal. 38.ne ſcilicet ſint duo holem pariter. 7 Participiũ præſens in ſingulari non differt à præterito: at in reliquis perſonis migrat camez in ſcheua:ut נָכוֹן נְכוֹנִים rectus, recti, &c. Infinitiuus & imperatiuus ueniũt cum he hiricato à capite ſequente dages non ſecus quàm in perfectis:ut הִכּוֹן paratus eſto. Et in futuro אֶכּוֹן יִכּוֹן Parabor, parabitur, &c.

Fundamentum octauum: in quo probabiliter oſtenditur coniugationem Piel, quæ eſt in iſto ordine, eſſe coniugationẽ illam, quam aliqui grammatici uocant quadratam.

NUNC de cõiugatione piel & pual, præſertim cum peruenerimus ad eum locũ, cuius meminimus à principio

cipio orationis primæ,in quo probabimus coniugationem quadratam regulariter non inueniri aut certe in paucis uerbis.Sciendum igitur quod quidam grammatici dixerunt ſuper his uerbis תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ Deuorabit eum ignis:Iob 2. Et לְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר Detrahentem mihi in ſecreto:pſal. 101. לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן Iudicantem me deprecabor:Iob 9. hæc exempla eſſe de coniugatione quadrata, idq́ propter hatephcamez quod eſt ſub pepoal eorum:ſcheua uero aiūt eſſe loco holem ad repreſentandū uau quieſcentē literam poſt pepoal:ut ſint radices eorū אוֹבֵל לוֹשֵׁן שׁוֹפֵט quarum quęlibet cōſtare uidetur quatuor eſſentialibus literis. 2 Attamen ingenioſiores grāmatici confutant opinionem illorum qui taliter ſentiūt,aiuntq́ non adducendam rationem ex memoratis tribus exemplis,cū alia præter illa non

Piel in qeſcentibus in ain

inueniantur. Nam uolunt illa omnino esse irregularia aut certe cõposita, quẽadmodũ id declarabimus in libro cõpositionis de singulis mentionem facturus in suo loco. Et quod ultra dicũt in isto ordine inueniri uera quadrata, ut à בון dicitur בונן intellectum præstitit, ubi uau quiescẽs est ainpoal, & hinc sequuntur duo nun, quæ sunt duo lamedpoal, ut sic constet uerbum illud quatuor radicalibus literis, & in hunc modum huiusmodi uerba iuxta illorũ interpretationem uera quadrata uocari possunt: solent ingeniosiores grãmatici ad hæc respondere, quod uerũ quidem sit, in שׁוֹבֵב קוֹמֵם בוֹנֵן & similib: duplicari lamedpoal, sed ea sunt de cõiugatione piel dagessata & non quadrata ut ipsi dicunt. Et quoniam uau in illis est litera quiescens, non potest fieri ut more coniugationis piel dagessetur,

quum

quum dages nunquam ponatur in li/
tera quieſcẽte, ſed loco eius duplicatur
lamedpoal, diciturq́ꝫ כּוֹנֵן pro כִּוֵּן para/
uit ſeu direxit. Et huius rei ratio colligi
poteſt ex hithpael uerborum huius or
dinis in quibus etiã duplicatur lamed/
poal loco dages, dicimusq́ꝫ הִתְכּוֹנֵן pro
הִתְכַּוֵּן parauit ſe. Eadẽ ratione in pual,
quod dageſſari debet, dicimus בְּאֵין
תְּהוֹמוֹת חוֹלָלְתִּי Dum non eſſent abyſ/
ſi concepta ſum: Prouerb. 8. ubi dicen/
dum alioquin fuerat חֻלַּלְתִּי Sic מֵיְיָ
מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ A domino greſſus ui
ri diſponũtur: pſal. 36. quod eſt de con/
iugatione pual, & ſcribit᷑ loco כֻּנְּנוּ Idẽ
ſentiendum in futuro, ut כְּמוֹץ יְסוֹעֵר
מִגּוֹרֶן Sicut palea deturbabitur ex hor
reo: Hoſeæ 13. Item יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ Exci/
detur & areſcet: pſal. 90. Quæ ſunt de
coniugatione pual huius ordinis. Qui
autem dicunt ea eſſe de coniugatione
quadrata,

quadrata, necesse est ut dicant ea esse uerba neutra. Sed nos longe aliter sentimus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione ista transitiua. Praeterea & id nobis potest esse suffragio q̊d memorata coniugatio, quam illi quadratam uocant, habenda sit pro piel, ꝗ eam æque sępenumero inueniamus transitiuam ut coniugationē piel, quæ ferè semper est transitiua ut scripsimus in fundamento suo. Proinde licebit & & alia ratione ostendere hanc coniugationem usurpari loco piel. Nam si aduerteris participium præsens & præteritum, uidebis utrunq; à fronte habere mem scheuatum ut in piel, quin & literæ בִּבְלָם atq; אֵיתָן habent scheua iuxta morem ipsius coniugationis piel. Est tamen differētia aliqua inter benoni & paul: quia benoni desinit in zere, ut מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת Reducens semitas: Isa.

Iſa. 58. Paul uero deſinit in camez: ut וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ Et ipſe uulnera/tus propter iniquitates noſtras: Iſa. 53.

3 Regula. Coniugatio piel in iſto ordine habet pe punctatum cum hòlem ad repreſentandum literam uau quieſcentem, quæ radicis ainpoal eſt, & duplicatur in ea lamedpoal loco dages. Punctum uero literis à capite ad/dendis ſubſternendum eſt ſcheua, iuxta formã coniugationis piel. Eandem formam ſeruat cõiugatio püal, nec eſt inter hanc & illã ulla differentia niſi in ipſo ſignificato: ut כּוֹנְנוּ חִצָּם parauerunt ſagittam ſuam: pſal. 16. quod eſt de coniugatione quam nos piel uoca/mus; ומה' מִצְעֲרֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ Et à domi/no greſſus uiri diriguntur: quod eſt de coniugatione püal. Item חוֹלְלָה יָדוֹ Formauit manus eius: pſal. 89. de cõiugat. piel. Sic לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי Ante col/

les

les formata ſum: quod eſt de cõiugat. pual, ſicut etiam ſupra ſcripſimus. 4

Coniugatio hiphil habet per totum præteritũ à capite literam he cum zere, & in tribus tertijs perſonis habet lite- teram pe hiricatam, ut הֵקִים הֵקִימוּ הֵקִימָה In reliquis uero perſonis eadẽ litera habet pathah, ut הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי &c. tam & ſi in illis perſonis pe aliquan do retineat hirec, ſed tunc he habet ha tephpathah uel hatephſęgol, exẽplum הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי erexiſti, erexi: הֱקִיצוֹתָ הֱקִיצוֹתִי Exuſcitaſti, exuſcitaui uel eui gilaui. unde הֱקִיצוֹתִי כִּי יְיָ יִסְמְכֵנִי Eui- gilaui quoniam dominus ſuſtentabit me: pſal. 3. 5 Participium præſens habet mem cum zere, ut He præteriti. In reliquis uero perſonis uertitur zere more ſuo in ſcheua: ut מֵקִים Erigens, מְקִימִים erigentes &c. Participium præteritum habet mem ſchurecatũ, ut

ubiq;

ubiq; habere ſolet in coniugatione hiphil: exemplũ מוּקָם erectus, מוּקָמִים erecti, &c. Infinitiuus & imperatiuus ambo habent he camezatum, quo ſcilicet diſcrimen aliquod ſit inter ipſos & inter præteritum. Pepoal uero habet zere: ut הָקֵם Erige, erigere. At cum literis bachlam pe habet hirec: ut בְּהָקִים לְהָקִים מֵהָקִים &c. Sic quoq; imperatiuus pluralis maſ. & ſingularis fœm. habet hirec: ut הָקִימוּ erigite, הָקִימִי erige, &c. ut iam in perfectorum quoq; ordine ſcripſimus. 6 Futurum habet ſub literis איתן camez, quũ potius habere deberet zere, ſicut habet mem participij præſenris. De quo iam ſcripſimus regulam, nempe in coniugatione piel uerborum perfecti ordinis, oratione 2. fundamento 4. ſigno 4. Habet autem futurum ſub literis איתן camez quo diſcrimen aliquod ſit inter

ipſum

ipſum & futurum kal,quod in quieſcē-
tibus Iod ſub איתן habet zere:ut אֵשֵׁב
ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit &c. Et hæc eſt ra
tio cur literæ איתן hic punctantur cum
camez ſicut & in kal eiuſdem ordinis,
niſi quod uerba in kal habent pe cum
ſchurec,ut אָקוּם ſurgã יָקוּם ſurget &c.
hic autem in hiphil pe habet hirec, ut
אָקִים faciam ſurgere ſeu erigam, יָקִים
eriget &c. 7 Coniugatio hophal
iam à nobis eſt deſcripta in quieſcenti
bus pe Iod,in oratione iſta fundamen
to ſexto, ſigno undecimo.Coniugatio
quoq; hithpael iam deſcripta eſt ſupe-
rius in coniugatione piel, fundamento
iſto,ſigno ſecundo,nempe quod ſoleat
uenire cum duplicato lamedpoal, & id
loco dages, ut הִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנַנְתָּ Intelle-
xit,intellexiſti, &c. Participiũ præſens,
מִתְבּוֹנֵן Intelligẽs.In infinitiuo הִתְבּוֹנֵן
intelligere:quæ forma nõ diſſimilis eſt
præterito

præterito. Futurum, אֶתְבּוֹנֵן intelligam, יִתְבּוֹנֵן intelliget, &c.

Fundamentum nonum: in quo declaratur ordo quieſcentium in lamed aleph, ut eſt קָרָא *clamauit.*

CONIVGATIO kal habet per totum præteritum literam aleph quieſcentem præcedente eam camez, excepta tertia perſona plu. & tertia ſingulari fœm. ubi aleph mouet͂, ut קָרְאוּ clamauerunt, קָרְאָה clamauit. Porrò in participio præſenti & præterito quieſcit aleph, ſed in ſingulari maſ. tantum in reliquis autem perſonis mouetur: ut קוֹרֵא uocans, קוֹרְאִים clamantes, &c. קָרוּא uocatus, קְרוּאִים uocati, &c. In infinitiuo קְרֹא uel קָרֹא Et cũ literis בכלם בִּקְרֹא בִּקְרָא Venit quoque interdum cum tau ſuperaddito, more quieſcentiũ in lamed he, de quibus in ſequenti fundamento dicemus: exemplum לִבְלְתִּי

 קראת

קְרֹאת לָנוּ Non uocando nos: Iudicum 8. לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל ad implendum Babylonem: Ierem. 29. & his similia. 2

Sic igitur est in multis locis permutatio quædã huius ordinis cum quiescentibus in lamed he, in qua re nos hic nõ prolixi erimus, quandoquidem nihil negocij nobis sit cum his quæ excipiuntur à regula. Imperatiuus, קְרָא uoca, quiescẽte aleph: in reliquis autem personis mouetur: ut קִרְאוּ uocate, קִרְאִי uoca, קְרֶאנָה uocate, quod etiam uenire solet cũ defectu he, ut קְרֶאןָ לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם Vocate eum & comedat panem: Exo. 2. Accidit quoq; quod tam aleph quàm nun quiescunt, nempe in dictione hac, קְרֶאןָ לִי מָרָה uocate me amaram: Ruth 1. 3 Proinde literæ איתן haud secus punctantur quàm in perfectorum ordine, quiescitq; aleph quando claudit ipsam dictionem: ut אֶקְרָא

יִקָּרֵא &c. Sed quando poſt literam aleph ſequit alia litera, mouebit ipſum aleph: ut יִקָּרְאוּ clamabunt, תִּקָּרְאוּ clamabitis, תִּקָּרְאִי clamabis. In plur. tamē fœm. qeſcit, ut כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה Quoniam uocabunt prælium: Exo. primo. 4 Omnes autem reſiduæ coniugationes inſequūtur iſtam normam, niſi quod in eis uenit zere ante aleph literam quieſcentem in perſonis præteriti: ut נִקְרָא uocatus eſt, נִקְרֵאתָ uocatus es, &c. הִמְצִיא fecit inuenire, הִמְצֵאתָ feciſti inuenire.

Fundamentum decimum: in quo declaratur punctatio ordinis quieſcentium in lamed he, ut eſt גָּלָה reuelauit.

CONIVGATIO kal habet in præterito quadruplicē formam: prima eſt quod he quieſcit in fine uerbi, ut גָּלָה reuelauit. Secūda, quod abſconditur, ut גָּלוּ reuelauerunt. Tertio

uertitur in Tau raphatum,ut גָּלְתָה Reuelauit mulier. Quarto,in reliquis personis uertitur in Iod quiescens, ut גָּלִיתָ reuelasti, גָּלִיתִי reuelaui, &c. Et in omnibus his personis pe habet punctum camez ut in perfectis. 2 Scias quoq; quod in tertia plur. & in tertia singulari fœm. uertitur he aliquando in Iod literam mobilem : ut ab חָסָה sperauit, צוּר חָסָיוּ בוֹ Creator, sperauerũt in eo: Deut. 32. Item בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי In te sperauit anima mea: psal. 57. existente camez semper ante Iod mobile, quo latius ipsum proferas. Nam debuerant sic scribi, חָסְיוּ sperauerunt, חָסְיָה sperauit,iuxta formam פָּקְדוּ פָּקְדָה 3

In participio præsenti he quiescit,habens plerunque ante se sægol, ut גּוֹלֶה reuelans, quod fit ad distinguendum ipsum à quiescentibus in lamed aleph, quod habet zere:ut קוֹרֵא de quo iam

scripsimus

ſcripſimus in præcedenti fundamento. Quãdo uero ſubiungitur dictioni parvæ uel dictioni habẽti accentum in penult. habebit & ipſum zere, ſignabitq́ꝫ accentus in penult. eius: ut וַיְהִי בֹּנֶה עִיר Et fuit ædificans ciuitatem: Gen. 4. עֹשֵׂה פֶלֶא Faciens miraculum: Exo. 15. & ſimilia multa, quæ enumerantur per magiſtros traditionis qui מסורת ſcripſerunt, id eſt, concordantias uocabulorum ſcripturæ. Porrò ſingulare fœm. habet camez ante he: ut אֶסְתֵּר עֹשָׂה Eſter faciens: Eſter 2. In utroqꝫ aũt plurali, id eſt, maſ. & fœm. occultatur he. ut גֹּלִים reuelãtes ſeu reuelatores, גֹּלוֹת reuelatrices. Et habet pepoal in omnibus iſtis holem ſicut in perfectis. 4 In Paul uertitur he in Iod mobile per omnes perſonas, pũctaturq́ꝫ ut in perfectis: Exemplũ, גָּלוּי reuelatus, גְּלוּיִים reuelati, &c. Infinitiuus ut in plurimum

habet he in fine quiescens, præsertim si sit sine literis בכלם ut רָאֹה רָאִינוּ uidendo uidimus: Gen. 26. עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ Faciendo faciet ei: Prouerb. 23. Quando uero infinitiuus alteri uerbo non iungitur, habet scheua, ut רְאֹה פָנֶיךָ Uidendo faciem tuam: Gen. 48. הִסְכַּלְתָּ עֲשֹׂה Stulte fecisti agendo: Gen. 31. Quando uero habet annexam unam ex literis בכלם uertitur he in uau quiescens acceditq́ in fine litera ת Exemplum בִּגְלוֹת in reuelando, בִּגְלוֹת Cum reuelaret, &c. quin & absq́ literis bachlã retinet nonnunq́ hanc formã: ut גְלוֹת הָאָרֶץ Reuelare terram: Iud. 17. & similia pauca. Imperatiuus singularis habet in fine he quiescens, præceditq́ ipsum punctus zere: ut גְּלֵה reuela. In plur. masc. & sing. fœm. absconditur he, ut גְּלִי גְּלוּ In plur. uero fœm. uertitur he in Iod quiescens præceditq́ ipsum sægol: ut

על

עַל שָׁאוּל בְּכֶינָה Sup Saul flete: 2. Reg. 1, uel absq; Iod, ut צְאֶנָה וּרְאֶנָה Egredimini & uidete: Cant. 3. In futuro ponas literas איתן super imperatiuum & habebis propositum. Pūctatur autem hic ut in perfectis. Et nota quod omnes iam memoratæ regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cōuersione he in Iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendæ de omnibus uerbis huius ordinis: tam in kal quàm in alijs coniugationibus. Nā sunt cōmunes omnibus septem istius ordinis coniugationibus: punctaturq; pepoal & literæ superadditæ (ut sunt mem in utroq; participio, literæ בכלם in infinitiuo, literæ futuri איתן) in singulis coniugationibus sicut in perfectis: nec puto opus esse ut hic singula repetam & alijs exēplis rem semel demonstratam denuo inculcē. ¶ Sed hoc

necesse est ut scias, multa esse futura in hoc ordine, quæ interdum ueniunt in kal cum defectu he, ut אֶגֶל reuelabo, יִגֶל reuelabit, תִּגֶל reuelabis, punctãtq́ cum hirec & sægol: & cum literis איתן inueniũt habere zere, ut אַל תֵּפֶן Ne respicias: Num. 16. וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע Et abijt atq́ errauit: Gene. 16. Sic in passiuo, אִגָּל reuelabor, תִּגָּל reuelaberis, יִגָּל reuelabitur, cũ hirec & camez. Et in piel, אֲגַל reuelabo, יְגַל reuelabit, תְּגַל reuelabis, cum scheua & pathah. In coniugatione uero pual & hophal cum defectu he non inueniuntur hæc uerba. In Hiphil, אֶגֶל faciam reuelare, יֶגֶל faciet reuelare, תֶּגֶל facies reuelare, cum sex punctis. In hithpael אֶתְגַל prodã me, יִתְגַל prodet se, תִּתְגַל prodes te. 7

¶ Nota etiam quod raro is defectus contingit nisi quando uerbo adiunctum fuerit uau conuersiuũ: Exemplũ in kal

ויבן

וַיִּבֶן אֱלֹהִים Et ædificauit deus: Gene.
2. In passiuo, וַיִּקָּר אֱלֹהִים Et obuiam
factus deus: Nu. 23. In piel, וַיְצַו אֱלֹהִים
Et præcepit deus: Gene. 2. In hiphil,
וַיֶּפֶן זָנָב Et respexit cauda: Iud. 14. In
hithpael, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ Et discoo-
puit se in medio tabernaculi sui: Gen.
9. Aduerte quoq; & illud הֲנִסָּה דָבָר
אֵלֶיךָ תִּלְאֶה nunquid si tentauerimus
loqui tecum molestus eris? & postea
scribitur: תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא Veniet ad te
& molestus eris: Iob 4. Pauca autem
inueniuntur absque uau conuersiuo: ut
אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם ne respicias ad mu-
nus eorum: Num. 16. וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל
Et secretũ alterius ne reueles: Prouerb.
25. יַעַשׂ יְיָ עִמָּכֶם Faciat dominus uobi-
scum: Ruth 1. & similia. 8 Sic quoq;
imperatiuus singularis uenit interdum
cũ defectu he: ut in piel צַו אֶת בְּנֵי Præ-
cipe filijs: Leuit. 6. Item גַּל עֵינַי Reue-

la oculos meos: psal. 119. Et in hiphil, út חֶרֶב כַּבְּסֵנִי multiplica, laua me: psal. 51. חֶרֶת מִמֶּנִי Desine à me: Deut. 9. Et in hithpael, ut שְׁכַב עַל מִטָּתְךָ וְהִתְחָל Iace super lectum tuum & fac te infir/ mũ: 2. Reg. 13. In kal uero & niphal nõ uenit imperatiuus unquam cum defe/ ctu he. 9 Nota etiam quod qua/ tuor inueniuntur radices quarũ lamed poal he, nunq̃ quiescit sed perfectorũ more semper expresse scribitur in eis, & sunt istæ גָּבַהּ כָּמַהּ נָגַהּ תָּמַהּ Hinc e/ tiam est quod punctantur cum camez & pathah ut uerba perfecta & non ut

Nota quiescentia in he, quæ semper habent duplex camez, ut בָּנָה קָנָה עָשָׂה גָּלָה & his similia. Punctantur autem priora quatuor uerba cum pathah sequente punctulo mappic, quod literã he sem/ per stabilem demõstrat & quæ nunq̃ reijciat. Nam à גָּבַהּ dices, כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן

צִיּוֹן Quoniam ſuperbierũt filiæ Sion: Iſa.3. וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת Et eleuatus eſt dominus exercituum: Iſa. 5. cum mappic. Sic de iſto כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי Concupiuit ad te caro mea: pſal. 63. poteris dicere, כָּמַהְתָּ כָּמַהְתִּי &c. tam & ſi nõ inuenia tur. Sic de נֹגַהּ Iob 18. לֹא יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ Non ſplendebit flãma ignis eius: ubi he habet mappic. Item de תָּמַהּ habes pſal. 48. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ. Ipſi uiderunt ſic admirati ſunt. אַל תִּתְמַהּ עַל הַחֵפֶץ Nõ mireris ſuper deſiderio illo: Eccleſ. 5. cum mappic. Porrò וַיִּתְמַהְמָהּ Gene. 19. הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ Iſa. 29. & his ſimilia, habent pro radice uerbum מִהְמַהּ quod eſt ex quadratis, ideoq; non comprehenditur inter memorata quatuor uerba. Eſt proinde controuerſia de iſto uerbo, וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם Et defecit terra Ægypti: Gen. 47. utrum ſit à radice לָאָה uel à לָהָה Et hinc dicitur

tur בְּמִתְלַחְלֵחַ Sicut fatigans ſe: Pro/
uerb. 26. Verum nihil ad nos de iſta
concertatione. Nō enim eſt nobis ne/
gocium de retruſis.

*Fundamentum undecimū: in quo explicatur mo
dus punctandi coniugationem kal & niphal in
ordine duplicatorum.*

VOCAMVS duplicata uerba, ea
quæ habent duas poſteriores li/
teras ſimiles: ut eſt סָבַב circuiuit, שָׁלַל
ſpoliauit, גָּזַז totōdit, & alia his ſimilia.
De reliquis uero ſpeciebus duplicato/
rum iam diximus in fundamēto 3. ora/
tione prima, ſigno 10. Iam uero nota/
bis quædam ex illis eſſe duplicata uer/
ba, quæ interdū ueniunt iuxta morem
uerborum perfectorū, ut à סָבַב שָׁלַל גָּזַז
dicimus סָבַבְתָּ שָׁלַלְתָּ גָּזַזְתָּ & ſimilia, nec
opus eſt ut illa declarem cum perfecto
rum ſeruent normam. Sed ueniūt ple/
runq; cum defectu unius literæ dupli/
catæ

catæ,& tūc altera dagessatur ad repræsentandum defectum amissæ literæ:ut סַבּוֹתָ circuisti, pro סָבַבְתָּ & סַבּוֹתִי circuiui pro סָבַבְתִּי Et si quæras quæ duplicatarū literarum deficiat:respondeo,cogimur dicere,literam ainpoal deficere, lamedpoal uero dagessari: alioquin si contrarium fieret, nō esset uirtus in dages ad repræsentandum amissam literam, quum dages non in præcedenti sed sequenti litera ostendat defectum: quod bene notabis & memoriæ commendabis, cum sit notabilis regula in grammatica. *Officiū dages* 2 Per totum præteritum pepoal pathatur, quo discrimen sit inter ista uerba & inter quiescentia in ain,in quibus pe camezatur:& præterea pe hic pathatur propter dages quod uenit in reliquis præteriti personis post pathah:ut סַבּוֹתִי סַבּוֹתָ &c. In quibus exemplis si Samech camezare

tur,non posset sequi dages, quãdoqui-
dem dages non soleat uenire post ca-
mez uocem magnã. 3 Ob eandem
rationem paticipium præsens habet
quoq; pathah : ut סַב סַבִּים &c. Etiam
illa quæ iuxta magistros מסורת sunt
camezata,ut est, תָּם וְיָשָׁר Integer & re-
ctus : Iob 1. A quo dicimus in plurali,
וְיַחְדָּיו יִהְיוּ תַּמִּים Et pariter erunt im-
maculati: Leuit.2. ubi dagessat. At hic
צַדִּיק תָּמִים Iustus,integer: Ge.6. תמים
scribitur cum camez,quia est singulare
mas. à quo in plurali dicimus תְּמִימִים
iuxta formam חָסִיד חֲסִידִים Et nota q̃
non est differentia inter præteritum &
participium singulare masc. nisi in mo
do significandi:ut תַּם חַבָּסֶת Consum-
pta est pecunia: Gen.47. quod est præ-
teritum. Item וּבַר לֵבָב Et mũdum cor:
psal. 15. quod est participium formale.
At in fœm. genere est differentia inter

præteritum

præteritum & participium, quia præteritum habet accẽtum in penultima, ut הַמִּשְׂגָּב וָחָתָּה Confugium & formidauit: Ierem. 48. Participium uero habet accentum in ultima, ut וְלָשׁוֹן רַכָּה Et lingua tenera: Prouerb. 25. Participium uero præteritum nunq̃ uenit nisi integrum: ut וְאַתְּ שָׁדוּד Et tu deuastatus: Ierem. 2. Sic וְשַׁלַּח רְצוּצִים Et dimitte oppressos: Isa. 58. &c. Infinitiuus & imperatiuus habent holem, quatenus scilicet differentia sit inter ipsos & inter præteritum atq; participium præsens: Exemplum de infinitiuo, סוֹב אֶת הָהָר הַזֶּה Circueundo montem istum: Deu. 2. Item de imperatiuo, סוֹב דְּמֵה לְךָ Reuertere similis esto tibi: Cãt. 2. סֹבּוּ צִיּוֹן Circuite Sion: psal. 48. סֹבִּי עִיר Circui ciuitatem: Isa. 23. Vbi dages uenit post holem tam & si non sit cõsuetudo eius ut ueniat post uocem magnam. Venit

autem

autem hic poſt holem propter accentum millel, hoc eſt, propter accentum in penult. poſitum, id quod tibi clarius explicabitur in tractatu cãtici. 3 Futurũ habet ſub literis איתן camez non ſecus quàm in ordine quieſcentium in ain. Eſt tamen differentia inter hoc & illud futurũ. Nam in iſtis pe pleruncq; habet holem: ut וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן Et miſerebor cui miſerturus ſum: Exo. 32. Sic in plurali, שׁוֹל תָּשׁוֹלּוּ לָהּ Dimittendo dimittetis ei: Ruth 2. יָרוֹנּוּ יוֹשְׁבֵי סֶלַע Laudabunt habitatores petræ: Iſa. 42. Sic יָסֹבּוּ תָּסֹבּוּ תָּסֹבִּי ut תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמּוֹתֵיכֶם Circundabunt manipuli ueſtri: Gen. 37. Quieſcentia uero in ain habẽt pleruncq; ſchurec, ut ſuo loco ſcripſimus. Sunt etiam qui dicunt literas איתן habere dages poſt ſe, ut אֻתּוֹם perficiam יִתּוֹם perficiet &c. de quibus loquemur in coniugatione paſſiua quæ

ſequitur

ſequitur iſtam. 4 Coniugatio paſſiua habet in tribus tertijs perſonis prę teriti nun camezatum, & pepoal punctatur uel cum zere uel cum patha uel cum holē, una ſcilicet ex tribus formis, iuxta quas coniugatio kal in perfectorum ordine punctari cōſueuit, nempe פָּעוֹל פָּעַל פָּעֵל de quibus ſuo loco ſupra diximus. Exemplū de pathachis, נָקַל זאת uileſactum eſt hoc: 4. Reg. 3. וְנָסַב הַגְּבוּל Et circūdatus eſt terminus: Num. 34. וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס Et incaluit ſol & diſſolutū eſt: Exo. 16. ubi נמס habet duplex camez, idq; ꝓpter pauſam. Proinde reliquæ perſonę dageſſantur, ut נָסַבּוּ עַל הַבַּיִת Circūdati ſunt ſuper domum: Gene. 19. נְסַבּוֹתֶם נָסַבּוֹנוּ &c. Exemplum de his quæ habent zere, נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי Diſſolutum eſt in medio uiſcerum meorū: pſal. 22. נָסֵבָה אֵלַי Cōuerſa eſt ad me: Eze. 26. Quæ uero

habent formam holem, ea duntaxat in plurali inueniuntur: ut וְנָגוֹלּוּ כַסֵּפֶר Et conuoluentur ſeu plicabuntur ſicut liber: Iſa. 34. נָגוֹזּוּ וְעָבַר Tondentur & pertranſibit: Nahũ 1. Poſſumus quoq; in ſingulari dicere נָגוֹל נָגוֹז iuxta for‑ mam נָמוֹךְ id eſt, oppreſſus eſt, cuius radix in ſermonibus magiſtrorum no ſtrorum hæc eſſe deprehenditur, מָכַךְ Hinc eſt illud pſal. 106. וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם Et humiliati ſunt ob iniquitatẽ ſuam. Cæterũ omnes tres formæ in reliquis per‑ ſonis præteriti ueniũt iuxta unum mo‑ dum, ut נְסַבּוֹתָ circundatus es, נְקַלּוֹתָ uilipenſus es, נְגַלּוֹתָ conuolutus es: in quibus omnibus ainpoal dageſſat ad indicandum literam duplicatam. Inue niuntur tamen pauca quæ leuia ſunt, hoc eſt, quæ carent puncto dages: ut נָבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם Euacuatus eſt ſpiri‑ tus Ægypti: Iſa. 19. וְרָחֲבָה וְנָסַבָּה Et

dilatabitur

dilatabitur atq; circundabitur : Zach. 14. נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי Attædiata eſt anima mea in uita mea:Iob 14. quæ regulariter ſic ſcribi debuerant נָבַקָּה נָסַבָּה נָקַטָּה &c. 5 Participium præſens ſingulare per totum habet camez : ut עִם נָבָר תִּתָּבַר Cum purificato purificabis te:2.Reg.22.Et cum zere,ut לֵב נָמֵס Cor liquefactũ : Nahum 2. Item נָקַל מִהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד uilipenſus es ut non poſſis eſſe mihi ſeruus:Iſa.49.Reliquę uero duæ formę habẽt dages:ut אֲנַחְנוּ נְמַסִּים Nos liquefacti ſumus : Ezech. 33.Sic quoq; debuerat dici נְמֵסִּים cum dages &c. Infinitiuus uenit cũ holem per modum quieſcentiũ in ain:ut הִבּוֹק תִּבּוֹק Diſſipando diſſipabitur:Iſa.24. uel cum zere,ut הִמֵּס יִמַּס diſſoluendo diſſoluetur:2. Reg. 16. Sic imperatiuus habet uel holẽ uel zere iuxta formã infinitiui . Poterit quoq; habere pathah

& futurum ut indicabimus: Nam ſolet imperatiuus imitari formã futuri, quẽadmodũ id iã ſemel aut bis annotauimus. Aliæ uero perſonæ imperatiui dageſſant ainpoal, ut תִּבְּסוּ תִּבְּסִי &c. uel תִּמְּסוּ תִּמְּסִי &c. Futurũ tenet formam quieſcentiũ in ain: ut אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַת Deuaſtabo & abſorbebo: Iſa. 42. יִתֹּום פִּרְיוֹ Cõſummabitur fructus eius: Eze. 47. וַיִּדֹּום אַהֲרוֹן Et tacuit Aharon: Leuit. 10. Et nota quod eſt magna controuerſia inter grãmaticos de iſtis dageſſatis: Nam quidam uolũt ea eſſe de coniugatione kal, id quod hinc probant וָאֶכֹּות אוֹתוֹ טָחוֹן Et cõminui eum commolendo: Deut. 9. ubi abſq; dubio אכות eſt de coniugatione kal, id quod ex ſequenti pronomine אוֹתוֹ aduerti poteſt. Alij uero dicunt ea uerba eſſe de coniugatione niphal, ſumentes argumentũ ex dages quod literam paſſiuam

uam nun repreſentat. Nos uero dici-
mus quædā eorum eſſe de kal, & quæ-
dam de niphal ſeu paſſiua uoce,cogno
ſciq; poterunt ex ipſa ſignificatione &
tenore ſententiæ. Nec eſt nobis hic di-
utius immorandū. Id tamē certo ſcias,
quod futurum huius cōiugationis ſem
ꝑ terminari debet in patha, ut לֹא יִמַּד
Non menſurabitur:Hoſeæ 2. יִדַּל כְּבוֹד
יַעֲקֹב Attenuabitur gloria Iacob: Iſa.
17.Et quādo ainpoal habet punctum,
puta ſequitur uau ſchurec,tūc dageſſa-
bitur: ut יִתַּמּוּ חַטָּאִים Conſummabun
tur peccatores:pſal.108 Sic יִשַּׁסּוּ הַבָּתִּים
Diripientur domus: Zach.14. Quan-
do uero pepoal eſt una ex gutturalib.
habēt literæ איתן zere, ut וְאַל תֵּחַת Et
non pauebis: Deut.1. יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל
אֵחַתָּה אָנִי Pauebunt ipſi & non paue-
bo ego: Ierem. 10. Et aliquando ſerua-
tur hæc ipſa forma in alijs quàm guttu

ralibus literis : ut וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ Et uilis facta ſum in oculis eius: Gen. 16. וַתֵּקַע כַּף יְרֵךְ Et amotus eſt neruus fœmoris: Gene. 32. Inueniuntur etiam quædam ſine dages, ut יִדְּמוּ כָּאָבֶן Similes erunt lapidi: Exo. 15. וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי Et finiti ſunt dies luctus: Deut. 33. Quæ regula riter ſic ſcribi debuerāt יִדַּמּוּ וַיִּתַּמּוּ Sūt tamen qui dicunt ea eſſe ex kal, de hac ſcilicet forma וַיִּדּוֹם וַתִּתּוֹם de quibus ſupra quoq; ſcripſimus.

Fundamentum duodecimum : in quo declarātur aliæ coniugationes uerborum duplicatorum.

CONIVGATIO Piel in hoc ordine uenit plerunq; more uerborum perfectorū, ut קִלֵּל קִלַּלְתָּ uilipendit, uilipendiſti, &c. Sic הִלֵּל הִלַּלְתָּ laudauit laudaſti &c. & de his non opus eſt ut aliquid hic dicamus. Sed hic idē ordo inſequit̃ interdū normā piel uerborum quieſcentium in ain, nam dupli

catur

catur loco dages lamedpoal,de quo iã supra ſcripſimus fundamento 8. huius orationis,dicimusq́ꝫ à רָמַם pſalm. 99. רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ Exaltate dominũ deũ noſtrum : ſic אֲרוֹמֵם יְרוֹמֵם exaltabo exaltabit , ſicut in quieſcentibus in ain à בּוֹן dicimus בּוֹנֵן בּוֹנְנוּ &c. Ratio autem iſtius conformitatis eſt hæc.Cum uerba duplicata habeãt duas poſteriores literas ſimiles,non facile potuerunt maiores noſtri pro coniugatione piel mediam radicalem dageſſare , quũ ex illa dageſſatione una litera in eadem radice quodãmodo triplicaretur.Nam radix ipſa in hoc ordine duplicat ſecundam literam , & præterea ſi media dageſſaretur, illa quoqꝫ ratione dages ualeret duplicem literam, & ita eadem litera continuo triplicaretur.Hinc igitur eſt quod interdum reiecto dages ponitur pro eo litera uau quieſcens : & per

hoc ſoluitur dubium de multis uerbis, utrum ſint de quieſcentibus in ain, aut ex duplicatis. 2 Porrò participium præſens & prẹteritũ non ueniunt unq̃ niſi integra: ut מְסֵבֵב מְסֵבְבִים Circun/dãs circũdãtes, מְהֻלָּל מְהֻלָּלִים Lauda/tus laudati &c. Vnde omnia quæ inue/neris in forma מְפוֹעֵל p̃ticipij præſen/tis, aut in forma מְפוּעָל participij prẹte/riti, ut eſt מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת Cõuertens ſe/mitas: Iſa. 28. מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ Augurans & incantans: Deutero. 18. וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ Et ipſe uulneratus propter peccata noſtra: Iſa. 53. מְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָת Eleuatus ſuper omnem benedi/ctionem: Nehe. 9. hæc inquam omnia ſunt ex quieſcentibus in ain & non ex duplicatis. Et hæc eſt opinio Rabi A/ben Ezræ in libro elegantiarum. Sunt tamen qui ab illo diſſentiunt. Nam inuenitur מְחוֹנֵן עֲנָוִים Miſerator man/ſuetorum

ſuetorum: In prouerb. quod eſt ex duplicatis. Rabi Dauid Kimhi adducit quoque multa huiuſmodi uerba, quæ quieſcunt in ain & duplicant ainpoal, idq́ꝫ in libro radicum ſuarum. Proinde hithpael uenit plerū́qꝫ cum integra radice, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן miſertus eſt & ſimilia. Venit etiam hęc coniugatio interdū́ in forma quieſcentiū́ in ain, ut à מָרַר uenit וַיִּתְמוֹרֵר עַל הַיֶּלֶד Et menſurauit ſe ſuper puerum: 3. Reg. 17. Et à גָּלַל dicitur מִתְגּוֹלֵל בְּדָם Volutauit ſe in ſanguine: 2. Reg. 20. & ſimilia.

3 Coniugatio hiphil habet in præterito duplicem modum, & in utroqꝫ habet litera he zere. In primo quoque modo habet pepoal zere: ut וְהֵסֵב לֵב Et conuertit cor: Ezræ 6. הֵחֵל הַנֶּגֶף Incœpit plaga: Num. 17. הֵעֵז אִישׁ Impudenter egit uir: Prouerb. 10. Alter modus habet ſub pepoal punctū́ pathah,

ut הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹר Amaram me fecit omnipotens ualde: Ruth 1. Sic quoqꝫ utraque tertia persona uenit iuxta hos duos modos: exemplũ cum zere, הֵסֵבּוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן Reduxerũt ad me arcam 1. Reg. 6. וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה Et eleuatio flammæ cœpit: Iud. 20. Exemplũ cum pathah, הֵמַּסּוּ liquefecerunt, הֵמַּצָּה li- quefecit. Reliquæ uero personæ præte riti omnes insequuntur normam quie- scentiũ in ain, nisi quod huius ordinis uerba dagessantur, ut הֲסִבּוֹתָ אֶת לִבָּם Conuertisti cor eorũ: 3. Reg. 18. נְהֲזִבּוֹתִי בְּבוֹר כַּפָּי Purificaui in mũdicia manus meas: Iob 9. Quiescentia uero in ain ra phantur seu carent dages: ut הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי Reduxisti reduxi, &c. 4

Participiũ præsens habet mem cum zere ut quiescentia in ain. Est tamen discrimen aliquod inter hæc & illa uer- ba: quia quiescentia in ain habent hi-

rec sub pe, ut מֵקִים erigens, מֵשִׁיב re/
ducens. Illa uero habent zere, ut מֵסֵב
בֵּלִי Reducens uasa: Ier. 21. מֵחֵל לְהָרֵעַ.
Incipiens malignari: Ier. 25. Porrò re/
liquæ personæ habēt dages, ut מְסִבִּים
reducentes, מְסִבָּה reducens. Quiescen
tia autem in ain habent raphe seu ca/
rēt dages, ut מְשִׁיבָה מְשִׁיבִים Redu/
cens reducentes. Paul habet mem cum
schurec ut semp habere solet: exemplū
מוּסָב reductus seu gyratus: & in aliȷs
psonis habet dages, ut ; מְסַבָּה מְסַבִּים
מְסַבּוֹת שֵׁם Conuersas nomine: Num.
32. Quiescētia uero in ain carent dages:
ut מוּשָׁבִים reducti. מוּשָׁבָה reducta,
&c. 5 Infinitiuus habet he cameza
tum sequente zere, ut הָמֵק בְּשָׂרוֹ de/
fluendo carnem illius: Zach. 14. Ve/
nit quoq; cum literis בבלם in illa for/
ma, hoc est, cum zere, ut לְחֵחַל ad in/
cipiendū, לְהָרֵץ ad attenuandum: Ve/
rum

tum hic, בִּתַּת לְחָרֵץ Contriuit ad atte
nuandum: 2. Paralip. 32. eſt infinitiuus
de cõiugatione niphal, iuxta mentem
Rabi Iacob filij Eleazari. At Rabi Da
uid Kimhi putat eſſe de hac cõiugatio
ne, ut ſit idem quod לְחָרֵץ habente pe
poal punctum zere, licet quieſcentia in
ain hanc formam non habeãt, ſed cum
hirec punctantur, ut לְהָקִים ad erigen
dum, לְהָשִׁיב ad reducendum. Sic im-
peratiuus quoque habet zere, ut הָחֵל
רָשׁ Incipe hæreditare: Deu. 2. Reliquæ
uero perſonæ dageſſantur: ut הָסֵבּוּ re-
ducite, הָסֵבִּי עֵינַיִךְ Reduc oculos tuos:
Cant. 6. הָסֵבְּנָה reducite: & hæc omnia
habent accentum in penult. alioquin
non poſſet ſequi dages. 6 Futurũ
habet ſub literis איתן camez non ſecus
quàm in ordine quieſcentiũ in ain. Di-
ſtinguũtur tamen illa ab iſtis: quia hęc
habẽt in fine zere, ut אָחֵל גַּדֶּלְךָ Incipiã
magnifi-

magnificare te: Deut. 2. יֵקַל יָדוֹ Leuis
erit manus eius: 1. Reg. 6. Quieſcentia
uero in ain habent hirec: ut אָקִים eri-
gam, יָקִים eriget. Et quãdo habẽt uau
conuerſiuum, mutant zere in ſægol: ut
וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן Et uoluit lapidem: Gen.
29. וַיָּדֶק לְעָפָר Et cõtudit in puluerem:
4. Reg. 23. Et in hoc non differunt à
quieſcentibus in ain, quemadmodum
ſuo loco ſcripſimus. 7 Inuenitur
quoq; alia forma, in qua literæ איתן ha
bent pathah ſequente dages: ut וַיַּסֵּב
אֱלֹהִים Et reduxit deus: Exo. 13. כִּי תַתֵּם
דְּרָכֶיךָ Quia perficies uias tuas: Iob 35.
Inuenitur etiam וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם Et uer-
terunt facies ſuas: Iud. 18. וַיַּסֵּבּוּ אֶת אֲרוֹן
Et reduxerunt arcam: 1. Reg. 5. ubi Sa
mech & beth dageſſantur præter mo-
rem ſuum, cum non ſit conſuetudo ut
ueniant duæ dageſſatæ literæ ad deuo
randum unam literã: unde regulariter

ſic

ſic dici debuerat וַיָּסֵבּוּ Porrò fœmini-
nũ plur. habet ſcheua: ut וַתְּחִלֶּנָה שֶׁבַע
שְׁנֵי Et cœperũt ſeptem anni: Gen. 42.
& ſimilia illi. 8 Cõiugatio Hophal
habet in præterito literam he puncta-
tam cum ſchurec, ut הוּסַב reductus eſt:
de quibus iam mentionem fecimus in
ain. Aliæ uero perſonæ à tertia ſingula
ri maſcul. habent dages, ut הוּסַבּוֹתָ
reductus es, הוּסַבּוֹתִי reductus ſum,
&c. Quieſcentia autem in ain non ha-
bent dages, ut הוּשַׁבְתָּ Conuerſus es,
הוּשַׁבְתִּי conuerſus ſum, &c. Futurum
formatur duplici modo. In uno literæ
איתן habent ſchurec, ut לֶחֶם יוּדָק pa-
nis comminuetur: Iſa. 28. יוּחַן רָשָׁע Mi
ſericordia fiet impio: Iſa. 26. Attamen
frequentius habẽt tria puncta ſequen-
te dages, ut יֻכַּת שַׁעַר Cõteretur porta:
Iſa. 24. לָעֶרֶב יֻכַּתּוּ ad ueſperam ſucci-
dentur: Iob 4. Coniugationem hith-
pael

pael iam summarie perstrinximus in coniugatione piel, ideo non est opus ut denuo illam repetam.

Fundamentum XIII in quo declarantur aliquæ regulæ uerborum quæ sunt de ordine compositorum.

SCRIPSIMVS iam à principio orationis primæ, fundamenta ordinũ esse sex, quę hucusq; explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui componũtur ex memoratis sex ordinibus, tam & si non sit opus ut tempus teram in illis, cum quisq; illorum obseruet formam duplicis ordinis unde componitur. Exemplum. Hęc radix נָטָה inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun & ex quiescentibus in lamed he, ita ratione nun seruat formã huius uerbi נָגַשׁ appropinquauit, & ratione he insequitur normam uerbi גָּלָה hoc est, ubicunque solet deficere litera

nun

nun in uerbo נָגַשׁ uel ubi ſolet quieſcere litera he in uerbo גָּלָה ibi quoq; deficit litera nun & qeſcit litera he in uerbo נָטָה Excipitur imperatiuus. Nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis גַּשׁ appropinqua, גְּשׁוּ appropinquate, nun reiecto, non poteris dicere à נָטָה in imperatiuo טֵה טוּ ſed נְטֵה inclina, נְטוּ inclinate. Pariformiter à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus in coniugatione piel גַּל reuela, צַו impera, cum defectu he: ſed non poterimus ſic dicere à נָטָה in imperatiuo נַט inclina. 2 Porrò ordo quieſcentium in extremitatibus habet tres ſpecies: prima habet uerba quorũ pepoal eſt aleph & lamedpoal he: ut אָבָה uoluit, אָפָה coxit: in quibus uerbis aleph ſeruat normam quieſcentium in pe aleph, he uero inſequitur formam quieſcentiũ in lamed he. Secunda ſpecies complectitur uerba quorũ pepoal

eſt

eſt Iod & lamedpoal aleph, ut יָרֵא ti-
muit, יָרֵאתָ timuiſti,&c. Deſinit autem
hæc ſpecies in zere iuxta formam פָּעַל
Porrò in tertia ſpecie ſunt uerba quo-
rum pepoal eſt Iod & lamedpoal he:
ut יָרָה iecit, יָרִיתָ iecisti,&c. ubi Iod in
utraq; ſpecie ſequitur formā quieſcen-
tium in pe Iod more uerbi יָשַׁב id eſt,
ſedit: Aleph uero imitatur formā quie-
ſcētium in lamed aleph iuxta formam
uerbi קָרָא clamauit. Sic he tenet for-
mam quieſcentiū in lamed he, hoc eſt,
imitatur formam uerbi גָּלָה reuelauit,
exceptis infinitiuo & imperatiuo, qui
integri ueniunt, literam pepoal retinen-
tes: ut in infinitiuo à יָרֵא timuit, dices
יְרֹא uel יְרָא timere: & cum literis בכלם
1.Reg.18. לירוא מפני דוד ad timendū
à facie Dauid. In imperatiuo יְרָא אֶת
יְהוָה Time dominum: Prouer.24. יִרְאוּ
מֵיְהוָה Timete à domino: Pſal.33. אַךְ

יְראוּ אֶת יְיָ קְדוֹשָׁיו Attamen timete dominum ſancti eius: pſal. 34. ubi aleph quieſcit (nam uox ſchurec hæret ad literam res) quo diſcrimen ſit inter iſtā uocem & inter uerbum רָאָה uidit, de quo dicitur כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי Quoniam non uidebit me homo & uiuet: Exo. 32. Sic à יָרָה dicitur יָרֹה יִיָּרֶה Sagittando ſagittabitur, ſeu lapidando lapidabitur: Exo. 19. Et cum literis בַּבְּלַם pſal. 11. לִירוֹת בְּמוֹ אוֹפֶל Ad ſagittandum ſeu iaciendū in eos obſcuritatem.

3 Regula. Omnes ſpecies ordinum cōpoſitorū quos hactenus commemorauimus, nunquam ueniūt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo, exceptis his duabus radicib. יָצָא egreſſus eſt, נָשָׂא tulit ſeu leuauit, quæ ueniunt cum defectu pe. Exemplum de primo, צֵאת exire, בְּצֵאת in exeundo &c. In imperatiuo, צֵא egredere,

te, צְאוּ exite, &c. Sic de altero dicitur שְׂאֵת Tollendo ſeu leuando, בִּשְׂאֵת in tollendo ſeu dum tolleret &c. In imperatiuo, שָׂא tolle, שְׂאוּ tollite, &c. Futura in his uerbis ſic formantur: à יָרֵא timuit, dicitur אִירָא timebo יִירָא timebit, &c. Et à יָצָא exiuit אֵצֵא egrediar, יֵצֵא egredietur, &c. Item à יָרָה iecit אִירֶה iaciam, יִירֶה iaciet, &c. & cũ defectu he, אִיר iaciam, יִיר iaciet, &c. iuxta formam, וַיִּיף בְּגָדְלוֹ Et pulchrefactus eſt in magnificentia ſua: Eze. 31.

4 Porrò ordo deficientium in extremitatibus non inuenitur niſi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito defectũ patitur poſterioris nun, ut נָתַתָּ נָתַתִּי dediſti, dedi: in imperatiuo uero & futuro deficit nun primum, ut תֵּן da, אֶתֵּן dabo, יִתֵּן dabit, &c. Proinde in infinitiuo nonnunquam deficit utraq; extremitas, ut אָחֵל תֵּת Incipiã dare: Deu. 2.

Coniugatio uerbi נָתַן

בְּתֵת יְיָ In dando dominum, siue cum daret dominus: Num. 22. Quod quidem sic scribi debuerat בְּתֶנֶת iuxta hāc formam, בְּגֶשֶׁת in appropinquando. Inuenitur quoq; præteritum eiusdem uerbi deficere in utraque extremitate, nēpe in dictione וְאוֹיְבַי תַּתָּה לִּי Et inimicos meos dedisti mihi: 2. Reg. 22.

Verba quadrata ¶ 5 Ordo autem quadratorum uerborum, hoc est, quæ quatuor constant radicalibus literis, ut est, וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק Et oblectabit se infans: Isa. 11. componitur ex quiescentibus in lamed & ex duplicatis, caditq; he lamedpoal & duplicatur pe & ain. Sic quoq; inuenitur תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי Lege tua oblectaui me psal. 119. Vtrunq; exemplū est de coniugatione piel. In coniugatione uero pual, עַל בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ Super genua oblectabimini: Isa. 66. Et in hithpael, בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע In præceptis tuis oblectabo

lectabo me: psal. 119. Inueniũtur etiam duæ radices quatuor distinctarum radicalium literarum, hoc est, in quibus nulla litera duplicatur, & hæ sunt בַּרְבֵּל & בִּרְסֵם Exẽplũ: יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר Demolietur eam aper de silua: psal. 80. וְדָוִיד מְכֻרְבָּל Et Dauid indutus: 1. Par. 15

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum quæ in hac forma ueniũt, duplicaturq́ in eis pepoal post lamedpoal, ut à גָּלַל dicitur וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים Et uoluã te de petris: Iere. 21. Sic à קָלַל Eccles. 10. וְהוּא לֹא פָנִים קִלְקַל Et ipsum non leuefecit seu limauit facies. Et item à סָלַל habes Prouer. 4. סַלְסְלֶהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ Exalta eam & eleuabit te: Prouerb. 4. & alia his similia. Omnia autem huiusmodi uerba non inueniuntur nisi in coniugatione piel. Exemplũ de quiescentibus in ain, הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר Ecce dominus

mutabit ſeu trãſferet te translatione ui
ri: Iſaiæ 22. cuius prima radix eſt טִיל
Hinc eſt illud וַיָּטִילוּ אֶת הַכֵּלִים Et pro
iecerunt uaſa: Ionæ 1. Hinc quoq; na/
ſcitur illa coniugatio quam grammati/
ci uocant quadratam, nempe quæ du/
plicat lamedpoal, ut à שׁוֹב fit מְשׁוֹבֵב
conuertens, & à קוֹם ſurrexit, מְקוֹמֵם
erigens. Verum iam probauimus ea
uerba eſſe de cõiugatione piel, nec diu/
tius hic ſiſtendũ cenſemus. 7 Ver
Verbũ quinq; literarũ eſſentialium bum quinq; literarum eſſentialiũ non
inuenitur niſi unum, nempe חֳמַרְמַר ut
חֳמַרְמְרוּ מֵעַי turbata ſunt uiſcera mea:
Thren. 2. Et in pauſa, פָּנַי חֳמַרְמָרוּ Fa
cies meæ conturbatæ ſunt, ſeu fletu ſor
didæ factæ ſunt: Iob 16. Duplicatur au
tẽ in hoc uerbo ain & lamed poſt tres
radicales literas. Nam radix eius eſt,
חָמַר id eſt, lutoſum ſordidum ſeu tur/
batum fuit. Hæc uero לִבִּי סְחַרְחַר Cor

meum

meum fluctuat ſeu inſtabile uagatur: pſal. 38. item חֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ peruerſa eſt uia: Prouerb. 15. ſunt nomina adiecti- ua, ſicut & illa, יְרַקְרַק flauus, אֲדַמְדָּם rufus, Leuit. 13. s Inuenitur quoq; uerbum unum ex quieſcentibus in la- med he, conſtans quinq; radicalibus literis, nempe, יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם Pul- chrior factus eſt præ filijs hominum: pſal. 45. cuius radix eſt יָפָה duplicatq; in ea pe & ain, & eſt de coniugatione kal: ſed חֳמַרְמַר eſt de coniugatione pu al, tam & ſi nihil referret ſi ipſum coniu garemus iuxta formã parentis ſui, hoc eſt, in piel: dicendo חִמַרְמַר חִמַרְמַרְתָּ. Sic enim aiunt grammatici quod om- nis radix quæ in parente ſeu actiua uo ce inuenitur coniugari, poteſt quoq; & in paſſiua uoce inflecti, & ecõuerſo, ut יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם accipiatur queſo pau xillũ aquæ: Gen. 18. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע,

Et quoniā dabitur aqua super semen: Leuit.11.quæ ambo sunt de cōiugat.hophal: ergo poterimus ea quoq; cōiugare iuxta normā parētis sui,id est,hiphil & dicere הִלְקִיחַ tulit,הִנְתִּין cōtulit. 9

In hūc itaq; modū si inueneris uerbū unū in aliqua certa cōiugatiōe, poteris ipsum cōsequēter inflectere per totam illā cōiugationē:ut à הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו Lætificasti omnes inimicos eius:p̃s.89. poteris in hiphil formare participiū p̃sens, uidelicet,מַשְׂמִיחַ Lætificās,& participiū præteritū,מוּשְׂמַח lætificatus,& infinitiuū atq; imperatiuū הַשְׂמַח lętificare,uel הַשְׂמִיחַ exhilara & exhilarare: & futurū,אַשְׂמִיחַ lætificabo . יְיָ אלהינו אותנו יַשְׂמִיחַ על יד עבדו משיח אמן dominus deus noster lętificet nos per manum serui sui moschiæ, Amen.

Finit pars prima , quæ agit de uerbis: nunc de nominibus.

Declarat

DECLARAT oratio tertia uarias formas & מִשְׁקָלִים id est, ponderationes nominũ perfectorum, diuiditurq́ʒ instar priorum orationum in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum: in quo explicatur quid significetur per dictionem מִשְׁקָל & quomodo nomina soleant ponderari.

IAM scripsimus in oratione prima fundamento tertio, quod grammatici consueuerint ponderare unãquãqʒ radicem iuxta pondus seu formam huius dictionis פעל Quemadmodum autem agunt in uerbis sic quoqʒ faciũt in nominibus. Exemplum. hoc nomen אֶרֶץ terra, ponderãt seu exigunt iuxta formã פֶּעֶל Et חָכָם id est, sapiens, ponderatur iuxta formam פָּעָל Similiter Ponderatio nominum

 ea

ea nomina quæ habent à fronte uel à calce additionem literæ, habent ſimilem ponderationem: ut מִשְׁמַר id eſt, cuſtodia, exigitur ad formam מִפְעַל & זִכְרוֹן id eſt, memoria, ad formā פִּעְלוֹן Sic תִּפְאֶרֶת ponderatur per תִּפְעֶלֶת &c.

2 Idem ſentiendum de nominib. quæ deriuantur ab ordinibus defectiuorum & quieſcentiū. Nam & illa exiguntur ad formam dictionis פעל hoc eſt, ut me intelligas: quando deficit aut quieſcit litera à nomine, tunc quoq; iuxta formam illam deficit uel quieſcit litera una à dictione פעל Exemplum, מַטַּע plantatio, מַשָּׂא onus, ut in his dictionibus deficit litera una radicalis, ſcilicet nun, & addit̄ à capite litera mem, ſic pondus illarum, iuxta quod exiguntur, nempe מַעַל caret prima radicali uidelicet פ & ſuſcipit additionē literæ מ; Idem obſeruandū in מַשָּׁרָה id eſt, obſeruatio.

ſeruatio, & מַתָּנָה donatio, quæ pro ſuo pondere habent dictionem מַעֲלָה In his enim omnibus deficit pepoal, additurq́ꝫ à fronte litera mem, & à fine accedit he fœminina litera, ſaltem in duobus poſterioribus exēplis. 3 Idem quoqꝫ fit in quieſcentibus in pe Iod, ut שֵׁנָה ſomnus, דֵּעָה ſcientia, עֵצָה conſiliū, in quibus omnibus deficit Iod pepoal, & accedit in fine he litera fœm. iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quieſcentium in ain: ut אוֹר lux, יוֹם dies, quorū מִשְׁקָל ſeu forma eſt פוֹל Idem iudicium eſt de סִיר olla, קִיר paries, quæ habent פִּיל pro ſuo pondere: & זָר alienus, צָר tribulator, habēt פָּל pro ſuo miſcal. 4 Haud diſſimilis ratio eſt in illis quieſcentibus, quādo habent literam aliquam ſuperadditā, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuerſorium, quæ ſunt de forma מָפוֹל Et תַּבְנִית ſimilitudo

tudo, תַּרְמִית deceptio, habent formā פַּעְלִית Sic de omnibus nominibus omnium ordinum agitur. Verum hic diligenter aduertendum eſt, quando huiuſcemodi formas conſtituis, ut ſcias quę litera ſit radicalis & quę miniſterialis, ne forte impingas, & præſertim in uerbis: exempli gratia, מוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת Inuenio ego amariorem morte: Eccleſ. 7. cuius miſcal eſt פּוֹעֵל nam eſt participium præſens de coniugatione kal, à radice מָצָא inuenit: at מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו id eſt. educens uentum de theſauris ſuis: pſal. 135. illius radix eſt יָצָא exiuit, & eſt in hoc loco participiū præſens de coniugatione hiphil, iuxta formā & miſcal מוֹעֵל &c. 5 Idem nunc obſeruandum in nominibus, ut מַפַּל בַּר Quiſquiliæ frumenti: Amos 8. quod habet formam huius, מַקַּל יַד baculus manus: Eze. 39. Eſt autem מַפַּל

ex

ex defectiuis in pe nun, habetq́ super-additam literam mem: sed מַקָּל est ex integris, estq́ mem litera essentialis: sicut & in simili casu מָקוֹם id est, locus, habet formam שָׁלוֹם id est, pax: sed מקום est ex quiescentibus in ain, & שלום ex perfectis. Et hęc quidem tam in regimine quam in plurali numero inter se, quātum ad formam attinet, nullam habent differentiā, sed ut horum puncta sic quoq; illorum mutantur, quemadmodum id latius explicabimus, de singulis in suis quibusq́ locis & fundamentis loquuturi.

Fundamentum secundum: in quo declarātur causæ ob quas puncta in nominibus mutantur, & quæ sint puncta mutabilia atq; in quæ mutētur.

SCIENDVM itaq; causas, quæ nomina in punctis mutant, esse quatuor, & harum signum est סרב״ר id est, סְמִיכוּת regimen, רִבּוּי pluralis numerus

rus, נְקֵבִיוֹת fœmininus casus,& בְּנוּיוֹת affixorum subiunctio. Pũcta uero seu uoces quæ in nominibus mutationem admittunt sunt quatuor, uidelicet camez, zere, sægol & holē. Quin & scheua est quasi unum ex illis, non tamen annumeratur illis, quia non continetur in summa uocalium, quemadmodum declarabitur in tractatu cantici.

Voces mutabiles

¶ 2 Mutatur autem zere & camez ferè semper in scheua,& præsertim quan do ponuntur sub prima litera. Quãdo uero scribuntur sub secunda litera: migrant in pathah: exemplum: à דָּבָר in regimine dicis, דְּבַר יְיָ uerbum domini: Gen. 15. Et à זָקֵן in construct. זְקַן בֵּיתוֹ Senex domus suæ: Gene. 24. Sic cum quibusdam affixis sing. numeri. Mutantur quoq; in scheua cum aliquibus affixis plur. & in constructione, ut singula hæc infra conspicies fundamento

septimo

ſeptimo. 3 Regula : Omne no-
men perfectum cuius uocale primum
eſt camez, migrat in omnibus memo-
ratis mutationibus in ſcheua. Idem iu
dicium eſt de nominibus quorum pri-
mum uocale eſt zere. Eſt tamen diſcri-
men aliquod inter camez & zere, quia
camez mutať in omni nomine in ſche
ua, quæcũq3 fuerit uox ſecunda: ſed ze-
re non mutatur niſi quando uocale ſe-
cundũ fuerit camez. 4 Exemplum
quando uocale primum eſt camez : ut
זָקֵן קָצִיר גָּדוֹל דָּבָר ab his dices in con
ſtructione ſingulari, דְּבַר uerbum, גְּדוֹל
magnus, קְצִיר meſſis, זְקַן ſenex: & cũ
affixis, זְקֵנוֹ קְצִירוֹ גְּדוֹלוֹ דְּבָרוֹ Et in plu
rali דְּבָרִים גְּדוֹלִים קְצִירִים זְקֵנִים Et cum
affixo דְּבָרָיו גְּדוֹלָיו קְצִירָיו זְקֵנָיו Sed
in regimine plurali habent ſub prima
hirec, ut דִּבְרֵי גִּדְלֵי קִצְרֵי זִקְנֵי cuius ra-
tionem tibi aperiam in fundamento ſe

xto. 5 Ea uero quorum uox prima
eſt zere,ut eſt לֵבָב cor,עֵנָב botrus,שֵׂעָר
crinis,& his ſimilia,mutant quoq; zere
in ſcheua in hunc modũ,לְבַב עְנַב שְׂעַר
& cum affixis, לְבָבוֹ cor eius, עְנָבוֹ uua
eius, שְׂעָרוֹ pilus eius: & in plur. עֲנָבִים
לְבָבִים &c. At quando uocale ſecun-
dum non eſt camez, zere quod eſt in
capite nominis non mutatur, ut אֵפוֹר
humerale, אֵבוּס præſepe: & in regimi
ne, אֵפוֹר בַּר humerale lini: 2. Reg. 6.
אֵבוּס בַּר Præſepe uacuitatis: Prouerb.
14. אֵפוֹרוֹ humerale eius, אֵבוּסוֹ præ-
ſepe eius. Idem ſentiendum de ſingu-
lis quatuor memoratis mutationibus,
in quibus iſta forma,quantum attinet
ad puncta, nullã habet mutationem.
6 De his uero nominibus, quorũ
ſecundũ uocale eſt ſægol, iam nõ dicã,
ut eſt סֵפֶר liber עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב her-
ba,& ſimilia, ſed explicabuntur ſund.
ſequenti

ſequenti. Inueniũtur quoq; pauca cum quatuor punctis, hoc eſt, cum duplici zere, ut הֵילֵל בֶּן שָׁחַר Lucifer filius auroræ: Iſa. 14. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ Orbis & qui habitãt in eo: pſal. 24. Et hæc non inueniũtur in plurali neq; cum affixis. Sed תֶּבֶל הוּא Scelus eſt: Leui. 18. quod ſignificat תּוֹעֵבָה abominationem, habet ſex puncta: & pro ſigno utriuſq; ſint tibi iſta, אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי אָרֶץ Quatuor ſunt parua terræ: Prouerb. 30. שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא יְיָ Sex iſta odit dominus: Prouer. 6. Prudens intelligit quid per hæc uelim. 7 Proinde pauca inueniuntur quorum primum uocale eſt camez & ſecundum ſægol, ut אָוֶן uanitas עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors. & ſimilia: & in illis omnibus eſt ainpoal uau, & idcirco æquum eſt ut talia ponantur in numero quieſcentium in ain uau, ut declarabimus oratione 4. fundamento. 4

& ſigno quarto. 8 Nota etiam q̊d uocale ſecundum nunq̄ʒ mutatur niſi quando fuerit camez uel zere: talia em̄ nomina in regimine ſingulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plur. in ſcheua, ſicut & cum quibuſdam affixis plur. quemadmodum id declaraturi ſumus fundamento 7. Sed in reliquis mutationibus non mutantur regulariter, ſicut ſupra ſcripſimus.

Fundamentum tertium, in quo declarantur nomina quæ habent ſægol.

NOVERIS nunquam inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum ſit ſægol, quin & ſecundum uocale ſit ſægol, ut ſunt בֶּגֶד ueſtis, קֶבֶר ſepulchrum, חֶסֶד pietas & ſimilia. Et forma illa nominum excedit reliquas formas nominum, uocātur q̄ʒ nomina ſex punctorum, & habent ſemper accentum millel, hoc eſt, in penultima, nec mutantur

tantur in regimine ſingulari uniuerſa-
liter: ut בֶּגֶד פִּשְׁתִּים ueſtis linorum: Le
uit. 13. חֶסֶד אֵל miſericordia dei: pſal. 52.
Sed cum affixo ſingul. uertitur ſægol
primum in hirec & ſecundum in ſche-
ua, ut בִּגְדוֹ ueſtis eius, קִבְרוֹ ſepulchrũ
eius, & alia his ſimilia. 2 Hic etiam
aduertendum quando litera prima eſt
una ex gutturalibus, tũc migrat ſægol
primum in pathah, ut חַסְדוֹ miſericor
dia eius, עַבְדוֹ ſeruus eius &c. Inueni-
unt tamen & alia multa quę in hoc ca
ſu habent pathah, etiam quando pri-
ma non eſt gutturalis, ut à רֶגֶל dicitur
רַגְלוֹ pes eius, & à גֶּפֶן גַּפְנוֹ uitis eius,
& ſimilia. In reliquis autem mutatio-
nibus omnia iſta nomina inſequuntur
normam nominũ camezatorũ. Nam
ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דִּבְרֵי דְּבָרָיו Sic
à בֶּגֶד dices, בְּגָדִים ueſtes, בִּגְדֵי ueſtes,
בְּגָדָיו ueſtes eius, & cætera. Et ab חֶסֶד

fit חֲסָרִים חַסְרֵי חֲסָרָיו 3 Scias etiā quædā nomina inueniri cum ſex pun/ ctis,quæ interdū habent tantū quinq; puncta, quale eſt נֶדֶר uotum, quod quinquies inueniť habere quinq; pun/ cta, & extra illa loca ſemper habet ſex puncta. Sic שֶׂכֶל intellectus ſeu inge/ nium,in quinq; locis inuenitur habere ſex puncta,& extra loca illa ſemper ha bet quinq; puncta in hunc ſcilicet mo/ dum שֵׂכֶל Sunt deniq; & alia multa quæ hic exceptionē habent,& illa poſ/ ſunt cognoſci ex annotatione מַסוֹרֶת & nos citabimus hæc omnia cum ſuis exceptionibus in æditione noſtra ma/ gna,quam ſecundo incœpimus,occaſi/ one ſumpta ex מסורת 4 Inueni/ untur etiam nomina quę ſemper ueni/ unt cum quinq; punctis, ut ſunt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba & ſimi/ lia. Sed nunquam inuenitur aliquod nomen

nomen cuius primum uocale ſit ſægol & ſecundum zere. 5 Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habẽt ſex puncta ſiue duplex ſægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando uel quæ ſemper quinq; conſtant punctis: uno modo quando ueniunt in pauſa, hoc eſt, ſub athnah aut fine ſententię: tunc enim ea quæ ſex habent puncta mutant ſægol primum in camez: ut הוּא יִהְיֶה לִּי עָבֶד Ipſe erit mihi ſeruus: Gene. 44. Sic: וְעֵרוֹם יְכַסֶּה בָּגֶד׃ Et nudum operiet ueſtimento: Ezech. 18. & alia his ſimilia. Sunt præterea quæ etiam cum accentu zakeph mutantur: ut מְתַחֲרֶה בָאָרֶז Æmularis cedrum: Ierem. 22. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnahta & fine ſententiæ non mutantur, ut מֶלֶךְ rex, תֶּבֶן palea, & illis ſimilia. Verum בֶּסֶת ubiq; unum punctum mutat, ex-

cepto illo loco, נֶחְפָּה בַכֶּסֶף Opertus quasi auro, ubi sub pausa Athnah retinet sægol. Et quidem huius rei rationem facile possemus reddere, sed temporis augustia id nos prohibet. Rursum illa quæ quinq; scribūtur punctis, nunquam habent in pausa kamez.

6 Alio modo in hoc differūt quod ea quæ sex habent subnotata puncta, in affixione singulari interdum habēt hirec & interdum pathah, sicut id supra indicauimus: sed illa quæ scribuntur cum quinq; punctis, semper habēt hirec: etiam si cōstent ex gutturalibus literis, nec sic mutatur hirec, saltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plur. עִשְׂבוֹת הָרִים herbæ montium: Prouerb. 27. Sic ab עָקֵב fit עִקְבוֹת מְשִׁיחֶךָ Vestigia Christi tui: psal. 89. Quæ uero mutantur, mutantur in sægol, ut חֶלְקוֹ pars eius:

עגלו

עֶגְלוֹ uitulus eius: חֶלְבּוֹ adeps eius. Idē obſeruatur in regimine plur. ut חֶלְקֵי partes, עֶגְלֵי uituli, &c. Per hunc igitur modum poteris iſta diſcernere ab illis.

7 Et nota quod omnia iſta, tam quæ ſex conſtant punctis quàm quæ quinq;, quando pro lamedpoal habēt heth uel ain, migrat ſægol alterum in in pathah, ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע ſeptem, & alia his ſimilia. Quod ſi ainpoal fuerit heth uel ain, mutatur utrunq; ſægol in pathah: ut נַחַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר ſtultus, נַעַר puer, & ſimilia. Sed פַּחַם pruna, גַּחַל carbo כַּחַשׁ mendax, hæc ſunt de forma dageſſatorum, quod hinc dignoſcitur, quia non mutantur in plur. numero: Nam dicitur גֶּחָלִים בָּעֲרוּ Carbones exarſerunt: pſal. 18. בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mendaces. Iſa. 30. 8 Sed & hoc notandū, quod iſta omnia ſunt מִלְּרַע

Hæc diligenter aduertēda

hoc eſt, habent accentũ in ultima: quæ uero pathãtur illa ſemper ſunt מִלְעֵיל hoc eſt habent accentum in penult. ſicut illa quæ habent ſex & quinq; puncta. Et in hoc quoq; illa diſcernuntur ab his quæ conſtant duplici kamez, nã ea ſemper ſunt מִלְרַע ut זָהָב aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene, quia eſt regula notatu digna.

Fundamentum quartum: in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox eſt holem.

SCIENDVM quãdo uocale primũ in aliqua dictione eſt holem, illud in affixorum ſubiunctione ſingulari, & in plurali, atq; in regimine plur. mutatur in hatephkamez, ſed hac conditione quod uox ſecunda ſit ſægol & non alius punctus: ut אֹזֶן auris, קֹדֶשׁ ſanctitas, חֹדֶשׁ menſis, & ſimilia: hinc enim dicitur אׇזְנוֹ auris eius, קׇדְשׁוֹ חׇדְשׁוֹ & אׇזְנַיִם אׇזְנֵי & cum affixis אׇזְנָיו aures eius

eius & cætera. At in regimine ſingulari nunquam mutantur,ut אוֹזֶן אַהֲרוֹן auris Aharon:Exo.28. קֹדֶשׁ יְיָ Sanctitas domini:Leuit. 19.& ſimilia. 2 Potiſſimum autē in perfectis neceſſe eſt ut uox ſecunda ſit ſægol, alioquin in quieſcētibus in lamed he mutatur etiā holem quando uocale ſecundum non fuerit ſægol, quod ſuo loco declarabimus,nempe in oratione quarta,fundamento 9.ſigno tertio. 3 Porrò quando in perfectis uox ſecunda non eſt ſægol,ut in his, אוֹצָר theſaurus, כּוֹכָב ſtella, עוֹלֵל infans,& ſimilibus,holem q̊d eſt in capite regulariter non mutatur: camez uero aut zere quod eſt in calce, qualiter illud mutetur iam ſignaui in fundamento ſecundo, ſigno ſecundo. Scripſi etiam paulo ſuperius in nominibus quę ſex conſtant punctis,fundamento tertio, ſigno 7. quod propter

 beth

heth uel ain ſægol poſterius migret in pathah: & hæc eadē regula hic quoq; locum habet: nam ab אורח & כובע dices אָרְחוֹ ſemita eius, כֻּבְעוֹ galea eius, &c. Quando aūt ainpoal eſt una ex literis gutturalibus,tunc migrat hateph kamez ſub ainpoal, & pepoal habet camez: ut ab אהל dicitur אָהֳלוֹ tabernaculum eius: & à תאר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

Fundamentum quintum:in quo declarantur formæ nōminum, quibuſcunq; alijs à iam memoratis conſtent punctis.

AD uertendum præterea quod pauca inueniuntur nomina quorum prima uox eſt ſchurec: exempla, מִנִּים וְעוּגָב Chordæ & organū: pſal. 102. עָגִיל וְכוּמָז Inauris & murenula: Num. 31. Inuenitur deniq; tantū unum q̊d habet hatephcamez, nēpe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן Opus manuū artificis: Can. 7.

Et ſic

Et ſic non reſtāt nobis alia pūcta quę explicemus pręter pathah,hirec & tria puncta, hoc eſt kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus ſatisfacientem,& eſt hæc.Quia enim tria illa puncta ſunt ex minoribus, cōgruū fuit ut ſemper poſt ea ſequeretur dages, de qua re fuſius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autē nomina dagesſata nunquàm mutantur:exempla, אַבִּיר magnificus, כַּבִּיר fortis, גַּנָּב fur, סֻלָּם ſcala.Hinc dices in regimine אַבִּיר הָרֹעִים præcipuus paſtorum:1.Reg.21. כַּבִּיר כֹּחַ Robuſtus uirtute:Iob 36.Et in ſtatu affixorū: אַבִּירוֹ magnificus eius, כַּבִּירוֹ robuſtus eius.Sunt tamen pauca quæ excipiuntur ab hac regula mutationē admittentia. 2 Nota etiā quod nomina à capite ſcheuata, nunquam mutāt illud ſcheua,ut דְּבַשׁ mel, גְּבִיר uir, זְאֵב lupus, חֲמוֹר aſinus, גְּבוּל

Dageſſata nō mutantur

terminus

terminus,& his ſimilia, in quibus ſcheua nunq̄ mutatur. Quod autem inuenitur Cant. 4. אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי id eſt, comedi fauum meum cum melle meo: putant illud aliam habere formã, ut nulla eſt forma nominũ quæ à communi regula non patiatur aliquam exceptionem. De quibus ampliorem faciemus mentionem in præfatione libri compoſitionis. Vide ibi. 3 Præterea ſciendum quod uox quæ illico poſt ſcheua uenit nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez, cuiuſmodi ſunt כְּתָב ſcriptura, יְקָר honor, & his ſimilia. At iam explicuimus in fundamento 2. ſigno ſecundo quo pacto mutetur camez. Porrò quãdo iſta nomina, de quibus hic agimus, ueniũt in regimine plurali; uertitur ſcheua capitale in hirec, ut כִּתְבֵי ſcripturæ, יִקְרֵי honores: quorũ rationẽ oſtẽdem⁹ in ſequẽti fundamẽto.

Fundamentum

Fundamentum ſextum : in quo ſit mentio de his quæ conducũt ad noticiam affixorũ nominum.

NON inutile uiſum eſt, ut præmittam tibi regulam unam notabilem, quæ conditionem ſcheua manifeſtet. Nam punctũ illud eſt radix & fundamentum in miniſterio affixorum, præſertim in nominibus pfectis. Itaq; ſciendum, quod nunquam à capite dictionis duo ſcheuain ſimul ſcribuntur, ita ut unum mox cõſequatur alterum. Docuimus etiã paulo ſuperius, in fundamento 2. ſigno 2. quod camez & zere migrãt in ſcheua in capite cuiuslibet nominis. 2 Idem iudicium habetur nonnunquã de eo in medio dictionis. Vnde quodcunq; nomẽ habet ab initio ſcheua, etiam ſi illud ex alio puncto natũ fuerit, puta quod camez uel alius punctus à principio nominis mutetur in ſcheua ratione aliqua quatuor

mutationum

mutationum quas signauimus à capi-
Duo scheua à principio te fundamenti secundi, ueneritq; post
huiuscemodi scheua pūctus camez aut
zere, & inciderit simul causa ad mutan-
dum punctum camez uel zere in pun-
ctum scheua, certe cōcurrent in hoc sta
tu duo scheuain à principio dictionis,
sed impossibile est ut sic pariter mane-
ant, quemadmodum supra scripsimus:
ideo necesse est ut primum migret in
hirec, quoties huiuscemodi inciderit ca
sus. Quod ut clarius intelligas, hęc duo
nomina רְבָרִים זְקֵנִים capias pro ex-
emplo. Quū enim obtinuerint locum
cōstructionis, illico in fine cadit mem,
id quod explanabitur in fundamento
12. huius orationis, & tum necesse erit
ut etiam uoces ipsæ alleuiētur, nempe
ut camez uel zere more suo in scheua
mutentur: quo facto, erunt duo sche-
uain à capite dictionis, dicendumq;
tunc

tunc esset דְבְרֵי זְקְנֵי sed quia id non est possibile, ut illas dictiones sic punctatas proferre queas, mutandum est primum scheua in hirec, dicēdumq́ue, דִבְרֵי זִקְנֵי id est, uerba, senes. 3 Hinc liquet illos errare qui dicunt in thalmud זְכָרִים אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לְזָכְרֵי כְהֻנָּה quia à זְכָרִים fit constructiuum זִכְרֵי sicut à דְבָרִים dicimus דִבְרֵי Et quidem ego uidi in una glossarum, quæ sunt de ordinanda oratione, in qua scriptum habetur: dici debet לְזָכְרֵי כְהוּנָה & non לְזִכְרֵי quia זִכְרֵי idem sonat quod זִכָּרוֹן id est, memoria: nunc autem de masculis sacerdotio aptis fit in Mischna mentio. Ad quod ego dico. Non est ullum discrimē inter זִכְרֵי si ipsum formes à זֵכֶר seu זִכָּרוֹן memoria, & inter זִכְרֵי quando est à singulari זָכָר quod est masculus. Nam dicimus à זֵכֶר memoria, זִכְרֵי memoriæ, sicut à בֶּגֶד ueste, בִּגְדֵי uestes:

&

& quemadmodum abſurdum & con/
tra hebraiſmi proprietatē eſſet dicere
בְּגָרֵי ſic minime conuenit ut dicamus
זְבָרֵי 4 Porrò in ſtatu affixorum,
plur. numerus recipit omnia affixa cū
ſcheua à capite dictionis:ut דְּבָרָיו uer/
ba eius, זְקֵנָיו ſenes eius, דְּבָרֶיךָ uerba
tua: excipiūtur illa quæ in fine habent
mem & nun literas, ob quas opus eſt
quadam uocalium alleuiatione. Nam
cum camez uel zere mutetur in ſcheua,
& ſic duo cōcurrāt ſcheuain,ut דְּבְרֵיהֶם
uerba eorum, זְקְנֵיהֶם ſenes eorum, ne
ceſſe eſt ut ſcheua primum uertatur in
hirec,dicaturq́ꝫ דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם &c.

5 In hunc quoqꝫ modum hæc no
mina כְּתָב & יְקָר atqꝫ his ſimilia, quæ
à principio habent ſcheua,quando ue/
niunt ſcribenda in plur. conſtructiuo,
migrat ſcheua in hirec, diciturq́ꝫ כִּתְבֵי
הַקֹּרֶשׁ ſcripta ſanctitatis, יִקְרֵי רוּחַ glo
riæ

riæ spiritus, tam & si hæc exempla non inueniantur in sentētia aliqua biblica, nihilominus sic dicimus per modum coniecturæ.

Fundamentum septimum: in quo explicantur affixorum modi.

IN primis est notandum quod cuilibet nomini decem subiungũtur affixa seu pronomina: & literę quę istud exequuntur officium, sunt sex, comprehendunturq; hoc signo הַבְּנוּיִם Accipe igitur has decem affixiones per ordinem: & quidem à nomine דָּבָר dices:

דְּבָרוֹ	uerbum eius, mas.
דְּבָרְךָ	uerbum tuum, mas.
דְּבָרִי	uerbũ meũ, mas. & fœm.
דְּבָרָם	uerbum eorum.
דְּבַרְכֶם	uerbum uestrum: masc.
דְּבָרֵנוּ	uerbũ nostrũ, mas. & fœ.
דְּבָרָהּ	uerbum eius, fœm.
דְּבָרֵךְ	uerbum tuum, fœm.

דְּבָרָן	uerbum earum.
דְּבַרְכֶן	uerbum ueſtrum,fœm.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus iſtis exemplis habet ſcheua & ſecunda camez, præter ea quæ in fine habent mem uel nun, in quibus camez,quod eſt ſub ainpoal mutatur in pathah: idq; propterea, quod plurib. quàm alia exempla cõſtent uocalibus. Nunc accipe formam affixorũ in plurali numero.A דְּבָרִים uerba dicimus:

דְּבָרָיו	uerba eius:maſ.
דְּבָרֶיךָ	uerba tua: maſ.
דְּבָרַי	uerba mea,maſ. & fœm.
דִּבְרֵיהֶם	uerba eorum.
דִּבְרֵיכֶם	uerba ueſtra, maſ.
דְּבָרֵינוּ	uerba noſtra:maſ. & fœ.
דְּבָרֶיהָ	uerba eius, fœm.
דְּבָרַיִךְ	uerba tua, fœm.
דִּבְרֵיהֶן	uerba earum.
דִּבְרֵיכֶן	uerba ueſtra,fœm.

Vides

3 Vides hic quod in omnibus istis dictionibus litera prima habet scheua, præterquam illæ quæ in fine asciscunt affixum mem uel nun. Illa enim mutant scheua in hirec, quũ duo scheuain à principio dictionis simul stare non possint, quemadmodum in præcedenti fundamento scripsimus. Ponitur q̊q; in omnibus memoratis exemplis Iod ante affixum ipsum ceu signum plur. numeri. 4 Proinde notandum ꝙ affixa quæ nominibus subiunguntur, semper significant possessionem quandam, hoc est, significãt rem ipsam per nomen expressam in illius esse possessione, quem affixum ipsum demõstrat. Exemplum. Quãdo dicis עֲבָדוֹ seruus eius, aut אֲמָתוֹ ancilla eius, significatur seruus aut ancilla huius aut illius. At affixa quæ uerbis subiunguntur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in

patientē transit: ut פְּקָדוֹ uisitauit eum, פְּקָדְךָ uisitauit te, quod perinde est ac si diceres פָּקַד אוֹתוֹ ille uisitauit istum, aut פָּקַד אוֹתְךָ ille uisitauit te, &c. quod tibi aliquanto fusius explicabimus in tractatu affixorum. 5 Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à capite nominum seruiūt, habent pro signo memoratiuo מֹשֶׁה וְכָלֵב Et quoniam propter eas nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus est ut hic quippiam de illis dicam, sed ministeriū earum explicabitur in tractatu officiorum.

Fundamentum octauum: in quo declarantur formæ nominum fœm. generis.

SCIENDUM quod nomina fœm. generis plerunq; terminantur in literam He, & litera mox præcedēs punctatur cum camez: & accentus dictionis cadit in eam literam quæ habet camez

mez: ut צְדָקָה iuſticia, חָכְמָה ſapientia, שִׂמְלָה גְזֵלָה rapina, אֲכִילָה comeſtio: שִׂמְלָה ueſtimentum, עֲבוֹדָה cultus, מְלוּכָה regnum, בְּהָלָה terror, & alia his ſimilia. In regimine uero mutať he in Tau, & camez in pathah: ſed alia puncta manent omnino inconcuſſa, niſi quod ea nomina quæ hanc habent formam פְּעָלָה qualia ſunt בְּרָכָה benedictio, צְדָקָה iuſticia, ſic habent in cõſtructione: בִּרְכַּת יְיָ Benedictio domini: Gen. 38. צִדְקַת יְהֹוָה Iuſticia domini: Deu. 33. Et cum affixis בִּרְכָתוֹ & צִדְקָתוֹ & cætera. 2 Cauſa uero huius eſt, quod camez primum tranſit in ſcheua, quod conſequenter uertitur in hirec, ob cauſam quam iam ſupra fundamento ſexto ſcripſimus. Aliæ autem formæ nihil mutant. Nã dicimus חָכְמַת חָכְמָתוֹ Sic אֲכִילַת אֲכִילָתוֹ & גְּזֵלַת גְּזֵלָתוֹ & alia his ſimilia. 3 Regula. He fœmi-

nina litera duplex habet ſignũ per q̃d cognoſci poteſt. Vnum eſt, quod ſemper habet camez ante ſe. Alterum, ꝙ neceſſario accentus ponendus eſt ſub eam literam quę habet camez, hoc eſt, quod dictio illa habet accentum milra ſiue in ultima. Quod ſi unũ ex his duobus ſignis defuerit, litera he non conſtituet nomen fœmininum, ſed uel eſt ocioſe ſuperaddita aut eſt radicalis: ut
Cognitio he fœm. literæ
קָרָא לָיְלָה uocauit noctẽ: Gen. 1. נַחְלָה
מִצְרָיִם Torrens Ægypti. Num. 34.
אַרְצָה שֵׂעִיר In terram Seir: Gene. 32.
& ſimilia, in quibus accentus nõ eſt in ultima, & præterea in omnibus eis he eſt ſuperadditum, & nomen ipſum eſt maſ. generis. 4 Porrò quando litera eſt radicalis, tunc nomen ipſum eſt de quieſcentibus in lamed he, id quod illic latius declarabimus, & præſertim in oratione quarta, fundamento ſexto,

ſigno

ſigno ſecundo, & tertio dabimus tibi quaſdam regulas quomodo diſcernere debeas he ſuperadditum à radicali.

Fundamentum nonum: in quo declaratur plurale nominum fœm. generis.

NOMINA fœminina in plurali numero ut in plurimum habent in fine literam Tau, & quæ eam præcedit punctatur cum holem & uau quieſcente, ut צְדָקוֹת iuſticiæ, חָכְמוֹת ſapientiæ, & ſimilia. 2 Aliquando autē uau illud ſcribitur & aliquando nō ſcribitur: quod ſcribit' uau plenū, & quod non ſcribitur uau deficiens uocatur ab autore qui fecit הַמָּסוֹרֶת id eſt, librum traditionum ſeu collationum ſcripturę ut תוֹלְדוֹת generationes, quod plurale ubiq; inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi eſt plenum. Sic צָרוֹת id eſt, tribulationes, ſemper inuenitur integre ſcriptum. Hoc uero plurale חָטְאוֹת

id eſt, decreta, in nouem locis repertũ, octies eſt plenum & ſemel deficiẽs. Similiter pluralia maſculina, quæ deſinũt in ים aliquando patiuntur defectum in Iod, ut תַּנִּינִם quod dracones ſignificat, ter deficere inuenitur. Et in uocabulo צַדִּיקִם Iod poſterius quãdoq; inuenit᷑ expunctũ. Et in hũc modũ plurima inueniũtur, quemadmodum id auxiliãte domino indicabimus in æditione noſtra המסורת quam iam non ſemel conteſtati ſumus nos prope diẽm ædituros 3 Sunt quoq; nomina fœm. quæ in ſing. numero habent he fœm. literam, in plurali uero deſinunt in ים more maſculinorum: ut à שָׁנָה annus, dicitur שָׁנִים anni, & à נְמָלָה formica, נְמָלִים & alia his ſimilia. Sicut & nomina maſculina aliquando inueniuntur habere in plurali terminationem fœmininã, ut ab אָב pater, fit אָבוֹת patres

patres: & à בּוֹר puteus dicitur בּוֹרוֹת & similia. Sunt etiam quædam quæ in utranq; desinunt plur. terminationem: ut ab חֲגוֹר cinctoriū, fit plurale חֲגוֹרִים & חֲגוֹרוֹת Sic à דוֹר generatio, dicitur in plur. דוֹרוֹת & דוֹרִים uerum iam contestati sumus nos æddituros libellū unū in quo explicabimus omnes huiusce modi nominū diuersitates, uocabit́q; nomen illius פֶּרֶק חֲבוּרוֹת id est, tractatulus proprietatum.

Fundamentum decimum: in quo declarantur nomina fœminina, quæ in singulari numero desinunt in literam Tau.

SCIENDVM, quemadmodū participium præsens fœm. in coniugat. kal, in singulari numero habet duplicem formam, nempe פּוֹקֶדֶת uel פּוֹקְדָה & frequentius ista forma פּוֹקֶדֶת est in usu quàm alia, id quod suo loco fusius indicauimus, nempe oratione 2. funda

mẽto primo & ſigno quarto, ſic quoq́; nomina fœm. hanc duplicem formam habere inueniũtur, ſed frequentius deſinũt in he quàm in Tau, ſicut id oſtendimus ſupra fundamẽto octauo, & in fundamento ſequenti declarabimus quandam differentiam quæ eſt inter ea. 2 Scias igitur quædam eſſe nomina fœm. quæ in fine habent Tau literam, & mox pręcedens litera punctatur cum ſægol, ut קְטוֹרֶת uapor, שִׁבּוֹלֶת ſpica, & ſimilia, & frequentius talia nomina ſcribuntur cum duobus ſægolin, quę literã tau mox præcedunt, ut אַדֶּרֶת pallium, עֲטֶרֶת corona, & ſimilia. 3 Noueris etiam quod memorata nomina ſolum hanc duplicem habẽt formam, nam uel habent duplex ſægol, uel habent holem præcedente uno ſægol literam tau fœmininam. Idem ſentiendum de nominibus, quæ à fronte admit-

admittunt literam mem, ut מִגְעֶרֶת increpatio, מִשְׁקוֹלֶת ponderatio: aut habent ſuperadditā literā tau, ut תַּחְבּוֹשֶׁת ligatura, תִּפְאֶרֶת ornamentum: & punctus qui eſt ante holem uel ſægol nunquam mutatur, ſiue ueniat poſt eū dages ſiue non. 5 Porrò modum mutationis & punctationis eorum, quando habēt unā ex literis gutturalib. aut quando ueniunt in pauſa, & alia cōtingentia, diſces & intelliges ex nominib. trium literarum, & quæ habent iſtam in punctis formam, hoc eſt, quę habēt holem & ſægol, deſinūtq́ in tau fœm. literam, quale eſt קְטוֹרֶת & ſimilia, inſequuntur normam horum nominum חֹרֶשׁ קֹרֶשׁ uidelicet quod in ſtatu mutationis, holē migrat in hatephcamez: ut קְטָרְתּוֹ incenſum eius, & ſimilia, ut iā fundamento 4. ſcripſimus. 6 Ea uero quæ cōſtant duplici ſægol, ut ſunt

אדרת

עֲטֶרֶת אַדֶּרֶת imitantur formam nominum habentium ſex puncta : de quib. ſcripſimus in fundamento 3, & 4. Scias tamen quod ſægol primum nunq̃ uertit̃ in hirec ſed duntaxat in pathah ut עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, &c. iuxta formam רֶגֶל רַגְלוֹ & ſimilium.

Fundamentum undecimũ: in quo declaratur quo pacto affixa ſubiungantur nominibus fœm. generis, deſinentibus in he uel tau, & quale inter ſe habeant diſcrimen.

NOTANDVM quod ea nomina quę in fine habent he fœmininã literã mutãt he in tau molle, q̊ties illis aliquod ſubiungitur affixũ: ut à צְדָקָה dicitur צִדְקָתוֹ iuſticia eius: & à שִׂמְלָה fit שִׂמְלָתוֹ ueſtimentum eius, & ſimilia. Illa uero quæ in fine habent literã he alioquin ſuperadditã, in affixorum ſubiunctione priuantur litera he: ut à

מקנת

מִקְנֶה quod ſignificat pecus, dicitur מִקְנִי מִקְנֶךָ &c. excipitur tamen affixũ tertiæ perſonæ ſingularis numeri, ubi he fit mobile, ut מִקְנֵהוּ pecus uel poſſeſſio eius, מַטֵּהוּ baculus eius. 2

Porrò in plur. numero affixa maſ. & fœm.plur.& item ſing.fœm.tertiæ perſonę, nõ abijciũt he, ut מִקְנֵיהֶם מִקְנֵיהֶן מִקְנֶיהָ Alia uero affixa excludunt literam he, ut מִקְנַי מִקְנֶיךָ מִקְנָיו &c. Cæterum ea nomina fœminina quę in ſtatu abſoluto deſinunt in tau, ſub omnibus affixis in ſingulari daggeſſantur, ut ab עֲטֶרֶת & תִּפְאֶרֶת dices עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, & alia his ſimilia: & per hoc diſcernes illa ab iſtis. Vnde cogimur dicere iſta nomina מִלְחַמְתּוֹ prælium eius, מִשְׁמַרְתּוֹ cuſtodia eius,& his ſimilia, habere ſingulare abſolutũ מִלְחֶמֶת & מִשְׁמֶרֶת Nã ſi eſſent ab מִלְחָמָה & מִשְׁמָרָה in hũc modum

modũ ſubiungeretur affixũ, מִלְחַמְתּוֹ & מִשְׁמַרְתּוֹ tau ſcilicet litera raphata.

3 Id quoq; ſciendum, quod fœminina pluralia recipiunt affixa manente utroq; ſigno pluralis numeri, hoc eſt, manente Iod ſigno maſc. & tau ſigno fœm. ut צִדְקוֹתָיו iuſticiæ eius, צִדְקוֹתֶיךָ iuſticiæ tuæ, &c. Sic quæ in ſingulari cum affixis habent tau daggeſſatum, de quibus ſupra ſcripſimus, in plurali quando recipiunt affixa habent tau raphatum & molle: ut מִלְחֲמוֹתָיו prælia eius, מִשְׁמְרוֹתָיו cuſtodiæ eius. Huius autem rei cauſa eſt holem, quum non ſoleat poſt ipſum uenire dages. 4

Nota etiam quod affixa plur. maſc. & fœm. plerunque in fine ſubiunguntur cum he & mem, uel cum he & nun: ut מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם וּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familæ eorum & familiæ earum, exceptis paucis locis in quib. he excluditur: ut מִשְׁפְּחוֹתָם

& מִשְׁפְּחוֹתָן Est autem aliqua differentia inter ea:& is qui intelligit expositionem Rabi Schlomo Iarhij super hūc uersum, וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם Et cessabit murmur eorū:Num. 17. intelliget quale sit discrimen inter מִשְׁפְּחוֹתָם & מִשְׁפְּחֹתָם & מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם Verū iam statui componere aliquem librum, in quo exponam omnia uerba memorati ra. Salomonis, quæ grammaticaliter commemorat in sua glossa super pentatheucū.

Fundamentum duodecimum: in quo declarantur nomina, quæ habent ultra tres radicales literam aliam superadditam.

NOTANDVM quod sex sunt literæ, quæ nominibus absq; ulla consignificatione superaddi solent, quarum signum est תְּאַמְּנִיתִי Et aliquando quidem à fronte superaddi solent, aliquando à calce, nonnunquam à fronte & à calce. Et aduerte quod nō superadduntur

Literæ Hee-manthicæ

duntur nisi illis nominibus quæ deriuantur à uerbis, quemadmodum id latius explicabo in libello specierum, specie secunda. Declarabo autem singulas illas literas, in duobus istis ultimis fundamentis, quomodo segregari debeãt à radice trium literarum. 2 In primis notandum quod he litera non in-

Litera He uenitur superaddita initijs nominum perfectorum, nisi in uno dũtaxat loco, nempe לְהַשְׁמָעוֹת אָזְנָיִם id est, ad auditum aurium: Ezech. 28. Nominibus uero imperfectis sæpius inuenitur superaddita: ut הַצָּלָה defensio, à uerbo נָצַל eua sit: & הַרְוָחָה dilatatio, à uerbo רָוַח dilatauit, quæ quidem suis in locis excutiam. Porrò in fine nominũ inueniuntur tria genera hehin. Quoddam constituit fœm. genus, aliud est radicale, & tertium est superadditum, quod fundamento octauo explicuimus.

3 Litera

3 Litera aleph in multis locis solet superaddi nominibus, & tum plerũq; punctatur cum sægol: ut אֶצְבַּע digitus, אֶשְׁכּוֹל stratũ, אֶשְׁכֹּל botrus, אֶגְרוֹף pugnus, & alia his similia. Interdum quoque inuenitur habere pathah, ut אַבְנֵט baltheus, אַבְרֵךְ præpositus, אַכְזָב mendax, & similia. Quiescit autem scheua semp post literas הָאֶמְנָתִי Inueniuntur deniq; nomina in quibus aleph est litera radicalis, quæ scilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium literarũ: de quibus mentionem faciemus in sequenti oratione, fundamento 13. Et nota quod illa nomina Hæemantica ferè nunquam admittũt literam he fœmininam. 4 Sed & hoc sciẽdum, quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta saltem in lingua Heb. secus in lingua Chal. quam Thargum

Aleph

uocamus, in ea enim ſæpe nominibus à calce ſuperaddi conſueuit: ut מַלְכָּא rex, עַבְדָּא ſeruus, & ſimilia. Sunt etiã quæ literam aleph habent pro tertia radicali litera, ſicut כִּסֵּא ſolium, פֶּלֶא miraculum, uerum illa ſunt de quieſcentibus in lamed aleph, quorũ ſuo loco non obliuiſcemur. Rurſus ſunt alia, in quibus aleph loco he uſurpari ſolet, ut כַּמַּטָּרָא לַחֵץ Quaſi ſignum pro ſagitta Thren. 3. Et קְרֶאןָ לִי מָרָא Vocate me amaram: Ruth 1. & his ſimilia. 5

Mem Hæemãthicum

Mem quoq; ſupperaddi ſolet nominibus à fronte, & tũc plerunq; punctatur cũ hirec, & ſcheua quod uenit poſt ipſum qeſcit, & ultima uox eſt camez: ut מִקְדָּשׁ ſanctuarium, מִשְׁכָּן tabernaculũ: & cum holem, ut מִזְמוֹר pſalmus, מִכְלוֹל ornatus uel ſummarium, & ſimilia. Quando autem poſt mem ſequitur litera gutturalis, tunc mem pathatur

tur

tur in fauorē gutturalis literæ,ut מַאֲכָל cibus, מַחֲשׂוֹת denudatio, & similia. Idem quoqȝ fieri solet extra casum literæ gutturalis, & tunc plerunqȝ talia dagessantur quādo habent subiunctum affixum, aut quando pluralis habent formam: ut מַטְעַם cibus, מַרְבַד tapetum, מַחְמַד desiderium: de quibus dices מַטְעַמִּים מַרְבַדִּים מַחֲמַדִּים Sed & ea quæ sub mem habent hirec, interdū inueniuntur dagessari, ut à מִשְׂגָּב fit מִשְׂגַּבִּי confugiū meum,& similia pauca. Omnia autem talia quæ recipiunt dages, habēt penultimā uocē pathah: sed quæ in camez uel holem desinunt, nunquā admittunt dages. 6 Iam etiam didicisti,quod camezata in regimine mutant camez in pathah, ut à מִקְדָּשׁ dices מִקְדַּשׁ יְיָ sanctuarium domini: Num. 19. מִשְׁכַּן יְיָ Tabernaculum domini:Ibidē. Item מַאֲכָל מַאֲכַל

פַּרְעֹה de omni cibo Pharaonis: Gen. 40. 7 Sunt etiam aliqua quæ in fine admittũt he fœm. literam, & ſimul habent mem punctatũ cum hirec uel pathah aut cum ſægol, ut מִלְחָמָה prælium, מַמְלָכָה regnum, מֶמְשָׁלָה dominium: & in ſtatu regiminis, מִלְחֶמֶת & מַמְלֶכֶת עוֹג Regnum Og: Deu. 3. Item לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם in dominiũ diei: Gen. 1. Inuenitur quoq; hæc forma extra ſtatum regiminis: ut מִסְגֶּרֶת טוֹפַח Clauſura palmæ: Exo. 25. אֶת הַמִּגְעֶרֶת Increpationem: Deut. 28. Et cum holem, ut מִשְׁקוֹלֶת ponderatio, מַחֲגוֹרֶת cinctura. Et iam quidem fundamento 10. ſcripſimus nonnihil de horum conditionibus. Inueniunt̃ præterea nomina, quæ à calce admittũt literã mem, ut פִּתְאוֹם Subito, שִׁלְשׁוֹם nudiuſtertius, & ſimilia quædam pauca. At mem quod in fine nominum adijcitur ad conſtituendum

Mem à fine

dum pluralem numerum,ut hic דְּבָרִים וְּבָרִים nõ uocatur mem ſuperadditum ſed potius mem ſeruile, & præcedit ipſum ſemper hirec magnum, hoc eſt, hirec ſimul cum Iod.Et quãdo nomen huiuſmodi plurale uenerit in ſtatum regiminis, cadit mem ipſum remanente ſolo Iod,& litera quæ mox præcedit literam Iod punctatur cũ zere:ut דִּבְרֵי זִקְנֵי id quod fuſius declarabo in tractatulo affixorum.

Fundamentum XIII. *in quo declaratur quo pacto quædam nomina habent ſuperadditas literas nun uel tau uel Iod,à capite uel à calce.*

LITERA Nun à fronte non ſolet ſuperaddi nominibus,niſi in paucis quibuſdam nominibus proprijs,ut ſunt נַפְתָּלִי נִמְרוֹד quę nos legimus Neptalim,Nemrod & ſimilia. 2 At in fine dictionis frequẽter inuenitur ſuperaddi, & tunc pcpoal habet plerunque

punctum hirec, ut זִכְּרוֹן memoriale, שִׁלְטוֹן poteſtas. Et quædam deſinunt in camez, ut פִּשְׁתָּן linum, חַרְצָן acinus, & ſimilia. Inueniuntur quoq; paucula quæ ſignantur cum batephcamez aut cum tribus punctis, qualia ſunt קָרְבָּן ſacrificium, שֻׁלְחָן menſa, & talia habẽt plurale fœmininum in oth, ut קָרְבָּנוֹת שֻׁלְחָנוֹת Inueniuntur quoq; multa in quibus nun illud eſt radicale, reijciuntur q; talia nomina in claſſem nominũ conſtantium 4. radicalibus literis, ut ſunt חַשְׁמַן legatus, דָּרְבָן ſtimulus: de quibus nonnihil dicemus in ſequenti oratione, fundamento ultimo. Inueniuntur præterea multa quæ dageſſant, ut ſunt זִכָּרוֹן memoria, ſeu hiſtoria, שִׁכָּרוֹן ebrietas, etiam quando ainpoal ſignatur cum ſcheua, ut קִלְּשׁוֹן ſarculus, קִמְּשׁוֹן urtica, & ſimilia pauca in hunc modum dageſſata. 3 Litera

tau

tau ſuperaddi ſolet nominibus à capi-te,& tunc plerunq; punctatur cum pa-thah, etiam extra caſum literæ guttu-ralis, quieſcitq; ſcheua poſt ipſum, & uox ultima ſępenumero eſt ſchurec,ex emplum, תַמְרוּר mutatio, תַמְרוּק mun dus muliebris, תַעֲנוּג uoluptas. Inueni untur deniq; pauca quædā cum hirec uel cũ zere,ut תַלְמִיד diſcipulus, תַכְרִיךְ pallium, תַרְשִׁישׁ inſula, תַשְׁבֵּץ incluſio, & ſimilia. Item tau quoq; inuenitur ha bere hirec, ut תִרְחַר abies: Et cum he litera fœminina: ut תִפְאָרָה pulchritu-do. Sunt etiam quædam quæ inueni-untur habere tau tam à fronte quàm à calce: ut תִלְבּוֹשֶׁת ueſtitus, תִפְאֶרֶת de-cor, & ſimilia. Et omnia iſta habent ac-centum millel, hoc eſt, in penultima. *Tau hæemanthi*

4 Inueniuntur ſubinde quædam quæ à calce duntaxat habent additio-nem tau & non à fronte, & litera mox

præcedens punctat cum ſchurec, & pepoal cum pathah: ut מַלְכוּת regnum, גַּבְהוּת altitudo, מַרְדוּת rebellio, שַׁחֲרוּת nigredo. Rurſus inueniuntur aliqua, quę ſub pepoal habent hirec, ut רִפְאוּת ſanitas, שִׁפְלוּת humilitas, עִקְשׁוּת peruerſitas. Item quædam habent ſub pepoal ſcheua ſequente hirec, ut יְדִידוּת dilectio, שְׁרִירוּת prauitas. Et in his omnibus ſic debet formari plurale, ut Iod ipſum moueatur, hoc eſt, conſonās fiat & non uocale maneat, quēadmodum à מַלְכוּת dicitur in plur. אַרְבַּע מַלְכִיּוֹת quatuor regna: Daniel.9. Sic dicemus שִׁפְלִיּוֹת ſterilitates, עִקְשִׁיּוֹת peruerſitates, גַּבְהִיּוֹת extollentiæ. 5 Reperiunt quoq; aliqua quæ habent additionem tau in fine pręcedente hirec, ut ſunt גָּפְרִית ſulphur, שְׁאֵרִית reliquiæ, תַּבְנִית ſimilitudo, תַּרְמִית deceptio, רֵאשִׁית principium, חֲמִישִׁית quinta

pars

pars,& ſimilia:& hæc quoq; habent in plur.iod mobile iuxta formã חֲמִישִׁיוֹת quod in Thalmud inuenitur. Sic dicitur תַּבְנִיוֹת רֵאשִׁיוֹת & cætera. 6 Iod *Iod hæmãthi* frequenter inuenitur ſuperadditum nominibus proprijs à capite, ut יִצְחָק יַעֲקֹב יִצְהָר & ſimilia. Ex appellatiuis inueniuntur etiã quædã,ut ſunt יַלְקוּת ſaccus ſeu pera, יַנְשׁוּת ulula, quod & in holem inuenitur finiri, וְעוֹרֵב וְיַנְשׁוֹת Coruus & noctua: Iſa.34. Sicut & illud סַפִּיר וְיַהֲלוֹם Saphirus & Iaſpis: Exo. 28. Item Iod quoq; inuenitur ſuperaddi nominibus proprijs in fine: ut בַּעֲרַי נַחְרַי & ſimilia pauca. Sed יְהוּדִי מִצְרִי עִבְרִי id eſt, Iudæus, Ægyptius, Hebræus atq; ſimilia, in his Iod non eſt litera hæmãtice ſuperaddita, ſed potius eſt litera gentilis, id quod in libello ſpecierum clarius explicabimus.

Finit oratio tertia.

ORATIO quarta declarat multiplices formas nominum imperfectorum & quiescentiū diuiditurq́ꝫ & ipsa in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum: in quo explicantur nomina quæ defectum patiuntur in pepoal Nun.

HIC in primis sciendum quod omnia nomina defectiua in nun, habent augmentum mem à capite, semper punctatum cum pathah sequente dages, quod repræsentat defectū nun: ut מַטַּע יְיָ plantatio domini: Isa. 61. מַסַּע וְשִׁרְיָה Arma & lorica: Iob 41. quorum radices sunt נָטַע plantauit; נָסַע profectus est. Sunt quoque quæ in fine recipiūt he literā fœm. ut מַפָּלָה cadauer, מַטָּרָה custodia. Et cum zere,

ut

ut מַגֵּפָה plaga ſeu cædes, מַסֵּכָה con/
flatile, & ſimilia. Et hanc formā quoq;
habet מַצֵּבָה ſtatua, quod tamen eſt
de quieſcentibus in pe Iod. Nam idem
eſt de illis & de ijs quæ deficiunt in pe
nun iudicium, quemadmodum id in/
dicaui oratione 2. fundamento quinto,
ſigno ſexto. 2 Didiciſti autem iam
ſupra quod nomina dageſſata nō mu/
tantur in punctis, ut eſt explicatum o/
ratione 3. fundamento 5. ſigno primo.
In hunc quoq; modum occurrunt non
nunquam nomina, quæ defectum pa/
tiuntur in pe nun, & ſimul quieſcunt in
lamedpoal he: Exempla, מַכָּה cædes,
מַצָּה contentio: quorum radices ſunt
נָכָה & נָצָה Et he quod nominibus in
fine additur, eſt he fœmininum. Sed
hic צַר הַמַּצַּע angustum ſtratum: Iſa.
28. eſt à radice יָצַע ſtrauit. Sunt præ/
terea aliqua quæ in fine habent he ra/
dicale

dicale:ut מַטֶּה baculus & similia. Ratio uero per quam he illud dignoscitur ab he fœm. litera est, quia habet ante se sægol:& id declarabitur latius in fundamento 6. huius orationis. Item exemplum ubi extremitates deficiunt: מַתָּן donum, & cum defectu utriusque extremitatis, מַתָּת datum, à radice נָתַן dedit. 3 Regula. Quandocunque inueneris aliquod nomē, quod à fronte habet mem pathatum sequente dages, non dubites quin illud sit ex defectiuis in pe nun. Inueniunt' quoque duo in hoc ordine quæ à fronte habent augmentum he sequente dages, ut רָוַח וְהַצָּלָה dilatatio seu respiratio & liberatio: Ester 4. Sic הַכָּרַת פְּנֵיהֶם Cognitio facierum suarum: Isa. 3. quorum radices sunt נָכַר & נָצַל Rursus inueniuntur alia duo in hoc ordine, quæ à fronte defectum patiūtur absque ullo superaddito

Regula pro defectiuis nominibus

addito augmento, & sunt שִׂיא eleuatio & שִׂיג occupatio seu apprehensio: ut יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ Ascendet in coelum altitudo eius: Iob 20. Sic וְכִי שִׂיג לוֹ Quoniam negocium est illi: 3.Reg. 18. quorũ radices sunt נָשָׂא & נָשַׂג Nec opus est pro illis aliquam afferre rationem, quãdoquidẽ pauca numero sint.

Fundamentum secundum: in quo explicantur ea nomina quæ quiescunt in pepoal aleph uel Iod.

HIC sciendum, quod nullum unquam reperitur nomen in cuius capite quiescat litera aleph, sed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum, ut ab אָמַר fit מַאֲמַר dictum, uel אוֹמֶר uerbum: Et ab אָכַל comedit, fit מַאֲכָל uel אוֹכֶל uel אֲכִילָה cibus & cibatio. Simili modo aleph in medio nominis nunquam inuenitur quiescere: ut à שָׁאַל rogauit, fit שְׁאֵלָה interrogatio, uel מִשְׁאָל petitio. In fine uero

uero dictionis ſolet quieſcere, quemadmodum infra oſtendam fundamento octauo. 2 Ea uero quæ quieſcunt in pe Iod, plerunq; habent à capite additionem mem uel tau, punctanturq; cum holem: ut מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב conſeſſus, & ſimilia, habentq; camez in fine, licet ſint & alia quæ deſinũt in zere, ut מוֹעֵד ſolennitas, מוֹקֵשׁ offendiculum, & ſimilia. Et nota quod ea quæ in ſingulari deſinunt in camez, in plurali quoq; retinẽt camez illud: nam à prioribus exemplis hæc formantur pluralia, מוֹשָׁבִים ſeſſiones ſeu habitationes, מוֹצָאוֹת egreſſiones. Sed illa quæ in ſingulari deſinunt in zere, mutant illud in plur. in ſcheua: ut à מוֹפֵת dicit᷑ מוֹפְתִים prodigia, & à מוֹקֵשׁ fit מוֹקְשִׁים ſcandala, & ſimilia. Habent autem omnia iſta accentum milra, hoc eſt, in ultima. Et iam quidem didiciſti conuerſionem

camez

camez & zere in fine dictionum. Item exemplum ubi in hoc ordine à fronte additur litera tau, תּוֹשָׁב habitatio, & in plurali, תּוֹשָׁבִים Tamen quæ à fronte recipiunt augmentum tau frequentius in fine desinunt in he fœmininum, ut תּוֹלְדָת generatio, תּוֹכְחָת correptio, & similia. Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus, ut תּוֹדָה laus uel gratiarum actio, תּוֹרָה instrumentum seu lex, à uerbis יָדָה & יָרָה Item sunt quę in utraqꝫ extremitate admittunt tau, ut תּוֹעֶלֶת utilitas, תּוֹחֶלֶת spes, & similia. Sunt etiã, licet pauca, quæ habẽt mem in capite & tau in fine, ut מוֹעֵצָה consultatio, מוֹרָשָׁה possessio. Regula. Quodcunqꝫ nomen à fronte inuenitur habere augmentũ mem uel tau sequente puncto holem, illud est ex quiescentibus in pe Iod. Excipiunt tamen quædam à regula: ut וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ Et adducam

ducam teneritudinem: Leui. 26. בְּמוֹעַל יְדֵיהֶם In studio manuum suarum: Nehemię 8. quæ sunt ex duplicãtibus ain/ poal. Inueniuntur etiam pauca quæ habent mem punctatum cum schurec, ut מוּסָר disciplina, מוּצָק infusorium, & similia. Item inueniuntur alia quæ ca/ rent augmento literæ à fronte, sed desi nunt tantum in he fœmininũ, ut שֵׁנָה somnus, עֵצָה consilium, דֵּעָה scientia, & similia: & hęc in regimine mutant zere in scheua, & camez in pathah, quemad modum explicatum est in oratione pri ma, fundamẽto 2. Sũt pręterea alia, sed pauca, quæ in hac forma carent he fœ/ minina litera, & hæc non sunt curanda ob paucitatem eorum, ut est, צֵא תֹּאמַר לוֹ Egestionem dices ei: Isa. 30. Sic בּוּל הָרִים fructus montium: Iob 40. quo/ rum radices sunt יָצָא exiuit, & יָבַל pro tulit.

Fũndamentum

Fundamentum tertium: in quo explicantur nomina quieſcentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

NOTANDVM in primis quod multa ſunt nomina in ordine quieſcentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum camez, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuerſorium, & ſimilia. Et hæc in ſtatu regiminis & affixionis mutant camez more nominum perfectorum in ſcheua, ut מְלוֹן מְסוֹם & מְקוֹמוֹ מְלוֹנוֹ & cætera. Quædam habent terminationem pluralem maſculinam, ut מְלוֹנִים מְקוֹמוֹת Quando uero à calce aſſumunt he fœm. literam, mem ſemper habet ſcheua ſequiturq; ipſum ſchurec: ut מְשׁוּבָה auerſatrix, מְלוּנָה tugurium, מְבוּנָה intelligentia, & ſimilia. Sunt quoq; quæ augmentũ tau in capite habent, ut תְקוּמָה erectio uel reſurrectio, תְלוּנָה murmur, & ſimilia.

Sed absq; he fœm. litera nunquam in hac forma inuenitur nomen quod habeat superadditum mem aut tau. 2

Regula. Quodcunq; nomen inueneris à fronte habere augmentū mem cum camez,& in quatuor dictis mutatiōibus mem illud uel tau uertit camez in scheua, signum est nomen illud esse ex quiescentibus in ainpoal. Inueniuntur quoq; pauca quæ in fine habent augmentum tau,ut בּוֹשֶׁת confusio:& iam in præcedentibus didicisti tau in talib. daggessari quoties illis affixū aliquod subiungitur,ut לְבָשְׁתֵּךְ וּלְבוֹשֶׁת In confusionē tuam & in confusionē: 1. Reg. 20. 3 Sic quoq; uenit in alia forma, ut עֵדוּת testimoniū,& in plurali,עֵדְיוֹת sicut & supra explicatum est oratione 3.fund. ult. signo 4. Inuenitur etiā unū quod habet augmentū mem in fine, nempe רֵיקָם uacuum uel uacuitas.

Funda-

Fundamentū quartū: in quo agitur de nominibus quieſcentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

SVNT complura nomina in hoc ordine, quæ penitus nullum habent augmentum, & conſtant dūtaxat duabus literis, pūctaturq́ꝫ pepoal ſemper uno quinqꝫ magnorū uocaliū. Exempla quæ habent camez: זָר extraneus, צָר tribulator, רַע malignus. Quæ zere, ut גֵּר peregrinus, אֵד exitium. Quæ hirec, ut סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas. Quæ holē, ut אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus. Quę ſchurec, ut שׁוּק platea דוּר caldariū, & ſimilia. 2 At cum uocalibus minoribus nunquam inueniuntur. Et nota quod prædicta nomina plerunqꝫ non mutātur: quæ autem mutantur, mutātur in formas cōmutabiles ſeu æquiualētes, ut à nomine יוֹם formatur plurale cum camez: ſimiliter

cum affixis mutatur holem in camez, ut יָמִים dies, יָמָיו dies eius, &c. Sic à ראשׁ fit רָאשִׁים capita, רָאשָׁיו capita eius. Itemq; nomen טוֹב in statu re-giminis & affixionis mutat holem in schurec, ut טוּב טוּבוֹ &c. 3 Porrò quæ habent camez & zere, regulariter non mutantur: huius ratio & causa pa tebit infra fundamento 8. Sunt quoq; multa quæ habent hirec & schurec & non mutantur, nisi quod עִיר quando significat pullum, in plurali num. habet Iod mobile, ut עֲיָרִים & עֲיָרוֹת Sic שׁוּק id est, platea, in plur. mouet uau ipsum, ut שְׁוָקִים Sic קוֹץ quoq;, id est, capillus, habet קְוֻצּוֹתָיו Cincinni eius: Cant. 6. Et à רוּר inuenitur וּבַרְבֻרִים Et in ollis: 2. Paralip. 34. 4 Rursus sunt alia, quæ in singulari numero habent Iod mobile, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua, עַיִן oculus, לַיִל nox, & alia his similia,

milia, quæ omnia habent accentum millel, hoc eſt, in penult. alioquin neceſſe eſſet Iod dageſſari, ſicut explicabitur in libello cantici. 5 Hæc itaq; nomina per omnes quatuor mutationes habent Iod immobile, ut in regimine & affixione dices, בֵּית בֵּיתוֹ Sic זַיִת זֵיתוֹ & in plur. זֵיתִים oliuæ. Item לַיִל nox, לֵילוֹ לֵילוֹת Et ab hac regula nihil excipitur præter uocabulum בָּתִּים id eſt, domus in plur. quod eſt ualde irregulare, quum in eo dages ſequatur uocem magnam accentumq; habeat milra, hoc eſt, in ultima. 3 Inueni unt quoq; in hoc ordine nomina, quæ in ſingulari habent uau mobile, ut אָוֶן uanitas, עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium, & alia his ſimilia, quæ habēt camez & ſægol, nec inuenitur hæc forma in perfectis, ut memorauimus in oratione tertia, fundamento 2. ſigno 7.

In ſtatu uero regiminis & affixionis quieſcit plerunq; uau, ut בְּתוֹךְ הָעִיר In medio ciuitatis: Gene. 19. מוֹת יְשָׁרִים Mors rectorum: Num. 23. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ Ante mortẽ ſuam: Deu. 33. אֶל תּוֹכוֹ ad medium eius: Leuit. 11. מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ Cogitationes uanitatis tuæ: Ierem. 4. Item quædam recipiũt augmentum he in fine, retinetq; uau mobilitatẽ ſuam, ut מָוְתָה mors, עַוְלָתָה iniquitas. Et unum inuenitur quod in ſtatu affixiõis habet uau mobile, nempe וּבְעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה Et in iniquitate ſua quam fecit: Ezech. 18. Præterea uocabulum שָׁוְא id eſt, uanum, fruſtra, ſeu uanitas, eſt de forma iſta, niſi quod in punctis habet alleuiationem, nam uertitur ſægol in ſcheua propter quietem aleph, cum שָׁוֶא dicendum eſſet.

Funda-

Fundamentum quintum: de nominibus quiescentibus in lamedpoal aleph.

NOTANDVM q̄d multa sunt nomina quę quiescunt in lamed aleph, & punctantur duplici sægol, ut פֶּלֶא miraculum, כֶּלֶא carcer, גֶּבֶא fouea, טֶנֶא sporta, & similia. Et hæc imitantur normam nominum perfectorum: habentq; aliquando in affixorum subiunctione hirec, ut פִּלְאוֹ miraculum eius, כִּלְאוֹ carcer eius: aliquando pathah, ut à טֶנֶא fit טַנְאֲךָ sporta tua. 2 Sūt etiam aliqua quæ camezātur iuxta formam פָּעָל ut צָמָא sitis, צָבָא exercitus: & quædā iuxta formam פּוֹעֵל ut גּוֹמֶא iuncus, סוֹבֶא commessatio: & unū cum dages, nempe כִּסֵּא solium, quod in statu regiminis non mutatur, sed in affixorū subiunctione migrat zere in scheua abijciturq; dages: ut כִּסְאוֹ כִּסְאֲךָ Idē fit in plurali, habetq; formam fœmininorum:

norum: ut שָׁמָּה יֵשְׁבוּ כִסְאוֹת Illic sedebunt solia: psal. 122. 3 Hoc quoq; uocabulum חֵטְא id est, peccatum, est de forma ista, debuitq; scribi חֵטָא sed alleuiatur dictio ipsa à punctis, sicut & שָׁוְא alleuiatur quod tamen est de forma פַּעַל ut in præcedenti fundamento diximus, signo 4. Punctatur aũt heth in dictione חֵטְא cum zere iuxta formã illorum nominum quæ quinq; constãt punctis. Vnde & in affixorum subiunctione heth habet sægol, ut חֶטְאוֹ peccatum eius, חֶטְאָם peccatum eorum, de qua forma dictum est fundamẽto tertio orationis primæ, signo sexto. In plurali חֲטָאִים peccata. Illud uero וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים Et in uia peccatorum: psal. primo, est de forma daggessatorum, quæ non admittunt aliquam mutationem. Nam de eo dicitur pluraliter in statu regiminis & affixionis: חַטָּאֵי עַמִּי Peccata

cata populi mei: Amos 9. Et חַטָּאתָהּ יַשְׁמִיר peccata eius delebit: Isa. 13.

Fundamentum sextum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal He.

AD uertendũ quod nomina quiescentia in lamed he, ueniũt plerunque cum augmento mem uel tau à principio, punctatꝗ; augmentũ ipsum cum hirec sequente scheua quiescente: ut מִצְוָה præceptum, מִנְחָה munus, תִּקְוָה spes, תִּכְלָה consumptio, & alia his similia. Verum iuxta literas gutturales signantur hæ literæ superadditæ cum pathah: ut מַחֲצָה medietas, מַחְתָּה acerra, תַּאֲוָה concupiscentia, & similia.

2 Sunt autem omnia illa he quæ memoratis exemplis in fine subiũguntur, fœminina & nõ radicalia, id quod ex accẽtu dignosci potest, nam omnia sunt milra: & præterea in statu regiminis & affixionis mutãtur in tau molle, *He fœm. mutabile*

 iuxta

iuxta morem he fœm. literæ: ut מִצְוַת יְיָ præceptum domini: psalm. 19. מִנְחַת יְהוּדָה Munus Iehudæ: Malachiæ 4. מִצְוָתוֹ præceptum eius, תַּאֲוָתוֹ מִנְחָתוֹ Et pauca inueniuntur quæ desinunt in he hęmanthicum: ut ab עָלָה ascendit, מַעֲלָה ascensus, & similia: & hæc sunt millel, sicut etiam in oratione tertia scripsimus, fundamento 8. signo tertio.

3 At cum he radicali inueniuntur plurima, habentq; semper ante he sægol: ut מִקְנֶה possessio, מַחֲנֶה turma, & similia: & per hoc distinguuntur ab illis quæ desinunt in he fœmininam literam atq; hæmanthicam: quin & in statu regiminis atq; affixionis non mutantur, nisi quod sægol migrat in zere: ut מַחֲנֵה דָן Turma Dan: Numeri. 10. מִקְנֵה רַב Pecus multum: Nume. 32.

4 Cum affixis uero mouetur he, ut מִקְנֵהוּ pecus eius, מַחֲנֵהוּ turma eius; &

& ſimilia. In omnibus iſtis he cenſetur eſſe radicale. Verum quando ſuperadditur tau à fronte, nunquam inuenitur he eſſe radicale.

Fundamentum ſeptimum: in quo explicantur nomina quieſcentia in lamedpoal he, atq; habentia augmentum mem uel tau à fronte, & tau à calce.

SCIENDVM quod in hoc ordine etiam inueniũtur nomina, quæ habẽt augmentũ mem à principio & tau à fine: ut מַשְׂכִּית imaginatio, מַרְבִּית augmẽtatio, & ſimilia. Et quædam habent tau à capite & calce, ut תַּבְנִית ſimilitudo, תַּכְלִית cõſummatio, & ſimilia: in quibus pũctus poſtremus eſt hirec magnum, id eſt, hirec cum Iod. 2 Et nota q̊d huiuſmodi nomina deberent ſcribi cum tribus Iodin in hunc modũ תַּבְנִייִת מַרְבִּייִת quorum unum uocatur iod protractionis uel ſequelę, quod etiam

etiam uenire solet in participio præsen
ti coniugationis hiphil post quodlibet
ainpoal,ut מַפְקִיר & מַפְקִירָה faciens
uisitare. Alterũ Iod est loco he lamed-
poal:nam radices memoratorũ exem-
plorum sunt בְּנָה & רָבָה Tertium uero
est Iod gentile,sicut Iod in עִבְרִית He-
bræa, מִצְרִית Ægyptiaca, & similibus.
Verum de hoc amplius loquemur in
libro compositionis. 3 Inueniunt
quoq; alia noia in hac forma, quorũ
ultima uox est schurec,presertim quan
do à capite augmentum fuerit tau: ut
תַּרְבּוּת incrementũ, תַּבְנוּת similitudo
& similia. Non autem hæc forma inue
nitur cum mem nisi in sermonibus mi-
sna, hoc est, in expositione legis: ut
מַלְקוּת uerberatio à uerbo לָקָה percus-
sit. Memineris etiam quod mem & tau
à capite istorum nominum semper ha
bent pathah, etiã extra causam literæ

guttura-

gutturalis. Inuenitur deniq; solũ unum cum augmẽto aleph in capite, nempe, וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם, Et ostensio mea in auribus uestris: Iob 13. cuius radix est חָוָה indicauit. Regula. Quodcunq; nomen à capite habuerit mem uel tau, signatum cum hirec uel pathah, & mox sequẽs litera habuerit scheua, illud non est de perfectis, præsertim quum in eo non sint tres literæ mobiles, sed est de quiescentibus in lamed He. Inueniuntur tamen duo quæ à capite habent augmentum tau scheuati, nempe תְּעָלָה aquæductus, & תְּלָאָה fatigatio.

Fundamentum octauum : in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet à fronte nullum habent augmentum, sed in fine duntaxat subiungitur illis he fœmininum.

RVRSVS sciendum quod in hoc ordine inueniuntur etiam nomina desinentia in he fœmininũ, quorum

quædam

quædam ſub pepoal habent kamez, ut ſunt שָׂפָה labium, מָנָה pars & ſimilia, quædam uero habent zere, ut מֵאָה centum, פֵּאָה angulus, & ſimilia. Et hęc quidem omnia mutant iuxta morem cōſuetum capitale punctum in ſcheua.

2 At nomina quieſcētia in ain ſeu media radicali, quæ habēt utranq; hāc formam, regulariter non mutantur: ut à קָם ſurgens maſc. & צָר tribulator, dices in fœm. gen. קָמָה ſurgens, צָרָה tribulatrix: & in ſtatu regiminis, קָמַת צָרַת & in plur. maſc. קָמִים צָרִים ubi camez initiale non mutatur. Idem iudiciū eſt de ijs quæ habent zere à principio. Nā ab his quæ quieſcunt in media radicali litera, puta à uerbis צָר & שָׁב fiunt nomina, צֵדָה uiaticū, שֵׂיבָה ſenium: & in ſtatu regiminis, צֵדַת & שֵׂבַת עַבְדְּךָ ſenectus ſerui tui: Gen. 44. ubi uides zere nō mutari. Ratio huius

hæc

hæc ſignatur. Quæ quieſcunt in media radicali, ſemper opus habent à fronte uoce magna, quæ aliqualiter repreſentet uau mediam radicalem literam, & in qua uau ipſum quieſcat: ideo ob nullam ſtatus mutationem uoces illæ magnæ poterunt uariari. At in his exemplis שָׂפָה labium, מָנָה pars, פֵּאָה angulus, מֵאָה centum, quæ ſub prima radicali litera nõ habẽt uocem magnam quæ repręſentet & includat quietem ſequentis literæ, camez & zere libere mutari poſſunt, dicesq́; שְׂפַת פְּאַת &c. Et uide ne huius regulæ unquam obliuiſcaris; quum ſit notatu digniſſima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorum, fundamento II. ſigno quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he eſſentialem, hæc explicabo in ſequenti fundamento.

Fundamentum

Fundamentum nonum: in quo declarantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet retinent in fine he radicalem literam.

AD uertendum quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalē literam non amittunt, qualia sunt גֵּאֶה וָרָם Superbus & sublimis: Isa. 2. וַיֵּצֵא מִגֵּוָה Et exiuit de phatetra: Iob 20. & similia. Sūt rursus alia quæ ueniunt cum sægol, ut גֵּאֶה מְאֹד Superbus ualde: Isa. decimosexto. רֵעֶה דָוִד Amicus Dauid: 2. Reg. 15. In plur. uero dicitur גֵּאִים superbi, רֵעִים socij uel amici. Porrò à גֵּאֶה quod desinit in camez fit וְחַבּוּז לְגַאיוֹנִים Et contemptus seu despectio superbis: psalm. 123. Et est Iod illud mobile. Sic in גְּוָה uertitur he in Iod mobile, quando uenerit in statu regiminis: ut גְּוִיַּת הָאַרְיֵה cadauer leonis: Iud. 14. In plurali, מָלֵא גְוִיּוֹת impleuit ruinas seu cadauera: psal. 110.

Scias

2 Scias quoqꝫ quod multa inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ mutant he finale in Iod quiescens, præceditqꝫ ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primo sunt quædam, quorum prima uox est camez, ut צָלִי decoctio, קָלִי polenta. Secundo sunt alia quorum uox prima est scheua, ut שְׁבִי captiuitas, פְּרִי fructus, בְּלִי uas uel instrumẽtum. Tertio sunt aliqua quorum uox prima est holem, ut חׇלִי infirmitas, עֳנִי afflictio. Quarto inueniuntur quoque aliqua quorum uox prima est sægol, ut מֶשִׁי polymita uel uestis serica, קֶרִי molestia uel occursus. 3 Itaqꝫ in statu regiminis migrãt camezata in scheua, ut צְלִי קְלִי & scheuata in sægol, sed in loco pausæ, ut פֶּרִי בֶּלִי שֶׁבִי Et quando istis subiungitur affixum, redditur Iod mobile, ut שֶׁבְיְךָ captiuitas tua,

He mutatur in Iod

פִּרְיְךָ fructus tuus, כֶּלְיְךָ uas tuum. Et fieri poteſt quod in מְשִׁי & קְרִי Iod quoq; mobile ſit, ſicut etiam à פְּתִי di/cimus פְּתָיִים pueri. Quæ autem ha/bent holem, mutant illud in hatephca mez, cum ueniunt in ſtatum regiminis, etiam ſi uocale poſtremum non ſit ſæ/gol, uti ſcripſimus in oratiõe tertia, fun/damento 4. ſigno 2. Sunt quoq; quæ extra ſtatũ regiminis habẽt hatephca/mez: ut כָּל חֳלִי omnem infirmitatem: Deut. 28. מֶה חֳרִי Qualis furor: Deut. 29. 4 Proinde illæ formæ quas cõ memorauimus, interdũ occurrunt cum augmento tau in fine, ut עָמִית proxi/mus. Et horum quædam habent ho/lem in fine, ut אָחוֹת ſoror, חָמוֹת nurus: quæ in regimine atq; affixorũ ſubiun/ctione mutant camez in ſcheua: ut עֲמִיתְךָ proximus tuus, אֲחוֹתְךָ ſoror tua, חֲמוֹתְךָ nurus tua &c. Item cum

ſcheua, ut חֲנִית lancea, שְׁבִית captiui-tas: & aliquãdo cum ſchurec in fine, ut גָּלוּת captiuitas ſeu exiliũ, חָזוּת uiſio: Et pepoal cum ſcheua, ut שְׁבוּת capti-uitas, פְּדוּת redemptio. Quomodo aũ tem hæc mutentur in plur. numerum iam ſcripſimus in tertia oratione, fun-damento ult. ſigno quinto. Item quæ-dam inueniuntur habere augmentum nun in fine, ut רָצוֹן uoluntas, קָלוֹן igno minia, & ſimilia, in quibus uau quieſcit loco he lamedpoal. Sunt etiam aliqua quæ habent augmentum nun & Iod mobile à fine loco he lamedpoal, ut בִּנְיָן ædificatio, עִנְיָן negocium, קִנְיָן poſſeſſio.

Fundamentum decimum: in quo explicantur no mina quieſcentia in lamedpoal he, quæ duas duntaxat habent literas.

SCIENDVM quod ſunt in hoc or dine nomina quæ nullam penitus

habent ſuperadditam literam, quin &
he tertiam radicalem literam reijciunt
remanẽtib. duabus dutaxat literis. In/
ter hæc autem nomina quædam ſem/
per camezantur, & quædam ſemper
pathantur: alia interdum camezantur
& interdum pathantur: & illa enume/
rantur ab autore traditionis in hũc mo
dum, אָב pater, אָח frater, יַד manus,
דַג piſcis, קַו לָקָו regula ad regulam,
צַו לָצָו præceptum ad præceptum: Iſa.
28. Omnia inquam iſta cõformitatem
habent cum his quæ quieſcunt in me/
dia radicali, & item cum duplicatis: de
quibus in ſequenti fundamento dabo
tibi ſigna & quaſdã regulas, per quas
illa ab iſtis diſcernas. Sunt præterea
aliqua quæ punctantur cum hirec ſe/
quente Iod quieſcente, & ea nomina
deriuantur à radicibus, quarum ainpo
al eſt una ex literis ו״ח ut à radice רָוָה
irrigauit

irrigauit dicitur רִי irrigatio: ūnde אַת בְּרִי Etiam cum irrigatione: Iod 37. Sic à נָחָה planxit, נְי planctus. Hinc בִּנְיהֶם קִינָה In planctu eorū lamentare: Eze. 27. Et à צָיָה aruit, צִי nauis: ut וְצִי אַדִּיר Et trieris magna: Isa. 33. Et item à כָּוָה combussit, dicitur כִּי תַחַת יוֹפִי combustio pro pulchritudine: Isa. 3. In quibus omnibus Iod scribitur loco he radicalis literæ, ainpoal uero occultatur. 4

Sed פִּי id est, os, non est de isto ordine: nam radix eius est פֶּה nomen duarum tantum literarum iuxta formam שֶׂה quod ouem significat. Et scribitur eodem tenore in regimine & in affixione Iod literæ, hoc est, quantum attinet ad formam nominis scriptam, non est differentia inter פִּי יְיָ os domini: Isa. 1. & inter פִּי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם Os meum loquitur ad uos: Gen. 45. quod tamen sic grammatice scribi debuerat, פִּיי os

meum: ſed ad euitandam duplicis Iod difficiliorē prolationē, reijcitur unum. Et tu quidem id facile ubiq; locorū diſcernere poteris quādo פִּי capiendum ſit cōſtructiue, aut quando habeat iod affixum. 5 Regula ſuper omnibus his quæ diximus in iſto & præcedenti fundamento: Omnne nomen, quod conſtat duabus literis mobilibus habens in fine ſuperadditam literam tau, quā præcedit hirec uel ſchurec, aut habuerit Iod quieſcēs in fine, ſiue conſtet duabus literis mobilibus ſiue una, aut habuerit Iod mobile poſt duas literas radicales: tale nomen eſt ex quieſcentibus in lamed he. Expende quod dixi & inuenies ita eſſe. Et quod diximus, poſt duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quieſcentia in ain. Nam quando Iod nominibus perfectis adiunctum fuerit

fuerit, habet locum post tres radicales literas, ut חֲמִשִׁיוֹת quintæ, & similia. In quiescentibus uero in ainpoal, litera Iod uenit mox post primam literam, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua &c. Noluimus autem in ista regula comprehendere quodcunque nomẽ in cuius fine inuenitur nun præcedente holem, qualia sunt רָצוֹן uoluntas, & קָלוֹן ignominia, ne imponerent tibi nomina in quibus nun illud ultimum est radicale, ut est אָדוֹן dominus, אָרוֹן arca: sic מָדוֹן contentio cum quiescentibus in Ain: cuius radix est דִּין contendit.

Fundamentum XI. in quo explicantur nomina quæ sunt de ordine duplicatorum: quæ scilicet unius literæ defectum patiuntur.

NOTANDVM quod multa sunt nomina de ordine duplicatorũ quæ ueniunt cum defectu unius literæ iuxta morem uerborum duplicatorũ:

relinquunturq́ꝫ duæ duntaxat literę in illis,ut ſunt חַם calidus, דַל pauper, טַל ros, סַל ſporta, טַף puerorum cœtus,& ſimilia multa. Horum multa pathantur,& quædam camezantur,annotanturq́ꝫ per autorē hammaſoreth. Sunt etiam multa inter ea quæ habent holem.ut עֹז fortitudo, חוֹם calor, עוֹל infans, קוֹר frigus,& ſimilia. Item quædã habent zere, ut חֵן gratia, שֵׁן dens, צֵל umbra,& ſimilia. Quæ itaqꝫ habent camez uel zere, aſſimilantᷣ quieſcentibus in ain atqꝫ quieſcentibus in lamed, de quibus ſcripſi in ſuis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi ſignum per quod poſſis diſcernere quæ ſint ex quieſcentibus in ain uel in lamed, aut quæ ſint ex duplicatis. Quæ ſunt ex duplicatis, conſueuerunt habere dages, niſi duabus tantũ conſtent literis, tunc enim impoſſibile eſt unam ex illis dag geſſari

gessari saltem dages forti: quum nun/
quam dages sit forte à capite dictionis
id quod latius declarabo in libello Cã/
tici. A fine quoq; dictionis nunquam
uenit dages in aliqua litera quæ pun/
cto caret. Vnde quando tibi occurrerit
nomen aliquod, duabus constans lite/
ris, & nescis cui ordini illud adscribere
debeas, ages in hunc modum. In pri/
mis uide num sustinere possit dages si
subieceris illi affixũ aliquod aut he fœ/
mininam literam, aut mutaueris ipsum
in pluralem numerum: tunc enim est
ex duplicatis. 3 Pro exemplo sit
tibi זַךְ id est, purus. Si uolueris scire
cuius ordinis sit, adijce illi à fine termi/
nationem pluralẽ, aut affixũ aliquod,
aut he fœm. & inuenies זַכִּים mundi,
זַכָּה munda. Sic ab חַג solennitas, חַגִּים
solennitates, חַגּוֹ solennitas eius: quæ
omnia habent dages, & ideo sunt ex

duplicatis. Nam dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à דָּג piſcis, dices דָּגִים piſces, & דָּגָה piſcis, ubi gimel eſt molle & nõ habet dages, & idcirco erit nomen ipſum ex quieſcentibus. 4 Iã autem præſcripſimus tibi ſignum in oratione iſta, fundamento 8. quo pacto diſcernere debeas quieſcentia in ain à quieſcentibus in lamed, diximusq́ꝫ quieſcẽtia in ain nunquam mutari: & ideo poſtquam dixeris à דָּגִים in regimine דְּגֵי חַיָּם piſces maris, camez mutato in ſcheua, conſtabit uocabulum ipſum locũ habere inter quieſcẽtia in lamed, eritq́ꝫ radix eius דָּגָה Sed à גֵּר peregrinus, dices גֵּרִים peregrini, גֵּרוֹ peregrinus eius: ubi zere nõ mutatur, unde patet nomẽ illud eſſe ex quieſcentibus in ain: eritq́ꝫ radix eius גּוּר Habeo adhuc & alia ſigna per quæ hos ordines à ſe inuicem diſcernas, ſed nõ eſt locus

contra-

contrahendæ moræ. Regula. Omne nomen duabus cōstans radicalibus literis, quarū altera in plurali numero, aut in subiunctione affixi uel etiam he fœm. literæ, habet dages, illud erit ex duplicatis, habetq́ semper à frōte unā ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta traditionem Masoreth habent camez: ut יָם הַמֶּלַח mare salis: Gene. 14. תָּם וְיָשָׁר Integer & rectus: Iob. 1. & similia. Quæ cum in pluralem mutantur numerum, aut habent subiunctum affixum uel he fœm. literam, pathātur, ut יַמִּים maria, תַּמִּים perfecti, תַּמָּה perfecta. Quæ uero zere habent, mutātur in hirec, ut שֵׁן dens, שִׁנּוֹ dens eius. חֵן gratia, חִנּוֹ gratia eius. Et quæ holem habent, mutāt illud in tria puncta, ut ab חֹק statutum, dices חֻקּוֹ חֻקֵּי חֻקָּם Et iuxta opinionem Rabi Salomonis Iarhij, pepoal heth signatur

tur cum hatephkamez quoties ainpo⸗al uenerit punctatum cum ſcheua : ut חָסְדְּךָ & חָקְכֶם &c. Hanc opinionem poſuit in eo loco ubi exponit hũc uerſum, עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ Fortitudo mea & laus dominus: Exo. 15. Rabi uero Aben Ezra oculatior illo exiſtẽs, reſpondet ſe inuenire יְיָ בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ id eſt, domine in fortitudine tua lætabitur rex: pſal. 21. cum tribus punctis. Et נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ Duxiſti in fortitudine tua: Exo. 15. cum hatephcamez. Verũ iam pollicitus ſum cum uacauerit me æditurum libellum in quo grãmaticam Rabi Salomonis declarabo, ibiq; utriuſq; rabi opinionem concordabo.

Fundamentum XII. in quo explicantur nomina quæ ex duplicatis habent ſuperadditum mem à fronte.

SED & hoc ſciendum, quod in hoc ordine inueniuntur nomina, quæ habent

habent à fronte augmentũ mem, punctatum ut in plurimum cum camez, iuxta formam nominum quiescentiũ in Ain. Eſt tamen differentia aliqua inter ea: quia illa habent holem in fine, ut מָקוֹם locus, מָכוֹן habitaculum, iſta autem habent camez uel zere in fine, ut מָסָךְ operimentum, מָגֵן ſcutum, ſed non ſunt multa. 2 Eſt & aliud diſcrimen inter ea: quia ea quæ quieſcunt in ain mutantur de camez in ſcheua, ut iam didiciſti: illa uero quæ ſunt de hoc ordine nõ mutantur: ut à גָּנַן protexit, מָגֵן ſcutum, מָגִינִּים ſcuta, מָגִינִּי ſcutum meum: huius autem ratio eſt, quia camez eſt loco dages & idcirco mutari non poteſt: & iam quidem diximus ſemel & iterũ quod daggeſſata non mutantur nec per cõſequens ea in quibus uox magna eſt loco dages. 3 Inueniuntur quoq; aliqua, licet pauca, quæ

habent

habent mem holem iuxta formã quieſcentiũ in pe Iod : & in iſtis rurſum eſt differentia aliqua:Nam quieſcentia in pe Iod deſinũt in camez uel in zere, ut מוֹשָׁב cathedra.מוֹקֵשׁ offendiculũ,duplicata uero terminantur in pathah uel in ſægol,ut à רָדַד ſubiecit,מַעֲשֵׂה מוֹרָד opus ſubiectionis:3.Reg.7.Et à רָכַךְ téner fuit,וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ Et adducã mollíciem:Leuit. 26. ſed horum pauca ſunt.

4 Verum multa ſunt quæ in fine recipiunt he fœm.literã,facileq́ cognoſci poterũt,qa daggeſſãt ainpoal,ut מְגִלָּה uolumen,מְחִתָּה pauor: & cũ tau תְּפִלָּה oratio,תְּחִנָּה deprecatio.Inuenit́ quoq; unũ cũ additiõe mem in fine, uidelicet חִנָּם gratis, à radice חָנַן gratificauit.

Fundamentũ XIII. *in quo explicantur nomina quatuor aut quinq; radicalium literarum.*

ETIAM notandũ,quod quædam inter duplicata inueniuntur, quæ

quatuor

quatuor habent literas, hoc est, inter duas literas finales quæ similes sunt, repetunt pepoal: ut à בָּרַר clarus fuit, fit בַּרְבּוּרִים aues mundæ & saginatæ. Sic à בָּקַק euacuauit, בַּקְבּוּק laguncula, & à צָלַל tinniuit, צִלְצַל cymbalum, & à קָדַר inclinauit, קָדְקֹד uertex, & similia.

2 Inueniuntur & alia nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur sed alio ordine. Nam lamedpoal duplicatur in illis, ut רַעֲנָן floridus, שַׁאֲנַן opulentus, חַכְלִיל illustris & similia. Et quædam desinũt in he fœm. literam: ut שַׁעֲרוּרָה horror, & cum superaddito iod, שַׁעֲרוּרִיָּה turpitudo. 3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinq; radicalibus constant literis, duplicantia scilicet ainpoal & lamedpoal; ut à יָרַק fit יְרַקְרַק flauus, & ab אָדַם fit אֲדַמְדַּם rubeus sic ab אָסַף collegit, אֲסַפְסוּף collectum uulgus, & *Nomina quinque literarũ*

similia

ſimilia. 4 Inueniuntur quoq; quædam nomina quinq; literarũ, in quib. nulla litera alteri ſimilis eſt, ut שַׁעַטְנֵז ueſtis lanea & linea, פִּלֶגֶשׁ concubina, צְפַרְדֵּעַ rana,& ſimilia. Sunt tamẽ qui dicunt illa nomina cõpoſita, ut שַׁעַטְנֵז ſit à שוּעַ טַו וְנוֹז pectendo, filando & torquendo: & פִּלֶגֶשׁ à פלג אשת ſeparauit uxorẽ:ſic צְפַרְדֵּעַ rana,quaſi quæ cognoſcat lucem matutinam.Sed probabilius uidetur dicendum quod hæc nomina ſint ex lingua Ægyptiaca aut Perſica in Hebraiſmũ inuecta. Et hic tibi talem conſtituo regulam.Nulla dictio quæ quatuor aut quinq; conſtat literis,eſt de lingua ſancta:quales etiam ſunt פַּתְשֶׁגֶן exemplar, אֲדַרְכּוֹנִים ſolidi uel drachmæ, אֲחַשְׁתְּרָנִים ueredarij, אֲחַשְׁדַּרְפְּנִים ſatrapæ,& ſimilia:de quibus etiam loquemur in præfatione libri compoſitionis. 5 Nomina uero

quatuor aut quinq; literarum quæ habent à capite aleph uel nun à fine, de his eſt cõtrouerſia, num literæ aleph & nun ſint radicales uel ſuperadditæ, ut ſunt אַבְנֵט baltheus, חַשְׁמַן legatus: & item אַרְגָּמָן purpura & multa huiuſcemodi. Sunt qui putant literas illas ſuperadditas, ut litera aleph in dictione אֶזְרָח id eſt, indigena: & litera nun in dictione זִכָּרוֹן memoria ſeu hiſtoria.

6 Quæ uero habẽt quatuor diſtinctas literas, quarum neutra alteri ſimilis eſt, hæc in magno ſunt numero: ut כַּפְתֹּר ſphærula, סְפָרַד Hiſpania, פִּלֶגֶשׁ concubina, גַּרְזֶן ſecuris, גִּזְבָּר theſaurarius, דַּרְדַּר ſpina, טִפְסָר præfectus, & ſimilia. Et iã didiciſti quomodo ea quæ deſinũt in camez & zere mutantur, potiſſimum uidiſti id in perfectis: didiciſti etiam ex his quæ tribus conſtant literis, quod unus & idem plerunq; illis

ſit mos & forma. 7 Inueniuntur quocꝫ inter quadrata quę in plurali numero daggeſſantur, & ſunt ea quæ poſtremum punctum habent pathah, ut ab חַשְׁמַל dicitur in plurali חַשְׁמַלִּים electra. Sic quocꝫ בְּעֵין חַחַשְׁמַלָּה Secundum aſpectum electri: Eze. 10. daggeſſato lamed. Sic וְגַנְזַכָּיו Et cellaria eius: 1. Paralip. 25. à גַּנְזַךְ quod in plurali habet גַּנְזַכִּים Et item בְּרוֹב סַרְעַפַּי In multitudine cogitationum mearũ: pſal. 119. à סַרְעַפָּה Et hæc omnia deſinunt in patha. Sic quoque ab hoc plurali יֶאֱתָיו חַשְׁמַנִּים uenient magnifici: pſal. 68. dicitur ſingulariter חַשְׁמַן magnificus.

Finit grammatica Hebraica, ædita ab Elia Leuita Iudæo, & uerſa per Sebaſt. Munſterum.

IN TABVLAM CON IVGATIONVM SEBAST. Munſterus.

SVNT iam ſeptem elapſi ſanni optime lector, q̊d tabulā Heb. coniugatio-nū fecimus excudi uenuſtis illis chara-cteribus Frobenianis,ea forma qua ab Elia eſt cōſcripta, niſi quod uerba quæ dam perperam punctata ſunt,quę hic caſtigare uoluimus, & quod latinos ti-tulos inter uerborū ordines poſuimus loco Heb. titulorum. Nam ubi tabula mea habet in ſupremo loco,Exemplar octuplicis ſeu integræ coniugationis & cætera, Eliæ tabula habet dunta-xat, שְׁלֵמִים

Secundo, ubi exemplar meum habet, Forma quadruplicis coniugationis uerborum ſecundi ordinis,& cætera, Eliæ tabula habet, חסרי פא נון id eſt, defectiua in pe Nun.

Tertio,ubi ego ſcripſi,Exemplar aliud uerborum primi ordinis, &c. Eliæ tabula habet, נחי פא אלת id eſt,quieſcentia in pe aleph. Vt autem tabula conformis ſit prioribus ſcriptis meis, uellem ut hic pro primi ordinis ſcriberes tertij ordinis.

Quarto, ubi in tabula ſcripſi, Forma alia coniugationis uerborum ſecundi ordinis (tu ſcribe, tertij ordinis) Eliæ tabula habet, נחי פא יוד quieſcentia in pe Iod.

Quinto, ubi ſcripſi, Exemplar uerborum quinti ordinis,tu ſcribe, quarti ordinis: Eliæ uero tabula habet, נחי עין ויו quieſcentia in ain uau.

Sexto,

Sexto, ubi ſcriptum uides, Exemplar aliud uerborum primi ordinis, ſcribe, quinti ordinis: Eliæ uero titulus eſt, נחי למר אלת quieſcentia in lamed aleph.

Septimo, ubi in tabula eſt ſcriptũ, Exemplar coniugat. uerborum tertij ordinis, tu ſcribe, quinti ordinis. Porrò Eliæ exemplar habet נחי למר חא quieſcentia in lamed he.

Octauo, pro illo titulo, Exemplar coniugat. uerborum ſexti ordinis, Eliæ tabula habet, כפולים Duplicata.

Nono, ubi ſcriptum uides, Exemplar coniugat. uerborum quarti ordinis, tu ſcribe ſeptimi ordinis: Eliæ titulus eſt, חסרי פא ונחי למר Defectiua in pe & quieſcentia in lamed. Ad ſeptimum quoqꝫ ordinem pertinet uerbum יָרֵא timuit & יָרָה iecit. Primi titulus apud Eliam eſt, נחי פא יור ונחי למר אלת Et alterius, נחי חקצוות id eſt, quieſcentia

tia in extremitatibus. Porrò titulus uerbi נָתַן est, חסרי הקצוות defectiua in extremitatibus.

Coniugatio uerborum primi ordinis.

EXHIBET tibi extrema linea in dextra parte tabulæ titulos coniugationum, puta פָּעַל quæ est coniugatio prima, נִפְעַל quæ est passiua illius: פִּעֵל quæ est coniugatio secunda, & passiua eius est פֻּעַל Deinde sequitur tertia coniugatio nempe הִפְעִיל cuius passiua est הָפְעַל Quarta & ultima est הִתְפַּעֵל Hebræi tamen numerãt etiam passiuas uoces & sic in uniuerso colligunt septem coniugationes, aut octo quando מְרוּבָּע etiam uenit in numerum. Aduerte nunc primam coniugationem quæ à פָּקַד incipit, & absoluit eam una linea per transuersum tabulæ iuxta omnes modos, tempora & personas

perſonas. Primo enim habes omnes perſonas præteriti maſ. & fœm. generis, titulis ſuperne indicantibus genera & perſonas. Deinde ſequitur participium præſens, quod formam nominis habet. Tertio loco ponitur participium præteritũ, quod etiam formam habet nominis. Succedit huic infinitiuus, cuius prima dictio פְּקוֹר ſcribenda eſt, & quinta מִפְּקוֹר pe dageſſato. Hunc ſequitur imperatiuus, atq; illum futurum. Stude igitur primo hanc primam coniugat. in ordine perfectorum memoriæ commendare, & reliquorum ordinum primas coniugationes quoq; didiciſti, tam & ſi nonnihil ab iſta diſſideāt ob defectum uel ob quietē unius literæ. Sequitur nunc נִפְעַל ſeu coniugatio paſſiua, quæ in præterito & participio habet à fronte literam nun expreſſe ſcriptam, in reliquis uero modis

abſconditur per dages in pepoal: aut ſi illa fuerit gutturalis, uertitur dages in zere uocem magnam: ut ab אָכַל comedit, facies paſſiuum, נֶאֱכַל comeſtus eſt: & in infinitiuo הֵאָכֵל comedi, & in futuro אֵאָכֵל comedar, תֵּאָכֵל comederis, &c. Aduerte iſtud.

Coniugatio ſecunda in uerbis perfectis.

CONIVGATIO ſecũda eſt piel ſeu kaued, & illa habet mediam literam daggeſſatã per omnes modos & tempora, niſi illa ſit gutturalis, tunc enim hirec in præterito non raro mutat̃ in zere, & patha in participio præſenti, infinitiuo, imperatiuo atq; futuro in camez: ut בֵּאֵר declarauit, מְבָאֵר declarans, בָּאֵר declara, אֲבָאֵר declarabo &c. Paſſiuum huius uocatur פֻּעַל habetq; ſolum hos tres modos, præteritum, participium præſens & futurum,

reliquis

reliquis modis caret. Vltimũ uerbum futuri temporis hic castigandum est,& legendum תְּפַקֵּדְנָה pro תְּפוּקְדְנָה

Coniugatio tertia in uerbis perfectis.

SEQVITVR hiphil tertia coniugatio: & hæc quoq; à te diligenter est edi∫cenda ∫icut & prima atq; ∫ecunda: nam maior pars uerborum iuxta has tres coniugationes inflectitur. Hic facile uidere potes in quibus per∫onis Iod extruditur:& ubi he characteristica litera manet & ubi non manet. In infinitiuo prima uox legenda est הַפְקֵד & non הַפְקִיד ∫ed cum literis bachlam dicimus haphkid ut tabula recte habet. Pa∫∫iuum huius uocatur Hophal, & habet duntaxat duos modos, præteritum & futurum, & infinitiuum ab∫q; literis bachlam.

Coniugatio

Coniugatio quarta in uerbis perfectis.

VOCATVR quarta coniugatio Hithpael: & licet Elias ante illã posuerit coniugationem aliam, nempe מְרוּבָּע quadratã, de qua mox dicam, nos tamen Hithpael quarto loco poni mus quod multo crebrior in omnium ordinum uerbis sit quàm illa quadrata. Habet autem tres modos similes, nempe præteritum, infinitiuum & imperatiuum, nec participium & futurum dissident ab horum forma, nisi quod literæ mem & איתן ponuntur loco he. Participium præteritum seu passiuum non est in ea, cum coniugatio ipsa sit actiuapassiua, & participium præsens sit loco utriusq; participij.

Coniugatio מְרוּבָּע *hoc est, quadrata.*

CONIVGATIO ista uocat̃ ab antiquis Rabinis quadrata, eò ꝙ quatuor

quatuor constet literis, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, & est rarissima in uerbis perfectis, cum ultra duo aut tria exempla in biblia inuenire non liceat: in quarto ordine potissimum habet locum & in sexto ordine, ubi scilicet loco coniugationis piel usurpatur, ut Elias claris rationibus in grãmatica sua id demonstrat & probat: de quo infra suo loco dicemus. Non est igitur tibi hæc coniugatio פּוֹקֵד hoc loco ediscenda, posteaquam iam didicisti illam in perfectorum ordine nõ inueniri nisi in duabus aut tribus personis.

Coniugationes uerborum secundi ordinis, ut sunt נָגַשׁ appropinquauit, & נָגַח impegit.

HABET quoq; hic ordo quadruplicem uerborũ coniugationem, ut ordo perfectorum uerborum, licet Elias solum formulam primæ & tertiæ signa-

ſignauerit. Præteritum kal, hoc eſt, præteritũ primæ coniugationis, & utrunq; participium retinẽt nun primam radicalem literam, in aliĳs uero modis ferè ſemper abſconditur per dages. Gimel in infinitiuo non debet habere dages niſi in prima dictione גֶּשֶׁת quod tamen eſt dages leue, & in מִגֶּשֶׁת Vltimam futuri dictionem ſic punctabis, תִּגַּשְׁנָה In paſſiuo dicitur נִגַּשׁ penetratus eſt, abſcondita litera nun radicali per dages in gimel. Nam nun expreſſe ſcriptum, eſt nun paſſiuum. In infinitiuo uero, imperatiuo & futuro, nun paſſiua litera abſconditur per dages in nun radicali litera. Vltima futuri dictio ſic punctari debet תִּנָּגַשְׁנָה Caſtigamus autem hic quaſdã dictiones, quia non ex Romano exemplari ſed ex ſcripto quodã hanc tabulã primum deſcripſi & impreſſuræ demãdaui: nec tunc

tam

tã exercitatus fui ut huiuſmodi errores propria induſtria ſuſtollere potuerim. Formulam piel ſeu ſecundæ coniugati/ onis & item hithpael ſeu quartæ coniu gat. Elias non poſuit, quia coniugatio uerbi נִגֵּשׁ penitus non differt à forma בִּקֵּר Sic uerbum הִתְנַגֵּשׁ haud ſecus eſt coniugandum atq; uerbum הִתְבַּקֵּר Nunquam enim deficit nun prima ra/ dicalis in piel neq; in hithpael. Eſt etiã cõiugatio uerbi נִגַּשׁ in piel conformis coniugationi uerbi נִגַּשׁ in niphal, ſed in præterito duntaxat. Vt enim in piel dicitur נִגֵּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי penetrauit, pe/ netraſti, penetraui, ſic in niphal dicitur נִגַּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי quæ latine reddi ne/ queũt, cum uerbũ ipſum ſit neutrũ &c. Tertia coniugatio hiphil non differt à coniugatione הִבְקִיר niſi quod nun perpetuo per dages abſconditur. Vlti/ ma futuri dictio ſic debet punctari

תָגְשְׁבָה Paſſiuum eius Hophal, ut in perfectis habet tres modos, præteritũ, participium & futurum. In futuro litera uau in quatuor dictionibus delenda eſt, quæ ſcilicet mox ſcribitur poſt literam kybuzatam.

Coniugationes uerborum tertij ordinis, ut ſunt אָבַל *&* יָרַע

IN hoc ordine ſunt duplicia uerba, quædam incipiunt ab aleph, alia à Iod. Quæ ab א incipiunt de ijs Elias duntaxat primam coniugationem poſuit ſcilicet actiuam, nam illa in futuro perdit primam literam radicalem, idq; in prima perſona ſing. tantum. Paſſiuum eius formatur haud ſecus quàm נִפְקַר niſi quod propter aleph gutturalem literam dages mutatur in uocem magnam: ut in imperatiuo הֵאָבֵל & in futuro אֵאָבֵל comedar. In piel cõiugatur אִבֵּל ut בִּקֵּר Sic in hiphil הֶאֱבִיל imitatur

imitatur formam חִבְּקִיר &c. Altera uero forma uerborum huius ordinis, ut יָדַע יָשַׁב retinet literam Iod in præterito & utroq; participio. In infinitiuo uero & imperatiuo atq; futuro iod uel cadit uel qeſcit, ut דַּעַת ſcire, שֶׁבֶת ſedere, אֵדַע ſciam, אֵשֵׁב ſedebo, &c. In paſſiuo mutatᷓ Iod in uau quieſcens: ut נוֹדַע cognitus eſt, נוֹשַׁב habitatus eſt. In participio præſenti fœm. corrige tabulam ſic נוֹדַעַת נוֹדָעוֹת In infinitiuo, imperatiuo & futuro fit ex uau quieſcente uau mobile, ſignaturq; cum dages ad repreſentandum nun. paſſiuam literam. In hiphil quoq; migrat Iod in uau quieſcens. In participio præterito מוֹדָע & in fœm. מוֹדַעַת In infinitiuo, הוֹדַע בְּהוֹדַע & cætera, ubi tolle Iod: reliqua caſtigatione non egent. In hithpaal cõmutatur Iod in uau mobile, dageſſata media radicali. In participio fœmin.

מתורעת r

מִתְוַדַּעַת reliqua iuſta ſunt.
Piel in tabula non ſignatur, quia non differt coniugatio piel in hoc ordine à coniugatione uerborum perfectorum. Nam dicimus in præterito יִשֵּׁב יִשַּׁבְתָּ Et in participio præſenti מְיַשֵּׁב Iu futuro אֲיַשֵּׁב haud ſecus quàm in perfectorum ordine.

Coniugationes uerborum quarti ordinis.

QVARTVS ordo abſcondit in præterito & participio præſenti mediam radicalem literam uau in camez, ut בָּן intellexit. In ſecunda tamen perſona camez illud mutat̃ in pathah, ut בַּנְתָּ ne ſcheua ſub nun fiat mobile & ex conſequenti תָּ priuetur dages. In infinitiuo lege לָבוֹן & מִבּוֹן Et in imperatiuo בּוֹן בּוֹנִי In fœm. בּוֹנִי בּוֹנְנָה In Niphal, נָבוֹן intellectus eſt, &c. ut in tabula. In Hiphil, הֵבִין &c. In infi-

nitiuo

nitiuo תָּבֵן absq; Iod, sed cum literis בכלם habet Iod. Vltima dictio futuri sic punctanda est תְּבֶנֶּנָה Passiuũ eius Hophal bene scribitur in tabula. Hithpaal quoq; in nullo discrepat ab Eliána tabula. Porrò piel huius ordinis est coniugatio illa quam hic uides מְרוּבָּע intitulatam: de qua longam habes disputationem supra in grãmatica Eliæ. Id autẽ in summa uult, quod propter uau mediam radicalem literam tertia radicalis duplicetur, loco dages, quum in uau quiescente dages signari nequeat. Et inueniuntur passim multa exempla per biblicos libros, ut sunt קוֹמֵם רוֹמֵם &c. In participio præterito mutandum est uau schurec in uau holem. Porrò loco מְבוּנֶנָה Elias ponit מְבוֹנָנָה etiam si utrunq; sit rectum, sed posterior forma est frequentior. In infinitiuo quoq; legendum est מְבוֹנֵן

Coniugationes uerborum quinti ordinis.

IN quinto ordine inueniuntur dupli cia uerba, quædā desinunt in aleph, ut est קָרָא cuius coniugationem habes in tabula. Passiuum eius sic formatur נִקְרָא נִקְרֵאתָ נִקְרֵאתִי In imperatiuo & infinitiuo הִקָּרֵא &c. Alia desinunt in he, ut עָשָׂה גָּלָה & hæc mutant in præterito he in Iod iuxta cōmunissimam illam literarum אֶהֱוִי commutationem ut etiam regula ipsa docet. In infinitiuo passiuæ uocis gimel in exemplo tabulæ debet dagessari. Hiphil & Hophal in tabula iuste scribuntur. Proinde פִּעֵל & פֻּעַל atq; hithpael hic haud secus sunt formanda atq; in perfectis, nisi quod he in præterito more huius ordinis semper migrat in Iod, & in infinitiuo in uau holem sequente tau: ut גָּלָה גָּלִיתָ In infinitiuo גְּלוֹת Et hæc fi-

nalis

nalis terminatio oth habet in hoc mo/do locum per omnes cõiugationes huius ordinis. In hithpael, הִתְגַּלָּה הִתְגַּלִּיתָ & cætera.

Coniugationes uerborum ſexti ordinis.

SEXTVS ordo habet כְּפוּלִים id eſt, uerba duplicata ſeu potius quę deſcendunt à duplicatis. Coniugatio kal formatur ut tabula docet. Veruntamen participium præteritum eſt for/mandũ ut in integris, nempe ſic סָבוּב סְבוּבִים סְבוּבָה סְבוּבוֹת In infinitiuo סוֹבוּ סוֹבִּי סוֹבֶבְנָה Et in impatiuo מְסוֹב Sic in futuro beth debet dageſſari in תְּסוֹבֶבְנָה & תְּסוּבִּי In paſſiuo נָסַב &c. In infinitiuo & impatiuo הִסּוֹב ſamech ubiq; daggeſſato. Sic in futuro אֶסַּב &c. Hiphil, הֵסֵב Et in participio præ/ſenti מֵסֵב מְסִבִּים In fœ. מְסִבָּה מְסִבּוֹת In infinitiuo hophal, הֻסַּב. Cæterum

coniugationes piel & pual atq; hithpael formantur iuxta normam perfectorum uerborum. Tamen quadrata coniugatio & hithpael nonnunquam hic usurpantur ut in quiescentibus in Ain. Hæc Elias.

Coniugationes uerborum septimi ordinis.

CVM hic ordo habeat uerba quæ uel quiescunt in utraq; extremitate, ut יָרַח יָרֵחַ יָרֵא uel quæ deficiunt in una extremitate & quiescũt in alia, ut נָטָח נָבָח uel quæ deficiunt in utraq; extremitate, ut est hoc unicum uerbũ נָתַן id est, dedit, hinc est q̊d Elias quadruplex exemplũ in tabula posuit, sed omnia in prima cõiugatione tantum. Proinde nos obiter indicabimus quo pacto per cæteras coniugationes inflecti debeant. Passiuum à נָטָח sic formabis: In preterito נִטָּח נִטֵּיתָ נִטֵּיתִי

In

In infinitiuo, הִנָּטוֹת לְהִנָּטוֹת
In imperatiuo, הִנָּטֵה הִנָּטוּ
In futuro, אֶנָּטֶה תִּנָּטֶה

In Hiphil

In præterito, הִטָּה הִטִּיתָ הִטִּיתִי
In participio præſenti, מַטֶּה מַטִּים
In participio præterito, מֻטֶּה מֻטִּים
In infinitiuo, הַטּוֹת לְהַטּוֹת
In imperatiuo, הַטֵּה הַטּוּ הַטִּי
In futuro, אַטֶּה תַּטֶּה יַטֶּה
In Hithpael, הִתְנַטָּה הִתְנַטֵּיתָ

Haud ſecus uerbum נָבָה coniugabis quum à uerbo נָטָה non diſcrepet. Porrò uerbum יָרָא In paſſiua uoce ſic coniugatur.

In præterito, נוֹרָא נוֹרֵאתָ
In participio, נוֹרָא נוֹרָאִים
In infinitiuo, הִוָּרֵא לְהִוָּרֵא
In imperatiuo, הִוָּרֵא הִוָּרְאוּ
In futuro, אִוָּרֵא יִוָּרֵא

Hiphil & Hithpael non inueniuntur in

hocuerbo, quod ego ſciam. In piel quidem inuenitur יִרֵא timuit; & מְיָרֵא formidans: Nehe. 6.

Coniugatio uerbi נָתַן quod deficit in utraq; extremitate.

Hoc uerbum in pręſenti fœm. pro נוֹתְנָה magis habet נוֹתֶנֶת. In infinitiuo cum bachlam לָתֵת מִתֵּת In paſſiua uoce habet נִתַּן נִתַּתָּ נִתַּתִּי & in fœm. נִתְּנָה. In futuro אֶנָּתֵן תִּנָּתֵן יִנָּתֵן In aliȷs coniugationibus nõ inuenitur: niſi quod ſemel in hophal inuenitur, ut Elias in grammatica indicat.

Coniugatio uerbi יָרָה & ſimilium.

RETINET hoc uerbum formam coniugationis uerbi גָּלָה In Hiphil habet הוֹרָה ſicut & à יָרָה fit הוֹרָה confeſſus eſt ſeu gratias egit. In participio מוֹרֶה docens, in futuro אוֹרֶה יוֹרֶה Eiuſdem formæ eſt יָפָה quod etiam

in

in hithpael inuenitur Ierem. 4. לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי frustra te pulchram facis. Sic à יָנָה fit hiphil הוֹנָה defraudauit. Et hæc sunt quæ ferè frequentius occurrunt in biblicis libris.

De uerbis quatuor radicalium literarum.

VERBA quæ quatuor constant radicalibus literis, omnia sunt de coniugatione piel & octauo alligantur ordini. Et coniugãtur in hunc modum שִׁעֲשַׁע שִׁעֲשַׁעְתָּ Sic תִּעֲתַע תִּעֲתַעְתָּ quorum radices sunt שָׁעָה תָּעָה Et ex duplicatis גִּלְגַל גִּלְגַּלְתָּ Sic סִלְסַל סִלְסַלְתָּ à radicibus גָּלַל & קָלַל In quibus duplicatur pe & ain, reiiciturq́ lamed poal. Inueniuntur etiam duæ radices, quę constant quatuor distinctis literis radicalibus, nempe כִּרְסֵם & כִּרְבֵּל quæ etiam sunt de coniugat. piel. Inuenitur deniq; aliud uerbũ quod habet quinq;

 literas

literas, uidelicet חֲמַרְמַר in quo dupli-cantur pe & ain post tres radicis literas & est de coniugatione פִּעֵל ut diffusius tractatur supra in grammatica oratione secunda, fundamento 13. Hactenus Elias de uerbis quadratis.

Claudit Elias Leuita tabulam coniugationum his uerbis.

אני אליהו הלוי חברתי הלוח הזה לתת
לנער דעת בדקדוק לשון הקדש וישמע
חכם ויוסף לקח משני המאמרים הר
הראשונים של ספר הבחור כי הם מ
מבארים כל דברי הלוח הזה ואף כי ה
הוכחתי בהם שבנייני הפעלים אינם א
אלא ז״ מכל מקום אחרי שרוב העולם נ
נוהגים להחמיר ולבנות שמנה בניינים
יצאתי גם אני בעקבותיהם ונתתי חלק ל
לשבעה וגם לשמונה וכל מי שינהוג
הלכה כמותי לא ישים לב אל בנין המ
המרובע כי בטל הוא :

Interpretatio eius.

Ego Elias Leuites ædidi ſeu compoſui tabulam iſtam, ut darem paruulo in grammatica intellectũ & cognitionem linguæ ſanctæ: & audiens ſapiens adijciat doctrinam, præſertim in primis duabus orationibus libri electi: Siquidem

dem illæ explicant totum negocium huius tabulę. Probaui quoq; in eiſdem quod coniugationes uerborum nō nu merari debent plures quàm ſeptē, tam & ſi me conformem fecerim publico or bis cōſenſui, octo ſcilicet ponendo con iugationes, & per aliorum incedens ue ſtigia. Poſui quidem ſeptē poſui etiam octo. Veruntamen qui mecum uult ſentire, negligat coniugationem illam quadratam, quia inutilis eſt, præſertim in uerbis perfectis.

Munſterus

Inutilem uocat & plane בָּטֵל hoc eſt, ſuperuacaneam illam coniugationem quadratam, cum alia non ſit à coniuga tione piel, niſi quod loco dages poni mus literam, duplicando tertiam radi calem, ſicut econtra in ſecundo uerbo rum ordine in quibuſdam modis tolli tur prima radicalis litera & loco eius dageſſatur

dagessatur media, ut supra suo loco dictum est. Mirabile igitur est mysteriũ illud dages.

Censura tabulæ adiecta.

נרפס פה רומא עם גזרת נחש חכמי ר
רומא שלא ירפיסהו איש אחר בזמן ע
עשר שנים מהיום יום בֿ תשרי רעֿט׃

Hanc tibi lector interpretandam relinquim9, nisi forte abbreuiatura illa רעט te molestum reddat: sed scias esse annum mundi post quinq; milia, quãdo scilicet Elias tabulã & grãmaticã primo euulgauit.

FINIS.

BASILEAE APVD FROBENIVM MENSE MAIO AN. M. D. XXXII.

ERRATA

Pag.	linea.	lege
36	15	וימסר פקירים
77	19	חמלחת
99	16	פעל
102	11	בתוכחתו
132	10	וידום
150	15	בני
201	8	ילקוט
51	9	quæ,non qua.
98	2	Et cõfitebitur ſuper eum,pro proijciet.

FRO BEN.